

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

TÜRK VE İNGİLİZ EĞİTİM SİSTEMLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tuğba KORKMAZ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Sedat Yüksel

BURSA , 2005

ÖNSÖZ

UNESCO Genel Sekreteri Federico Mayor, eğitimin dünyadaki önemini şöyle belirtmiştir: Eğitim geleceğin gücüdür ve modern yaşama katılımının olmazsa olmaz anahtarı eğitimden geçer.

21.yy'da globalleşmenin hız aldığı bu dönemde, eğitim dünyası ve dünya ülkeleri birbirleri ile bağlantılı olarak eğitimin uluslar arası yönlerine inmeye çalışarak ulusal eğitim sistemlerinin eksikliklerini gidermeye çalışmaktadır.

Günümüzde uluslar arası çok yönlü bir iletişim ve kültürel etkileşim söz konusudur. Bu yüzden eğitim uluslar arası bir nitelik kazanmaya başlamış ve evrenselleşme süreci içine girmiştir. Bu yüzden karşılaştırmalı eğitim çalışması ile toplumsal yönlerin ve farklı politik olguların eğitime olan etkileri, eğitsel sorunların belirlenmesi ve bu sorunların neler olduğuna ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Bu araştırma ile Türk ve İngiliz Eğitim Sistemleri karşılaştırılmış, her iki eğitim sisteminin amaç ve ilkelerine ulaşılmaya çalışılmış, eğitsel olgular incelenmiş, her olgu kendi eğitim sistemi içerisinde anlaşılmasına çalışılmış ve eğitim sistemimiz için çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır.

Tez konumunun belirlenmesinden hazırlanma aşamasına kadar yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Sedat Yüksel'e şükranlarımı sunarım. Ayrıca beni yetiştiren lisans ve yüksek lisans hocalarıma sonsuz saygılarımla teşekkür ederim. İngiltere'de yaptığım çalışma ve araştırmalarda destek ve yardımlarını esirgemeyen British Library çalışanlarına, Mrs. Ann Şapolyo ve Mrs. Aileen Williams'a teşekkürlerimi iletirim. Tez hazırlama aşamasında sürekli yanımda olan, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen sevgili aileme sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

2005, Haziran

Tuğba Korkmaz

ÖZET

Araştırmada, merkezi yönetim odaklı olan Türk Eğitim Sistemi ile yerel yönetim odaklı olan İngiliz Eğitim Sistemi karşılıklı olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Bu inceleme ve değerlendirme altında :

Her iki ülkenin eğitim sistemlerinin tarihsel süreçleri, eğitim sisteminin dayandığı ilkeler ve amaçlar, eğitim sistemlerinin organizasyonu, eğitimin yönetimi ve teftişi, öğretmenlerin yetiştirilmesi, eğitim personeli ve eğitimin planlanması ve finanse edilmesi incelenmiştir.

İncelemeler yapılırken en güncel verilere ulaşılmaya çalışılmış ve resmi sayısal verilere ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonunda ulaşılan sonuçlar:

1. Türk Eğitim Sistemi 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve İngiliz Eğitim Sistemi 1988 Ulusal Program esaslarına üzerine oturtulmuştur.
2. Türk Eğitim Sistemi'nde Eğitim Bakanlığı teşkilatı çok bürokratik bir yapıya sahip , İngiliz Eğitim Sistemi'nde ise Eğitim Bakanlığı teşkilatı çok bürokratik bir yapıya sahip olmayıp eğitime yön verici nitelik taşımaktadır.
3. İngiliz Eğitim Sistemi'nde öğrenci ilgi ve ihtiyaçları karşılanmış; Türk Eğitim Sistemi'nde ise öğrenci ihtiyaçlarına tam olarak cevap verilmemiştir.
- 4.İngiltere'de okul öncesinden ortaöğretime kadar okullaşma yayılmıştır. Fakat Türkiye'de zorunlu eğitim yaşındaki çocukların tamamı okullaştırılamamıştır.
- 5.Türkiye'de eğitim sisteminde modern eğitim teknolojilerinden asgari ölçüde yararlanılarak eğitim temel araç ve donanıma dayandırılmıştır. İngiltere'de ise modern eğitim teknolojilerinden azami ölçüde yararlanılmıştır.

6. Türkiye’de Eğitim Bakanlığı’nın sunduğu program doğrultusunda okullarda eğitim verilmektedir. İngiltere’de ise her okulun ulusal programı esas alarak hazırladıkları programları vardır ve öğrenci ihtiyaçlarına uygun okul programını seçerek öğretime başlanmaktadır.

7. İngiltere’de eğitim teftiş kurulu eğitim bakanlığından ayrı bir yapıdır. Türkiye’de ise teftiş kurulu eğitim bakanlığının merkez örgütünde görev yapmaktadır.

8. Türkiye’de öğretmen yetiştirilmesinde nitelik ve niceliğe bakılmaksızın sınav sistemi mevcuttur. İngiltere’de ise böyle bir durum söz konusu değildir.

9. İngiltere’de eğitim personelini okullar kendileri seçmekte; Türkiye’de ise sınav yolu ile atamalar yapılmaktadır.

10. Türkiye’de öğrenci başarısı ulusal ölçütlerle değerlendirilmeyip İngiltere’de öğrenci ulusal ölçütlerle değerlendirilmektedir

11. İngiltere’de tüm okulların standartları göz önüne alınarak okullarda aynı standartların sağlanması hedef alınmıştır. Türkiye’de okul standartları bir bütünlük içerisinde değildir.

12. İngiltere’de eğitime ayrılan bütçe tüm eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Türkiye’de ise eğitimin finansmanı için kaynaklar sınırlıdır.

ABSTRACT

This research is to examine Turkish Educational System focused on management and English Educational system focused on the local management in mutual.

Under the point of this research and evaluation:

The historical survey on educational system, the principles and targets depending on educational system, the organization of education system, the method and inspection of education, training of teachers, educational personnels and their funds have been examined.

While examining it has been tried to reach the latest parametres. In the area of statistic the official figures have been reached.

The results are taken at the end of the research:

1. Turkish Educational System has been based on the principles of the Fundamentals of National Education numbered 1739 and English Education System has been based on National Curriculum numbered 1988.
2. In Turkish Educational System, the organization of educational ministry has got a very bureacratic structure, but in English Educational System, they don't have this kind of structure mentioned above, on the contrary it guides the education of the country.
3. The interest and needs of students in England have been met. The same matter has not been responded throughly in Turkish.
4. Starting from pre-schools to primary schools all of the area of England has been covered with schools. On the other hand all of the children who have to be at school have not been able to be sent to schools in Turkey.

5. The Turkish Educational System has been based on educational supplementary materials and equipments by making use of modern educational technology. In England they have availed of modern educational technology at most.

6. In Turkey, at schools they have been using a programme conseting to the programmes of Educational Ministry. In England each school has got it's own programmes based on the National Education programme. According to the needs of the students, the best programme has been chosen and started to be prastised.

7. In England the inspecting board is completely independest from National Educational Ministry. In Turkey this is done by appointing the teachers who have got examination mentioned before.

8. Without taking quality and quantity in to consideration, there is an examination system for the teacher candidates in Turkey. This situtian is not valid in England.

9. In England, schools choose it's own personnels. In Turkey this is done by appointing the teachers who have got examination mentioned before.

10. In Turkey the students success isn't evaluated according to national criterion. In England, it is evaluated according to national criterion.

11. In England regarding the standarts of all schools, having the same standarts to schools has been almed. We don't have the same standarts at schools in Turkey.

12. All the money taken from the budget has met the needs of education in England. The sources for the finance of education are very limited in Turkey.

İÇİNDEKİLER

	sayfa
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
EKLER LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I	
GİRİŞ	
1.1. Problem	1
1.1.1. Karşılaştırmalı Eğitim.....	2
1.1.1.1. Tanımlar.....	2
1.1.1.2. Tarihsel Süreç.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	9
1.3. Araştırmanın Önemi.....	9
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	11
1.5. İlgili Araştırmalar.....	11
1.6. Terimler ve Kısaltmalar.....	11
BÖLÜM II	
YÖNTEM	
2.1. Karşılaştırmalı Eğitim Araştırmalarında Kullanılan Yöntemler.....	14
2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	15
2.3. Veriler ve Toplanması.....	15
BÖLÜM III	
TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ	
3.1. Genel Durum.....	16
3.2. Eğitim Sisteminin Tarihsel Tanımı.....	16
3.3. Eğitim Sisteminin Genel Durumu.....	18
3.4. Türk Eğitim Sisteminin Amaçları.....	19

3.4.1. Genel Amaçlar.....	19
3.4.2. Özel Amaçlar.....	20
3.5. Türk Eğitim Sisteminin İlkeleri.....	20
3.6. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı.....	23
3.6.1. Örgün Eğitim.....	25
3.6.1.1. Okul Öncesi Eğitim.....	25
3.6.1.1.1. Okul Öncesi Eğitim Kurumları.....	25
3.6.1.2. İlköğretim.....	30
3.6.1.3. Ortaöğretim.....	35
3.6.1.3.1. Ortaöğretim Kurumları.....	36
3.6.1.3.1.1. Genel Ortaöğretim.....	40
3.6.1.3.1.2. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim.....	42
3.6.1.4. Özel Eğitim.....	50
3.6.1.4.1. Özel Eğitim Kurumları.....	50
3.6.1.5. Özel Öğretim.....	52
3.6.1.5.1. Özel Okullar.....	52
3.6.1.5.2. Özel Dershaneler.....	54
3.6.1.6. Yükseköğretim.....	55
3.6.1.6.1. Yükseköğretim Kurumları.....	55
3.6.1.6.2. Yükseköğretimin Basamakları.....	57
3.6.2. Yaygın Eğitim.....	60
3.6.2.1. Yaygın Eğitim Kurumları.....	61
3.7. Türk Milli Eğitim Örgütünün Yapısı.....	64
3.7.1. Milli Eğitim Bakanlığı.....	64
3.7.2. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Yapısı.....	67
3.8. Taşra Teşkilatı.....	70
3.9. Eğitimin Teftişi.....	72
3.9.1. Müfettiş.....	73
3.10. Türkiye’de Öğretmenlerin Yetiştirilmesi.....	73
3.11 Eğitimin Finansmanı.....	77

BÖLÜM IV

İNGİLİZ EĞİTİM SİSTEMİ

4.1. Genel Durum.....	81
4.2. Eğitim Sisteminin Tarihsel Tanımı.....	81
4.3. Eğitim Sisteminin Genel Durumu.....	83
4.4. Ulusal Program.....	85
4.4.1. Ulusal Programın Yapısı.....	89
4.4.2. Ulusal Program ve Okul Programı.....	91
4.5. İngiliz Eğitim Sisteminin Yapısı	92
4.5.1.Okul Öncesi Eğitim.....	94
4.5.2. İlköğretim.....	97
4.5.3. Ortaöğretim.....	102
4.5.3.1. Ortaöğretim Kurumları.....	103
4.5.3.2.Yeterlilikler ve Sınıflandırma.....	108
4.5.4. Yükseköğretim.....	110
4.5.4.1.Yükseköğretim Kurumları.....	110
4.5.4.1.1.Üniversiteler.....	110
4.5.4.1.2. Diğer Yüksek Öğretim Kurumları.....	111
4.5.4.1.3. İleri Eğitim Enstitüleri.....	111
4.5.4.2.Yükseköğretime Öğrenci Kabulü.....	112
4.5.4.3.Yükseköğretim Kurumlarının Yönetim ve İdaresi.....	112
4.5.5.Yaygın Eğitim.....	113
4.5.6. Kiliseye Bağlı Okullar.....	114
4.5.6.1. İngiltere Kilisesi.....	114
4.5.7. Özel Öğretim ve Özel Okullar	115
4.5.7.1.Şehir Teknoloji Kolejleri ve Akademiler.....	115
4.5.7.1.1.Şehir Teknoloji Kolejleri.....	115
4.5.7.1.2. Akademiler.....	116
4.5.7.2.Özel İleri Eğitim Enstitüleri.....	117
4.5.7.3. Özel Yükseköğretim.....	117
4.6. İngiliz Eğitim Sisteminin Örgüt Yapısı.....	117
4.6.1. Ulusal Düzeyde Genel Yönetim.....	117
4.6.2. Eğitimden Sorumlu Bakanlıklar.....	118
4.6.2.1. Eğitim Bakanlığı.....	118

4.6.2.2. Yeterlilikler, Program ve Değerlendirme Otoriteleri.....	119
4.6.3. Yerel Seviyede Yönetim.....	120
4.6.3.1.Okul Düzeyinde İdare ve Yönetim.....	121
4.6.3.1.1.Okul İdaresi ve Yönetimi.....	121
4.6.3.1.1.1.Okulların Yasal Durumları.....	122
4.6.3.1.1.2. Okul Yöneticileri.....	122
4.6.3.1.1.3. Başöğretmen ve Sorumlulukları.....	123
4.7. Eğitimin Teftişi.....	124
4.7.1. Eğitim Standartları Ofisi.....	125
4.7.2. Yetişkin Eğitimi Deneticiliği.....	125
4.7.3. Kalite Standartları Ofisi.....	126
4.7.4. Yerel Yönetim Kurullarının Teftişi.....	127
4.8. İngiltere’de Öğretmen Yetiştirme.....	128
4.8.1. Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitimi.....	128
4.8.1.1. Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Hizmet Öncesi Eğitimi.....	128
4.8.1.1.1. Öğretmen Yetiştirme Modelleri.....	129
4.8.1.2. İleri ve Yetişkin Eğitim Enstitüleri Öğretmenlerinin Hizmet Öncesi Eğitimi.....	130
4.8.1.2.1. Öğretmen Yetiştirme Modelleri.....	131
4.8.1.3. Yüksek Öğretim Öğretmenlerinin Hizmet Öncesi Eğitimi.....	131
4.8.2. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi.....	132
4.8.2.1. Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitimi.....	132
4.8.2.2. İleri ve Yetişkin Eğitim Enstitüleri Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitimi.....	133
4.8.2.3. Yükseköğretim Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitimi.....	133
4.9.Eğitimin Finansmanı.....	134

BÖLÜM V**SONUÇ VE ÖNERİLER**

5.1.Sonuç.....	139
5.2. Öneriler.....	143
5.2.1. Araştırma İle İlgili Öneriler.....	143
5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler.....	144
Kaynakça.....	145
Ekler.....	154

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı.....	27
Tablo 2: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimde Yer Alan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı.....	29
Tablo 3: Türkiye’de İlköğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı.....	32
Tablo 4: Türkiye’de İlköğretimde Yer Alan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı.....	34
Tablo 5: Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı.....	37
Tablo 6: Türkiye’de 2004-2005 Öğretim Yılında Ortaöğretimde Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları.....	38
Tablo 7: Türkiye’de Genel Ortaöğretim Kurumlarının Türleri, Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları.....	41
Tablo 8: Türkiye’de Erkek Teknik Öğretim Okullarının Türleri, Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları.....	43
Tablo 9: Türkiye’de Kız Teknik Öğretim Okullarının Türleri, Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları.....	45
Tablo 10: Türkiye’de Ticaret ve Turizm Öğretim Okullarında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	47
Tablo 11: Türkiye’de Din Öğretimi Okullarında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	49
Tablo 12: Türkiye’de Özel Eğitimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	51
Tablo 13: Türkiye’de 2000-2001 Öğretim Yılında Özel Öğretim Kurumlarının Türleri, Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	53
Tablo 14: Türkiye’de Yüksek Öğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı	58
Tablo 15: Türkiye’de Yüksek Öğretim Kurumlarında Yıllara Göre Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları.....	59
Tablo 16: Türkiye’de Yaygın Eğitim Kurumlarının Türleri, Kurum, Kursiyer ve Öğretmen Sayıları.....	62
Tablo 17: Türkiye’de GSMH ve Konsolide Bütçe İçindeki MEB Bütçesinin Yıllara Göre Dağılımı ve Oranları.....	79

Tablo 18: İngiltere’de Key Stagelerin Öğrenci Yaş ve Okul Yıl Grubuna Göre Dağılımları.....	86
Tablo 19: Ulusal Programda Yer Alan Ulusal Testlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	88
Tablo 20: İngiltere’de Okul Öncesi Öğretimde Yıllara Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	95
Tablo 21: İngiltere’de İlköğretimin Aşama ve Seviyeye Göre Dağılımı.....	98
Tablo 22: İngiltere’de İlköğretimde Yıllara Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	100
Tablo 23: İngiltere’de Ortaöğretimde Yıllara Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	105
Tablo 24: İngiltere’de Ortaöğretimin Aşamalara ve Seviyeye Göre Dağılımı.....	107
Tablo 25: DfES’in Belirlediği Ortaöğretim Kurumları Öğrencilerinin Etüt Çalışma Saatleri.....	108
Tablo 26: İngiltere’nin Eğitim İçin Ayırdığı Bütçe.....	136

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1 : Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı.....	28
Grafik 2: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimde Yer Alan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı.....	30
Grafik 3: Türkiye’de İlköğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı.....	33
Grafik 4: Türkiye’de İlköğretimde Yer Alan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı.....	35
Grafik 5: Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı.....	38
Grafik 6: Türkiye’de 2004-2005 Öğretim Yılında Ortaöğretimde Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları.....	39
Grafik 7: Türkiye’de Genel Ortaöğretim Kurumlarının Türleri, Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları.....	42
Grafik 8: Türkiye’de Erkek Teknik Öğretim Okullarının Türleri, Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları.....	44
Grafik 9: Türkiye’de Kız Teknik Öğretim Okullarının Türleri, Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları.....	45
Grafik 10: Türkiye’de Ticaret ve Turizm Öğretim Okullarında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	48
Grafik 11: Türkiye’de Özel Eğitimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	49
Grafik 12: Türkiye’de 2000-2001 Öğretim Yılında Özel Öğretim Kurumlarının Türleri, Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	52
Grafik 13: Türkiye’de Yüksek Öğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı.....	54
Grafik 14: Türkiye’de Yüksek Öğretim Kurumlarında Yıllara Göre Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları.....	59
Grafik 15: Türkiye’de Yaygın Eğitim Kurumlarının Türleri, Kurum, Kursiyer ve Öğretmen Sayıları.....	60
Grafik 16: Türkiye’de GSMH ve Konsolide Bütçe İçindeki MEB Bütçesinin Yıllara Göre Oranları.....	63
Grafik 17: GSMH ve Konsolide Bütçe İçindeki MEB Bütçesinin Oranları.....	80
Grafik 18: İngiltere’de Yıllara Göre Okul Öncesi Öğretimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	96

Grafik 19: İngiltere’de Yıllara Göre İlköğretimde Yer Alan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	101
Grafik 20 : İngiltere’de Yıllara Göre Ortaöğretimde Yer Alan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	106
Grafik 21 : Eğitim Harcamalarının Yıllara ve Eğitim Kademelerine Göre Dağılımı.....	138

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Halls’ın Karşılaştırmalı Eğitim Modeli.....	7
Şekil 2: Türk Milli Eğitim Sistemi Yapısı.....	24
Şekil 3: Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Şeması.....	66
Şekil 4: Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgütü Şeması.....	71
Şekil 5: İngiliz Eğitim Sisteminin Yapısı.....	93

EKLER LİSTESİ

Ek 1. İngiltere’de Bölgelere Göre Yerel Yönetim Otoritelerinin Dağılımı.....	151
--	-----

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıklar ve ilgili araştırmalar açıklanarak araştırmada kullanılan terimler tanımlanmıştır.

1.1. Problem

Eğitim, insanlığın doğuşundan beri daima olagelmiş ve insanın öğrenme yeteneği ve ihtiyacı ile başlamıştır. Günümüzde de uygarlık düzeyi ne olursa olsun her toplumda da süregelmektedir.

İçerik olarak eğitim, yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken gereken bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etmek etkinliği; süreç olarak eğitim, önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir (Oğuzkan,1993 :46).

Her ülke kendi şartları ve ideolojisine uygun bir eğitim sistemi oluşturmuştur. Eğitim sistemi toplumun çözülmesine, bütünlüğüne ve gelişimine etki etmektedir. Bu etkiden olumlu yararlanabilmek için ülkeler farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerini analiz ederek kendi eğitim sorunlarına geniş bir perspektif içinde çözüm yolları aramalıdır. Ülkeler eğitim ile ilgili sorunlarını, eğitimine etki eden faktörleri ve nedenlerini anlayabilmek ve eğitiminde bunları sağlayabilmek için başka ülkelerdeki eğitim sistemleri, eğitim yöntemleri ve uygulamalarını araştırmak durumundadır. Bunun yanında, insanların kültür anlayışını genişletebilmek, uluslar arası iletişimi ve anlayışı sağlayabilmek için de farklı ülkelerin eğitim sistemleri incelenmelidir.

Bir ülkenin çeşitli alanlardaki durumu o ülkenin eğitimi ile ilgili bir göstergesi olduğundan eğitim ile ulusal kalkınma bir bütünü teşkil etmesi nedeniyle karşılaştırmalı eğitim araştırmalarıyla alternatif yaklaşımlar eğitime sunulmalıdır.

Bu düşüncelerden yola çıkarak Türk toplumunu dünya toplumuna hazırlayan merkezi yönetim odaklı Türk Eğitim Sistemi ile ilgili yerel yönetim odaklı İngiliz Eğitim Sistemi' nin karşılaştırılması ve incelenmesinin olumlu katkıları getireceği düşünülmüştür. İngiliz eğitim sisteminde yerel yönetimin uygulanması ve yerel yönetim ile birlikte ulusal program ile merkezi yönetim yapılmaktadır. Böyle bir sistemin Türkiye'ye uyarlanabileceği ve okullara eğitim serbestliği tanınması ve öğrencilere eğitim kurumlarının seçme özgürlüğünün tanınmasının uygulanabileceği düşünülerek araştırmanın ışık tutacağı düşünülmüştür.

1.1.1. Karşılaştırmalı Eğitim

Bu bölümde Karşılaştırmalı Eğitim tanımlarına ve Karşılaştırmalı Eğitimin tarihsel sürecine yer verilmiştir.

1.1.1.1. Tanımlar

Karşılaştırmalı Eğitim'in eğitim bilimi içerisine girdiği andan itibaren karşılaştırmalı eğitimi açıklamak üzere çeşitli yazar ve kurumlar tarafından birçok tanım ileri sürülmüştür. Bu tanımlardan bazıları şöyledir:

Browne ve Cramer karşılaştırmalı eğitim için kısa bir tanımlama yaparak, "eğitim sorunlarının çözümlenmesi için farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerini inceleyen bir alan" şeklinde tanımlamıştır (Demirel,2000:1). Yine bir başka kısa tanım "genel anlamda iki ya da daha fazla eğitim çalışmalarının nasıl benzer ve nasıl farklı olduklarını bulmak için yapılan incelemedir" şeklinde tanımlanmıştır. (Thomas,1990:1)

UNESCO karşılaştırmalı eğitimi ilk ve ortaöğretim ile sınırlayarak "milli eğitim sistemlerinin, siyasal, sosyal ve kültürel etkenleri göz önünde bulundurarak inceleyen, ilk ve orta öğretimin anlamını tartışan bir alan " şeklinde tanımlamıştır (Erdoğan,2003:5).

Karşılaştırmalı eğitim konusunda yapılan daha ayrıntılı tanımlar aşağıda verilmiştir:

"Çeşitli ülkelerde eğitim ile ilgili olguları tahlil etmek suretiyle, ülkelerin kendi eğitim sorunlarına çözüm yolları ararken geniş bir bakış açısı içerisinde hareket etmesini sağlayan bir alandır" (King, 1979:23).

Karşılaştırmalı Eğitim, “toplumlarda mevcut eğitim problemleri ve bu problemleri doğuran nedenleri, diğer toplumlarda benzer faktörlerde değinerek saptayan, yorumlayan bir inceleme alanıdır” (Lauwerys, Neff ve Varış, 1979:5).

Karşılaştırmalı Eğitim, “farklı kültürler ve farklı ülkelerde, iki veya daha fazla eğitim sisteminin benzerlikleri ve farklılıklarını tanımlamaya yardım eden, benzer görünen olguları açıklayan ve insanları eğitime yolları hakkında yararlı teklifler getiren bir disiplindir” (Türkoğlu, 1985:18).

“Eğitim sistemlerinin bazılarının niçin gelişmiş olduğunu ve bazılarının niçin geride kaldığını, bazı sistemlerin niçin siyasal ideolojilerin baskısı altında kaldığını, diğerlerinin nasıl özgürlük ve değişikliği teşvik ettiğini keşfetmeye çalışan bir bilim dalıdır.” (Erdoğan, 2003:7).

Yukarıda verilmiş olan tüm tanımlara bakıldığında karşılaştırmalı eğitimin, farklı uluslardaki eğitim sistemlerinin işleyişini ve bu işleyişin eğitime olan verimliliği ile eğitime etki eden faktörlerin ve bu faktörlerin eğitime yönelik olumlu ve olumsuz etkileri incelenerek ülkelerin kendi eğitim sistemlerini oluştururken ve eğitime ilişkin çözüm yolları ararken bu incelemeler ile sistemin ülke için en doğru, verimli ve kaliteli olması için yapılan bir alan olduğu söylenebilir.

1.1.1.2. Tarihsel Süreç

İlk çağlardan beri başka ülke ve toplumların eğitim sistemini incelemeye yönelik bazı çalışmalar yapılmasına rağmen, Karşılaştırmalı Eğitim’ in bir Eğitim Bilimi dalı olmasına yönelik çabalar 19.yüzyılın sonlarında başlamıştır. Karşılaştırmalı Eğitim’in bilimsel bir temele kavuşması ilk olarak 1817 yılında Fransız ihtilalinin fikir zeminine katkıda bulunan fikir adamı Marc Antoine Jullien tarafından yazılan Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Eserin İlk Taslağı (Esquisse Et Vues Preliminaires D’un Ouvrage Sur L’Education Comparee) adlı eser ile olmuştur (Lauwerys, Neff ve Varış;1979:12). Jullien’in bu eseri iki ana bölümden meydana gelmiştir. Birinci ana bölümde karşılaştırmalı metodun eğitimde kullanılması, karşılaştırmalı eğitimle ilgili kurumların kurulmasının nedenleri, bunların amaç ve görevleri, çalışma metotları ve bu hususta karşılaştırılması muhtemel olan güçlük ve engeller ve bunların aşılması gibi sorunlar işlenmektedir. İkinci ana bölümde ise, eğitim alanında gerçek

karşılaştırmalı araştırmaların yapılabilmesi için sistematik soru cetvelleri ve metotları yer almaktadır. Soru serileri ilköğretim, ortaöğretim, yüksek öğretim, öğretmen yetiştirme, genç kızların eğitimi, eğitimin hukuk ve diğer sosyal kurumlarla ilişkisi konularını içermektedir. Jullien'e göre (1979) eğitim bilimi ancak karşılaştırmalı araştırmalarla belirli bir pozitif bilim haline gelmektedir. Karşılaştırmalı Anatomi'deki araştırmalar yoluyla anatomi bilimi ilerletilmiştir. Bunun gibi karşılaştırmalı eğitim dalındaki araştırmalar yoluyla da eğitim biliminin geliştirilmesi için yeni malzemeler sağlanmış olacaktır (Jullien,1979:8).

Karşılaştırmalı Eğitim alanında Jullien'in çabaları çok önemli olmakla birlikte bu alanda bazı önemli eğitimcilerinde katkısı olmuştur. Karşılaştırmalı Eğitim alanına katkı sağlayan kişilerden birisi Amerikalı Horace Mann' dır. Horace Mann, eğitimin teşkilatlandırılması işi ile uğraşmış ve bu süre içinde karşılaştığı en önemli problemin din ile eğitimi uzlaştırmak olduğunu belirtmiş; “dini kurumlar öğretmen yetiştirme işine ne dereceye kadar karışmalıdır ?” ve “eğitim giderlerini dini kurumlar mı, devlet mi, özel sektör mü, yoksa mahalli kurumlar mı karşılayacaktır?” sorularına cevap aramıştır. Karşılaştırmalı eğitimcilerden bir diğeri bir İngiliz şairi ve okul müfettişi olan Mathew Arnold'dır. Eğitime ilişkin neden ve niçin soruları üzerinde duran Arnold, aynı zamanda 1895 yılında İngiliz Eğitim Sistemini ilkokul seviyesinde sistemleştirmeye başlamıştır. Arnold'a göre karşılaştırmalı eğitim, çeşitli ülkelerin eğitim sistemlerini katalog halinde yayımlayan bir alan değil, fakat bu sistemlerin temelinde yatan nedenleri araştıran bir alandır (Lauwyers,1979:12-13).

1900 yılından itibaren karşılaştırmalı eğitim çalışmaları içerik, amaç ve politik anlamlılık yönünden çeşitli değişmeler gösterdiği gibi, ayrıca yöntemlerinde de çeşitli gelişmeler olmuştur (King, 2000:36). 19. yüzyıldaki Karşılaştırmalı Eğitimciler, genelde kendi ülkeleri dışındaki ülkelerin eğitim sistemleri hakkında bilgi toplayan ve daha sonra bu bilgiler ışığında kendi ülkelerinde reform çalışmalarını başlatan eğitim yöneticilerinden oluşmuştur. 19. yüzyıl karşılaştırmalı eğitimcileri arasında sayılan Sadler ve Harris, aynı zamanda 20. yüzyılda önde gelen karşılaştırmalı eğitimcileri olarak kabul edilmektedir. Sadler, karşılaştırmalı eğitime sosyolojik bakış açısını kazandırmaya çalışmıştır. Bu bakış açısını, “eğitim sistemi, demiryolları ağı sistemi gibi transfer edilemez” sözleri ile çok açık bir şekilde dile getirmektedir. Sadler' in bu düşüncesi, Karşılaştırmalı Eğitimin kuramsal temellerinin köşe taşlarından birisi olarak kabul edilmektedir (Altbach ve Kelly, 1986). 20.

yüzyılın bir diğer öncü karşılaştırmalı eğitimcisi sayılan Harris' de eğitim ile ilgili gelecekteki olayların tahmin edilmesine dayalı bir yaklaşımı kullanmıştır (Holmes, 1981).

20. yüzyılın karşılaştırmalı eğitimcilerinden diğer önemli bir isim olan Kandel ABD'de Newyork – Columbia Üniversitesi'nde karşılaştırmalı eğitim dersleri vermiştir. Kandel, herhangi bir faaliyeti yorumlamak için daima geriye bakmış ve tarihi analiz yoluna gitmiştir. Kandel, karşılaştırmalı eğitimi tarihin uzantısı olarak görmüş ve araştırmalarında eğitimdeki gelişmelerin nedenlerini, tarihsel etkenlere dayandırarak bulmaya çalışmıştır. Kendisi, karşılaştırmalı eğitimi eğitim tarihi çalışmalarının bugüne devamı olarak düşünmeyi tercih etmiştir. Kandel'e göre, karşılaştırmalı eğitimin ilk amacı, eğitim ile ilgili başka ülkelerde kullanılan yöntem, uygulama ve organizasyonları asimile etmek değil uyarlamak olmalıdır. Kandel, eğitim sorunlarının çoğunun evrensel olması nedeni ile bu sorunların çözümü için karşılaştırmalı eğitime özel bir önem verilmesini gerektiğini savunmaktadır. Kandel, karşılaştırmalı eğitim araştırmasının belirli bir problemle başlaması ve çözümle son bulması gerektiğini ileri sürerek bu alanın metodolojik açıdan gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır (UNESCO, World Survey of Education.1958). (Edwards, Holmes ve Graff,1973:97; Lauwyers,1979:14; Holmes,1981) .

20.yüzyıl karşılaştırmalı eğitimcileri arasında önemli bir diğer isim olan Hans (1925 – 1960), eğitim sorunlarını zorunlu eğitim, devlet ve okul, okul – kilise, okul ve ekonomik yaşam, devlet ve aile, üniversiteler ve eğitim politikaları olarak incelemiştir (Türkoğlu,1998:44). Kendisi, bir toplumda eğitim politikası tayin edilirken dil, din, ırk, ekonomik faktörler, sosyal sınıf faktörleri göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmaktadır. Rus eğitimcisi olan ve Rusya ile Almanya'da eğitim gören Hans, karşılaştırmalı eğitim adını taşıyan eserlerinde ideal eğitimin nasıl olması gerektiği üzerinde durmuştur (Lauwyers,1979).

1960'lardan sonra karşılaştırmalı eğitimi daha bilimsel bir çerçeveye oturtabilmek için yeni yöntem arayışları başlamıştır. Bu konudaki ilk çabalar, George Bereday'in Eğitimde Karşılaştırma Metodu (Comparative Method in Education) adlı eserinde görülmeye başlanmıştır. Ayrıca Horald Noah, Max Eckstein, C. Arnold Anderson gibi akademisyenlerin alanın bilimsel bir çerçeveye oturtulmasında büyük katkıları olmuştur. Bu kişiler, karşılaştırmalı eğitimin hipotez formüle etme ve test etme gibi istatistiki işlemlerin kullanılmasını içeren bir metodolojinin kullanılmasıyla bilimsel bir disiplin olabileceğine

inanmışlardır (Edwards,1973:96 ve Holmes,1973:8). Aynı şekilde, Brain Holmes de karşılaştırmalı eğitimdeki yeni paradigmanın gerçek veya varsayıma dayalı bir problemden yola çıkılıp çözümler aranması şeklinde evrenden oluşan, Dewey ve Popper'in bilimsel araştırma ilkelerine dayalı bir yöntemden oluşması gerektiğini ileri sürmüştür (Holmes, 1981).

1960 sonrası karşılaştırmalı eğitimcilerden Andreas Kazamias önemli bir isimdir. Kazamias, eğitim sistemlerini, ideoloji ve siyasal yapı gibi etkenlerle ilişkilendirerek tarihi gelişim çerçevesinde incelemiştir. Kazamias, Kandel'in metodolojisini genel tarihi perspektif içinde üç önemli amaçla açıklamıştır:

1. Bilgilendirici – Betimsel
2. Tarihi – İşlevsel
3. Melioristik

Bunlar eğitimde “ne var” ve “ne olmalı” sorusunu şekillendirmiştir (Edwards,1973:97).

1960'lı yıllarda yapılan çalışmalarla karşılaştırmalı eğitimciler, eğitimin gelişmesi ve böylelikle daha iyi bir sosyal ve bireysel yaşamın oluşturulacağını saptamıştır. 1970'li yıllar ise karşılaştırmalı eğitimin yeniden gözden geçirildiği yıllar olmuştur. Bu dönemde karşılaştırmalı eğitimle ilgili olarak şu amaçlar gerçek olarak kabul edilmeye başlamıştır: (Halls,1990:9-22)

1. Eğitimsel biçimi sağlamak (Ör: Global tanım ve eğitimin çeşitli biçimlerinin sınıflandırılması (UNESCO'nun bir görevi))
2. Eğitim içindeki ve eğitimle toplum arasındaki ilişkilerin ve farklı yönler ya da faktörlerle etkileşimin belirlenmesi
3. Eğitimsel değişmelerin temel koşullarını belirlemek ve bunları son felsefi kurallarla ilişkilendirmek

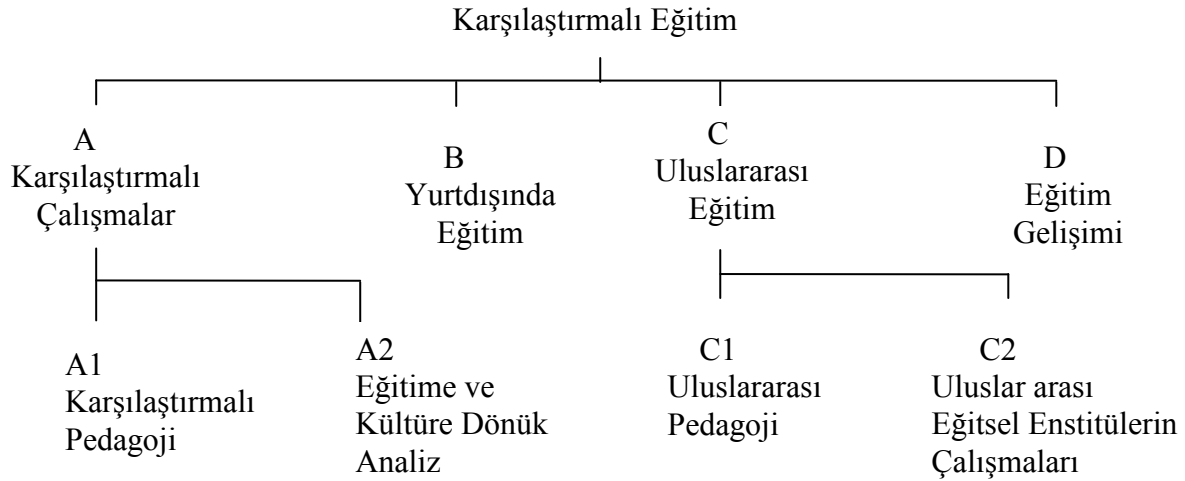
1970 yılından önceki devrede karşılaştırmalı eğitim araştırmaları, rakip görülen ülkelerin insan yetiştirme düzeninin nasıl olduğu üzerinde odaklaşmıştır. Bu dönemden sonra eğitim sistemi ile diğer toplumsal kurumlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin araştırılmasına dayalı olan ve yapısal- işlevselcilik olarak adlandırılan yaklaşım kullanılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede, okul çeşitleri arasındaki ilişkiler ve sosyal yapı ile eğitimin çeşitli yönleri arasındaki bağlantılar incelenmeye çalışılmıştır (Demirel,1992).

1980’li yıllarda ise araştırmacılar, eğitimde kalitenin eğitim için yapılan harcamalar arttırılmadan nasıl sağlanabileceği sorusuyla ilgilenip eğitimin alternatif yollarla nasıl finanse edilebileceği ve sunulacağı üzerinde durmuşlardır. 1980’li yıllarda eğitimde kalitenin arttırılması için gerekli yatırımların yapılması ve ihtiyaç olan finansmanın sağlanmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur (Altbach and Kelly, 1986).

Yenidünya düzeninde yaşayacak bireyler için gerekli olacak değerleri ve bilgileri kazandırabilecek yeni amaçların eklenmesinin gündeme geldiği 1990’lı yıllardan sonraki dönemde karşılaştırmalı eğitim çalışmaları bu ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla, insanlığın yenedünya düzenine uyum sağlayacak bir donanımla yetiştirilmesini sağlayacak bir vizyona doğru yönelmeye başlamıştır (Erdoğan, 2003). 170 yıllık gelişiminden soyutlanarak ortaya çıkan ve tüm bilimsel gelişimi kapsayan bilgiler Karşılaştırmalı Eğitimin günümüzde görünüş ve etki biçimleri ile ilgili bir köprü oluşturmasına yardım etmiştir.

Günümüzde karşılaştırmalı eğitimle ilgili çeşitli modeller ileri sürülmüştür. Bu modellerde en yaygın kullanılan model Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1- Halls’ın Karşılaştırmalı Eğitim Modeli

Kaynak: Halls,1990:23-25

Bu modele bakıldığında görüldüğü gibi, karşılaştırmalı eğitim, karşılaştırmalı çalışmalar, yurtdışında eğitim, uluslar arası eğitim ve eğitim gelişimi olmak üzere dörde ayrılır. Karşılaştırmalı çalışmalar ikiye ayrılmaktadır:

- i. Karşılaştırmalı pedagoji, farklı ülkelerdeki öğretim çalışmaları ve sınıf süreçlerini tanımlar.
- ii. Eğitime ve kültüre dönük analiz, eğitimi çeşitli seviyelerde araştırır ve sistematik olarak tarihi, sosyal, kültürel, politik, dini, ekonomik ve felsefi güçleri ve eğitim sistemlerinin karakterlerini iki ya da daha fazla sistem içindeki çıktılarını karşılaştırır.

Yurtdışında eğitim, eğitim sistemi ve sistemlerinin çalışma alanlarının kendileri dışındaki durumlarını incelemektedir.

Uluslar arası eğitim ikiye ayrılmaktadır:

- i. Uluslararası pedagoji, çok uluslu, çok kültürlü ve çok yönlü grupların (multiracial) öğretim çalışmalarını inceler.
- ii. Uluslararası Eğitsel Enstitülerin çalışmaları, politika konuları , kabul edilebilir uluslar arası yeterlikler ve kültürel anlaşmaların başlatılması ve eğitsel değişimlere teşvikle ilgilenmektedir.

Eğitim gelişimi, bilgi üretimi ve politika oluşturanları destekleme, eğitim metot ve tekniklerinin gelişimi ve personel yetiştirmenin programlara uygulanması ile ilgilidir.

Halls'ın sunduğu bu modele göre karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında diğer ulusların sosyal, kültürel, tarihi, politik analizleri yapılmalı ve eğitim ve eğitim sisteminin içindeki tüm alanlara bu analizlerin etkileri değerlendirilmelidir. Bu modelde farklı uluslarda sistem olarak eğitimin işleyişinin nasıl yapıldığı analiz edilmeli ve bu işleyişe etki eden durumlarında göz önünde alınmasının önemi vurgulanmaktadır.

Karşılaştırmalı Eğitim ile ilgili çalışmalar 19. yüzyıl sonlarında başlayarak günümüze kadar devam etmiştir. Bilim olarak karşılaştırmalı eğitim, eğitim sistemlerinin, eğitim politikalarının ve işleyişinin sorgulanmasını öngörmüştür. Eğitimin bir süreç olarak en iyi işleyebilmesi için ülkeler farklı ülkelerin eğitim sistemlerinin işleyişini, eğitime etki eden faktörlerini ve eğitim politikalarının sonuçlarının kendi eğitim sistemleri içinde sorgulanmasını ve entegre edilmesini, böylelikle eğitim sistemlerini en iyi şekilde oluşturabilme arayışı içerisinde olmuşlardır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türk Eğitim Sistemim ile İngiliz Eğitim Sistemi' nin karşılıklı olarak incelenmesi ve değerlendirilmesidir.

Bu amaca ulaşmak için;

- Türk ve İngiliz Eğitim Sistemleri'nin amaç ve ilkeleri nelerdir?
- Türk ve İngiliz Eğitim Sistemi'nde eğitim politikalarının hazırlanmasında farklılık var mıdır?
- Türk ve İngiliz Eğitim Bakanlıkları'nın teşkilat yapısı nasıldır?
- Türk ve İngiliz Eğitim Sistemleri'nde eğitim kademelerinin düzenlenişi nasıldır?
- Türk ve İngiliz Eğitim Sistemi'nin yönetim sistemi nasıldır?
- Türk ve İngiliz Eğitim Sistemi'nde eğitim teftişi nasıl yapılmaktadır?
- Türk ve İngiliz Eğitim Sistemleri nasıl finanse edilmektedir?
- Türk ve İngiliz Eğitim Sistemleri'nde eğitim personeli ve öğretmenler nasıl yetiştirilmektedir?

sorularına cevaplar aranmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Her ülke kendi toplumunun sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimi için eğitim sistemini farklı ülkelerdeki eğitim sistemleri ile karşılaştırarak irdelemektedir. Bunun sebebi, her ülke, toplumun çağdaş gelişimlere uyabilmesi için eğitim sistemini geliştirmek, eğitim politikasını tahlil etmek ve eğitime yönelik yaklaşımları geliştirmek durumundadır. Değişim ve gelişimin hızlı yaşandığı günümüzde bir ülkenin eğitim sisteminin çağa uydurulmasında diğer ülkelerin eğitim sistemlerinin sürekli incelenmesini gerektirmektedir.

Avrupa'nın en önemli ve gelişmiş ülkelerinden birisi olan, reformlarla sürekli kendini yenileyen ve değiştiren İngiliz Eğitim Sistemi ile Avrupa Birliği'ne üye olmaya çalışan, Cumhuriyetin kurulmasından itibaren tüm kurumlarını, bu arada eğitim kurumlarını da batı standartlarına ulaştırmak isteyen ve eğitim sistemini sürekli olarak bu doğrultuda geliştirmeye çalışan Türk Eğitim Sistemi'nin karşılaştırılmasında, Türk Eğitim Sistemi'nin yapısı ve konumu itibariyle yapılması gereken çalışmalar ile eğitim politikasının belirlenmesine katkıda bulunacağı için önemli bulunmaktadır. Böylece, Türk Eğitim Sistemi'nin geliştirilmesi ve etkiliği ile verimliliğinin artırılmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

İngiliz Eğitim Sistemi yerel şekilde yapılandırılmış bir sistemdir. Türk Eğitim Sistemi ise tam tersi, merkezi bir anlayışa sahip olarak yapılandırılmıştır. Son yıllarda ülkemizde eğitimin merkeziyetçi yapılandırılması konusunda çeşitli eleştiriler yapılmakta ve bazı yetkilerin yerel birimlere devredilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Burada asıl tartışma eğitim sisteminde yerleşmenin nasıl yapılacağıdır. Bu açıdan İngiliz Eğitim Sistemi'ndeki uygulamaların incelenmesi önemlidir.

Türk Eğitim Sistemi'nin işleyişinden çok farklı olan İngiliz Eğitim Sistemi'nin yönetimi, organizasyonu, Eğitim Bakanlığı ve işleyişleri, eğitim hizmet kurumları, teftişi, öğretmenlerin yetiştirilmesi, eğitim düzeyleri ve eğitime ayrılan bütçe ile okulların durumları ve eğitim koşulları daha detaylı olarak incelenerek Türk Eğitim Sistemi'ne faydalı olabilecek yönlerinin eğitim sistemimize uyarlanabileceği ve böylelikle eğitimde kalitenin arttırılabileceği düşünülmüştür. İngiltere'de Ulusal Program ile merkezi ve yerel yönetimlerin yetkileri paylaşması ile ülkenin, bölgenin ve öğrenci ihtiyaçlarının göz önünde bulundurularak okul ve öğretmenlere eğitimin hangi içerik ve yöntemlerle sağlanacağı serbestliğinin tanınmasının Türk Eğitim Sistemi'ne de uyarlanabileceği düşünülerek bu araştırma yapılmıştır. Ulusal Program uygulaması Türk Eğitim Sistemi'nin yerel eğitim sistemine geçmesinde yararlanılabilir. Aşırı yerel olan ABD, Kanada, Avustralya vb. Eğitim Sistemleri'nin Türkiye'de uygulanmasının mümkün olmaması, buna karşılık Ulusal Program uygulamasının Türkiye'de yapılabileceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlıkları

1. Araştırma Türk ve İngiliz literatüründe yayımlanmış kaynaklardan elde edilenlerle sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma Türk ve İngiliz Eğitim Sistemleri'nin amaç ve ilkeleri, eğitim politikası, yönetimi, teftişi, eğitim düzeyleri, eğitim personeli ve öğretmenlerin yetiştirilmesi, finansman ve eğitimin planlanması ile sınırlandırılmıştır.

1.5. İlgili Araştırmalar

Karşılaştırılmalı eğitim alanı eğitimin diğer alt alanlarıyla kıyaslandığında ülkemizde daha az gelişim gösterdiği görülmektedir. Bu alanda yayın sayısı oldukça sınırlı olup, birkaç araştırma ve kitaptan oluşmaktadır. Bu konuda yayınlanan kitaplar genellikle karşılaştırmalı eğitim bilimi hakkında bilgi vererek özellikle gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerini kısa açıklamaktadır (Demirel, 2000; Türkoğlu, 1998; Ültanır, 2000; Erdoğan, 2003).

Ayrıca bu alanla ilgili olarak yayımlanmış kitapların yanı sıra ülkelerin eğitim sistemlerinin karşılaştırıldığı çalışmalar da bulunmaktadır (Aytaç 1985, Türkoğlu 1985, Sağlam 1999, Peker 2002, In Kyung Cho 1997 ve Kara 2001). Bu araştırmaların yanı sıra eğitim sistemleri yerine daha dar kapsamlı olarak okullarda uygulanmakta olan programlara ilişkin bazı karşılaştırmalı çalışmalara da rastlanmaktadır (İbrahimova 2002, Tokbaş 2001 ve Yılmaz 1994; Saracaloğlu, 1992).

1.6. Terimler ve Kısaltmalar

ALI	:Adult Learning Inspectorate (Yetişkin Eğitimi Deneticiliği)
AVCE	: Advanced Vocational Certificate of Education (İleri Mesleki Eğitim Sertifikası)
BAC	: The British Accreditation Council (İngiliz Akreditasyon Kurumu)
Bed	: Bachelor of Education (Eğitim Lisansı)
BSC (Ed	: Bachelor of Science in Education (Eğitim Bilimleri Lisansı)
Cer.Ed.	: Certificate in Education (Eğitim Sertifikası)
CPD	: Continuing Professional Development (Mesleki Sürekli Gelişim)

- CTAS : City College for the Technology of the Arts (Sanat Teknolojisi Şehir Koleji)
- CTC : City Technology College (Şehir Teknoloji Kolejleri)
- DfEE : Department for Education and Employment (Eğitim ve Çalışma Birimi)
- DfES : Department for Education and Skills (Eğitim Bakanlığı)
- ERA : Education Reform Act (Eğitim Reformu Kanunu)
- FEDA : Further Education Development Agency (İler Eğitim Gelişim Servisi)
- FEFC : Further Education Funding Council (İleri Eğitim Finans Kurulu)
- FENTO : Further Education Training Organisation (İleri Eğitim Yetiştirme Organizasyonu)
- GCSE A-Level: General Certificate of Education Advanced Level (İleri Düzey Genel Eğitim Sertifikası)
- GCE As Qualifications : General Certificate Advanced Subsidiary Qualifications (İleri Düzey Orta Dereceli Eğitim Sertifikası)
- GCSE : General Certificate of Secondary Education (Ortaöğretim Genel Sertifikası)
- GEST : The Standards Fund and Grants for Education Support and Training (Eğitim Destek ve Gelişimi Finansmanı)
- GNVQ : General National Vocational Qualifications (Ulusal Mesleki Genel Sertifikası)
- GTP : The Graduate Teacher Programme
- HEIs : Higher Education Institutions (Yüksek Öğretim Enstitüleri)
- HEFCE : Higher Education Funding Council (Yüksek Öğretim Finans Kurulları)
- HESA : Higher Education Statistics Agency (Yüksek Öğretim İstatistik Servisi)
- HMSO : Her Majesty's Stationery Office
- HMI : Her Majesty'S Inspectors
- ILT : Institute for Learning and Teaching in Higher Education (Yüksek Öğretimde Öğretme ve Öğrenme Enstitüsü)
- ISC : Independent Schools Council (Özel Okullar Kurulu)
- ISI : Independent Schools Inspectorate (Özel Okullar Deneticiliği)
- ITT : Initial Teacher Training (Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme)
- LEA : Local Education Authority (Yerel Yönetim Kurulu)
- LMS : Local Management of Schools (Okulların Yerel İdaresi)
- LSC : Learning Skills Council (Öğrenme Becerileri Kurulu)
- LSDA :The Learning and Skills Development Agency (Öğrenme ve Beceri Gelişimi Servisi)
- NC : National Curriculum (Ulusal Program)

- NCVQ : National Council for Vocational Qualifications (Mesleki Yeterlilikler Ulusal Konseyi)
- NICHE : National Commission of Inquiry into Higher Education (Yüksek Öğretim Ulusal Araştırma Merkezi)
- OFSTED : Office for Standards in Education (Eğitim Standartları Ofisi)
- PGCE : The Post Graduate Certificate in Education (Doktora Eğitim Diploması)
- RTP : Registered Teacher Programme
- SCAA :The School Curriculum and Assessment Authority (Okul Programı ve Değerlendirme Otoritesi)
- SCITT : School-Centred Initial Teacher Training (Okul Merkezli Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme)
- SEDA : The Staff and Educational Development Association (Çalışanlar ve Eğitimsel Gelişimleri Kurumu)
- SEN : Special Educational Needs (Özel Öğretim)
- QAA : Quality Assurance Agency (Kalite Standartları Servisi)
- QCA : Qualifications and Curriculum Authority (Nitelik ve Program Kurulu)
- QTS : Qualified Teacher Status (Yeterlilik Sahibi Öğretmenler)
- TTA : Teacher Trainig Agency (Öğretmen Yetiştirme Kurumları)

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde karşılaştırmalı eğitimde kullanılan yaklaşımlar ile araştırmanın yöntemi ve veri toplama araçları ile ilgili konular açıklanmaktadır.

2.1. Karşılaştırmalı Eğitim Alanında Kullanılan Yaklaşımlar

Eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasında kullanılan yaklaşımlar yatay, dikey, problem çözme, örnek olay yaklaşımları olmak üzere dörde ayrılmaktadır (Ültanır, 2000:24-27; Erdoğan, 2003:36-37; Türkoğlu, 1998:70; Lauwerys, Varış ve Neff,1979)

Yatay Yaklaşım

Yatay yaklaşımda eğitim sistemlerindeki tüm boyutlar, o döneme ait tüm değişkenler bir araya getirilerek farklılıklar saptanmaya çalışılır. Sorunlar aynı döneme ait olduğu için çağdaştır, çözümlerde benzer olabilir. Burada söz konusu olan boyutları oluşturan unsurlardır.

Dikey Yaklaşım

Bu yaklaşımda tarihsel gelişime bakılır. Tarihsel gelişim incelendiğinde sadece eğitim sistemine veya sadece programa tarih boyutu içerisinde bakılmamalıdır. Bunun nedeni ise o sistemi veya öğretim programını gerekli kılan tarihsel gelişimde yatan sosyal olguların olmasıdır. Bu nedenle tarihsel gelişim araştırılırken eğitim sistemlerini sosyal olgular ile birlikte karşılaştırmak gerekir. Kısacası dikey yaklaşımla tarihsel gelişim izlenir.

Problem Çözme Yaklaşımı

Herhangi bir eğitim sisteminde seçilmiş bir soruna çözüm bulma amacıyla uygulanan yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, eğitim maliyetleri, öğretmen statüleri, kadınların eğitim durumları, dil öğretim yöntemleri gibi sorunlar sistematik bir biçimde analiz edilir.

Örnek Olay Yaklaşımı

Örnek olay yaklaşımında, bir ülkenin eğitim deneyimi incelenirken yorum ve karşılaştırma okuyucuya aittir. Örnek olay incelemelerinin sınırlı yanı, incelenen olayın toplumsal ya da tarihsel bütünlük içine yerleştirilmesinde yeterli olmamasıdır.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Türk ve İngiliz Eğitim Sistemleri'nin karşılaştırıldığı bu araştırmada yatay yaklaşım kullanılmıştır.

Her iki eğitim sisteminin amaç ve ilkeleri incelenirken tanımlayıcı yaklaşım uygulanmıştır. Araştırmada her iki eğitim sisteminin ve bu eğitim sistemlerinin temellerinin ve kurumlarının incelenmesinde ve değerlendirilmesinde değerlendirci yaklaşım kullanılmış ve kişisel yargılara değinilerek sonuca ulaşılmıştır. Eğitim sistemlerinin incelenmesinde günümüz özellikleri üzerinde durulmaya çalışılarak araştırmanın güncelliğinin korunmasına dikkat edilmiştir.

2.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak konu ile ilgili kişi ve kurumlar tarafından yazılmış yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Ayrıca modern iletişim araçları ve internet ağı üzerinden sunulan veriler de bu araştırmada kullanılmıştır.

BÖLÜM III

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

3.1. Genel Durum

Türkiye, Asya ve Avrupa kıtaları arasında yer alan 770,630 km²'lik bir yüz ölçümüne sahip, Cumhuriyet ile yönetilen bir ülkedir. Başkenti Ankara olan Türkiye'nin resmi dili Türkçedir. Nüfusunun %99'u Müslüman'dır (World Atlas,2005).

3.2. Eğitim Sisteminin Tarihsel Tanıtımı

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılından önce 600 yıl hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu eğitimi devletin bir görevi olarak düşünmemiş, bu görevi halka bırakmıştır. Halk tarafından açılan eğitim kurumlarını da devlet hiçbir zaman denetlememiştir. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Tanzimat Dönemi'ne kadar olan dönemde kurulan başlıca eğitim kurumları sıbyan mektebi, medreseler ve Enderun mektebidir.

Sıbyan mektebi günümüz ilköğretim döneminin kısmen karşılığı denilebilir. Bu okullar, padişahlar, valide sultanlar, devlet adamları, varlıklı kişiler ve vakıf yoluyla ve halkın katkılarıyla köy ve mahallelerde camiye bitişik ya da caminin bir köşesinde kurulmaktaydı. Bu okulda öğretmen din görevlileri olup halkın üzerinde oldukça etkili idiler. Bu okullar, 5-6 yaşlarındaki kız ve erkek çocukların 3-4 yıl süre ile devam ettikleri temel okullardı. Sıbyan mekteplerinin amacı genel olarak çocuğa Kur'an okumayı öğretmekti ve ağırlıklı olarak dini eğitim verilmekteydi (Şişman,2000:168 ; Cicioğlu,1985:7).

Medreseler ise günümüz eğitiminde ortaöğretim ve yükseköğretime karşılık gelen eğitim kurumlarıdır. Bu öğretim kurumları, kendi içinde ilk, orta ve yüksek kademelerden meydana gelmekteydi. Medreseler, özellikle yüksek kademelerde belirli bilim dallarına göre farklılaşmışlardır. Medreselerde, İslami bilimler ile pozitif bilimler birlikte okutulurdu. Bu kurumların kuruluşu ve faaliyetlerinin yürütülmesi yine hayırsever insanların kurdukları vakıflar ile sağlanmaktaydı. Burada öğretim, çeşitli medreselerce yetiştirilmiş "müderris" adı verilen kişilerce yapılmaktaydı. Medreselerde bilim adamları, kadılar, müftüler, müderrisler, öğretmenler vb. elemanları içinde toplayan "ilmiye sınıfı" yetiştirilirdi.

Enderun mektebi devlet tarafından kurulan ve ihtiyaçları devlet tarafından karşılanan tek kurumdur. Enderun, Osmanlılarda aydın yetiştirmeye dönük bir öğretim kurumudur. Devlet kademelerine yönetici yetiştirmek amacıyla kurulan bu okul doğrudan saraya ve padişaha bağlıydı. Bu okulun öğrencileri devşirmelerden oluşmaktaydı. Enderun, öğrencilerini ileride görev alacakları devlet bürokrasisindeki rollere hazırlayan bir saray okulu idi (Akyüz,2001:75-82; Şişman,2000:168).

Görüldüğü gibi Enderun mektebi hariç diğer okullar devletin hiçbir katkı ve denetlemesi olmadan faaliyetlerini yürütmekteydi. Bu durum birbirinden oldukça farklı düzeylerde öğrencilerin yetiştirilmesine yol açmaktaydı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun batılılaşma çabalarının başladığı Tanzimat döneminde geleneksel eğitim yapısını batılı bir tarzda geliştirmeye çalışmıştır. Eğitim ilk, orta, yüksek şeklinde derecelendirilmiştir. 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile eğitimle ilgili düzenlemeler kâğıt üzerinde belirtilmiş ve eğitim yönetiminde Maarif-i Umumiye Nezareti (Eğitim Bakanlığı) ile yeni bir örgütlemeye gidilmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin temelleri atılmaya başlanmış ve öğretmen yetiştiren meslek okulları açılmıştır (Akyüz,2001:145-146) . Batı örneğine göre Rüşdiye, İdadi, Sultani adı altında ortaöğretim ve İptidai adı altında ilkokullar açılmıştır. Ancak batı tarzında açılan bu okulların yanında geleneksel eğitim veren kurumlara dokunulmamıştır. Dolayısıyla medreseler ve sıbyan mektepleri de etkilerini sürdürmüşlerdir (Akyüz, 2001:299).

Tanzimat ile yıkılış dönemi arasında Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitimin iki yapılı olduğu görülmektedir. Bir tarafta batı tarzı eğitim veren ve devlet tarafından kurulan okullar, diğer tarafta ise geleneksel tarzda eğitim veren ve devletin hiç denetlemediği okullar bulunmaktadır. Eğitimdeki bu ikili yapılanma birbirinden tamamen farklı dünya görüşlerine sahip öğrencilerin yetişmesine yol açmış ve toplumda geniş ve derin ayrımlar ortaya çıkarmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ile 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş ve Cumhuriyetin ilanı ile tüm toplumsal kurum ve yapılar yeniden düzenlenmeye başlanmıştır. Eğitim alanında da yeniden yapılandırma ve değişim yaşanmıştır. İlk olarak eğitim sisteminde ikili yapılanmayı ortadan kaldırmak amacıyla 3 Mart 1924'te 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmış ve tüm öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na

bağlanarak eğitim tek elden yürütülmeye başlanmıştır (Akyüz, 2001:299 ve Yılman, 2001:35).

Osmanlı döneminden Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına kadar eğitimle ilgili birçok çalışmalar yapılsa da cumhuriyet dönemine de eğitimle ilgili sorunlar yansımış ve bu dönemde de eğitim ile ilgili yenileştirme çabalarına girişilmiştir. Fakat değişimler ve yenilikler eğitim sistemi ile ilgili tüm sorunları ortadan kaldıramamıştır.

3.3. Eğitim Sisteminin Genel Durumu

Türkiye'de eğitim 7 ile 15 yaş arası çocuklar için zorunlu olup öğrenciler ücretsiz eğitim hakkına sahiptir. 1997 yılına kadar zorunlu eğitim yaşı 7 ile 12 yaş arası olup 16.08.1997 tarih ve 4306 sayılı kanun ile 8 yıllık zorunlu eğitimin kabul edilmesi üzerine zorunlu eğitim yaşı 15'e çıkmıştır (Resmi Gazete, 1997).

Türk Milli Eğitim Sistemi'nin amacı; Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve Türk Ulusu'nu çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB,APK:2003). Bu amaçları gerçekleştirmek üzere Türk Eğitim Sistemi yapılandırılmaktadır. Türk Eğitim Sistemi ilkeleri ve amaçları 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiştir. Bu kanun aşağıdaki konuları kapsamaktadır (Resmi Gazete,1973):

- a. Türk Milli Eğitim Sistemi'nin genel ve özel amaçları,
- b. Temel ilkeleri,
- c. Eğitim sisteminin genel yapısı, her derece ve türdeki kurum ve kuruluşları,
- d. Öğretmenlik mesleği,
- e. Okul bina tesisleri,
- f. Eğitim araç ve gereçleri,
- g. Eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluklar.

3.4. Türk Eğitim Sisteminin Amaçları

Milli Eğitim Temel Kanunu' na göre Türk milli eğitim sisteminin amaçları genel ve özel olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu amaçlar 1739 sayılı kanunun 2. maddesinde belirtilmiştir.

3.4.1. Genel Amaçlar

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün bireylerini;

1. Atatürk ilke ve devrimlerine Anayasa'da ifade edilen Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe, karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda geliştirmek gerekli bilgi, beceri, davranış ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırma yoluyla hayata hazırlamak, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (1739 S:K.md 2)

Türk Eğitim Sistemi'nin genel amaçları incelendiğinde Türk Eğitim Sistemi, Atatürk ilke ve inkılaplarına uyan, toplumda yeniliğe ve değişime açık, dengeli ve sağlıklı, gerekli bilgi ve beceriye sahip bireyler yetiştirme ve bu bireyleri hayata hazırlama amaçlarıyla şekillendirilmiş bir sistemdir.

3.4.2.Özel Amaçlar

Türk eğitim ve öğretim sistemi, yukarıda belirtilmiş olan genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenirken, çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve Türk Milli Eğitimi'nin temel ilkelerine uygun olarak tespit edilmektedir.

3.5. Türk Eğitim Sistemi'nin İlkeleri

Türk Eğitim Sistemi'nin 14 temel ilkesi bulunmaktadır ve bu ilkeler şöyledir:

Genellik ve Eşitlik

Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Ferdin ve toplumun ihtiyaçları

Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

Yöneltme

Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

Milli eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Yöneltilmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.

Eğitim hakkı

İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

Fırsat ve imkân eşitliği

Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır.

Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

Süreklilik

Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.

Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği

Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

Demokrasi eğitimi

Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler

yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

Laiklik

Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

Bilimsellik

Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.

Planlılık

Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim – insan gücü - istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

Karma eğitim

Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkan ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.

Okul ile ailenin işbirliği

Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır.

Bu maksatla okullarda okul - aile birlikleri kurulur. Okul - aile birliklerinin kuruluş ve işleyişleri Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Her yerde eğitim

Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir (1739 S.K:md. 4)

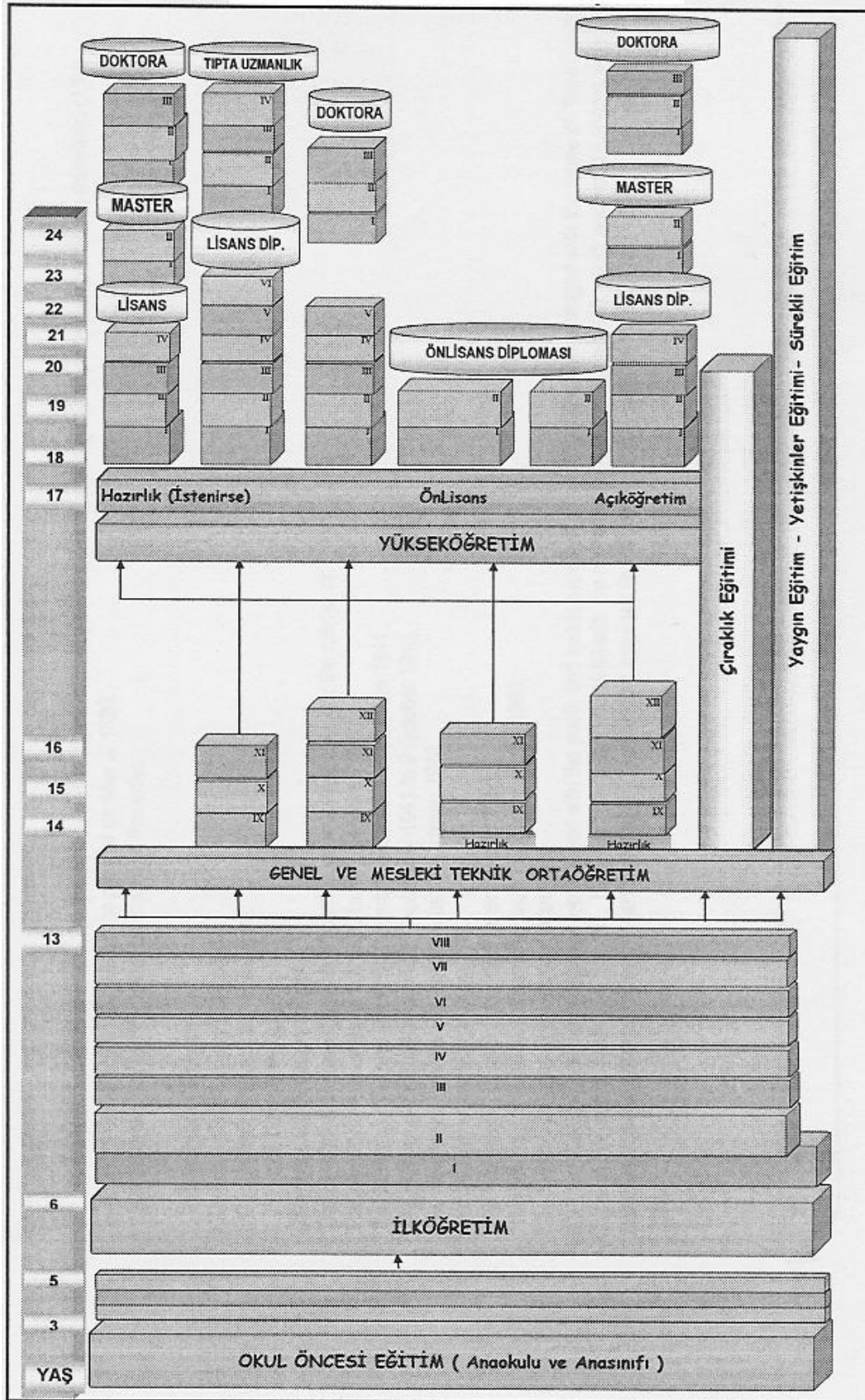
Türk Eğitim Sistemi'nin temel ilkeleri incelendiğinde, eğitimin Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlı, aynı fırsat ve imkânlarla sahip, eşit haklarda, laik ve demokratik bir ortamda, bireysel ve toplumsal ihtiyaçların gözetildiği, her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına yönelik olduğu görülmektedir.

3.6. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı

Türk Milli Eğitim Sistemi'nin yapısı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiştir. Bu kanuna göre şekillenen Milli Eğitim Sistemi, “Örgün Eğitim” ve “Yaygın Eğitim” olmak üzere iki bölümden oluşur.

Türk Milli Eğitim Sistemi'nin yapısı Şekil 2'de görülmektedir.

Şekil 2: Türk Milli Eğitim Sistemi Yapısı

3.6.1. Örgün Eğitim

Örgün eğitim, belirli bir yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir. Türk Eğitim Sistemi'nde örgün eğitim içerisinde okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim yer almaktadır.

3.6.1.1. Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların bedensel, zihinsel, duyuşsal ve sosyal gelişimi planlanmış bir ortam içinde sağlayan ve onları ilköğretime hazırlayan bir eğitim kademesidir (Fidan ve Erden,1998: 202). Okul öncesi eğitim 0–72 ay grubundaki çocukların eğitimini kapsamaktadır.

Okul öncesi eğitim, çocuğun bireysel özelliklerine uygun olarak;

- ❖ Tüm gelişimlerini, toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren,
- ❖ Duygularının gelişimini ve algılama gücünü arttırarak akıl yürütme sürecinde ona yardımcı olan ve yaratıcılığını pekiştiren,
- ❖ Onların; milli, manevi, ahlaki, kültürel ve insani değerlere bağlılığını geliştiren,
- ❖ Kendini ifade etmesine, öz denetimlerini sağlayabilmesine ve bağımsızlığını kazanmasına olanak sağlayan sistemli bir eğitim sürecidir (OOEGM,2004).

3.6.1.1.1. Okul Öncesi Eğitim Kurumları

1739 sayılı kanununun 21. maddesine göre okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okullarına bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir. Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenmektedir. Türk Eğitim Sistemi'nde okul öncesi eğitiminde yer alan kurumlar şunlardır (OOEGM, 2005):

1. Kreşler: 0-36 aylık çocuklara bakım ve eğitim veren kurumdur.

2. Ana Okulu: 36-72 aylık çocukların eğitimini amaçlayan okul öncesi eğitim veren bağımsız okuldur.
3. Ana Sınıfı: 60-72 aylık çocuklarının eğitimini amaçlayan örgün eğitim kurumları bünyesinde açılan okul öncesi eğitim veren bir sınıftır.
4. Uygulama Sınıfı: 36-72 aylık çocuklarının eğitimi amacıyla açılan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı diğer öğretim kurumları bünyesindeki okul öncesi eğitim sınıfıdır.
5. Özel Türk Anaokulu: 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre açılan ve okul öncesi eğitimi veren bir okuldur.
6. Özel Yabancı Anaokulu: 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre yabancı uyruklular tarafından açılan okul öncesi eğitimi veren okuldur.
7. Özel Azınlık Anaokulu: 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre açılan azınlık vatandaşlarımızın çocuklarına okul öncesi eğitim veren okuldur.

Okul öncesi eğitim, önceki yıllarda çok fazla önemsenmemekle birlikte, günümüzde çocuk eğitimine verilen önemin artması ve eğitimin kalite seviyesini yükseltmede okul öncesi eğitiminin öneminin anlaşılması üzerine Türk toplumunca önemsenen kurumlar olmuşlardır.

Okul öncesi eğitim kurumlarının okullaşma oranlarının verildiği aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere okul öncesi eğitim kurumlarında son yıllara doğru bir artış olduğu görülmektedir. 1985 – 1986 öğretim yılı ile 1999 – 2000 öğretim yılları arasında verilen okullaşma oranlarında %4.1 ‘den %9.8’e varan bir artış vardır. Son 15 yıl içerisinde okul öncesi eğitime verilen önem ile okul öncesi kurumlarının çoğaltılma oranı %100 olarak artış göstermiştir.

Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının yıllara göre okullaşma oranları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1 : Okul öncesi eğitim kurumlarının yıllara göre okullaşma oranları

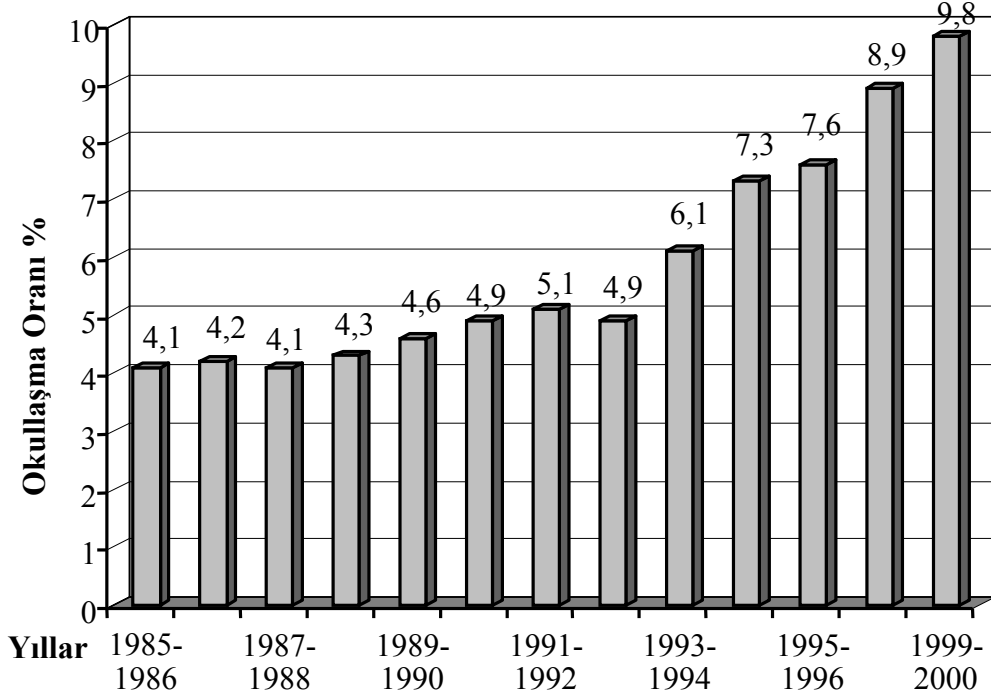
Yıllar	Okullaşma Oranı (%)
1985-1986	4,1
1986-1987	4,2
1987-1988	4,1
1988-1989	4,3
1989-1990	4,6
1990-1991	4,9
1991-1992	5,1
1992-1993	4,9
1993-1994	6,1
1994-1995	7,3
1995-1996	7,6
1996-1997	8,9
1999-2000	9,8

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

(MEB Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı)

Okul öncesi öğretim kurumlarında okullaşma oranına bakıldığında sürekli bir artış yaşandığı görülmektedir. 1985-1986 öğretim yılında %4,1 iken 1999-2000 öğretim yılında bu oran %9,8'e çıkmıştır. Ancak bu oranın yeterli bir oran olduğunu söylemek mümkün değildir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının yıllara göre okullaşma oranları grafik olarak aşağıda verilmektedir.

Grafik 1: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranları

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere okul öncesi eğitim kurumlarında sürekli bir artış olmuştur. Bu artış 1993 - 1994 öğretim yılından itibaren hızlanmıştır.

Okul öncesi eğitiminde yer alan okul, öğrenci ve öğretmen sayılarının yıllara göre dağılımı tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2 : Okul Öncesi Eğitiminde Yer Alan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

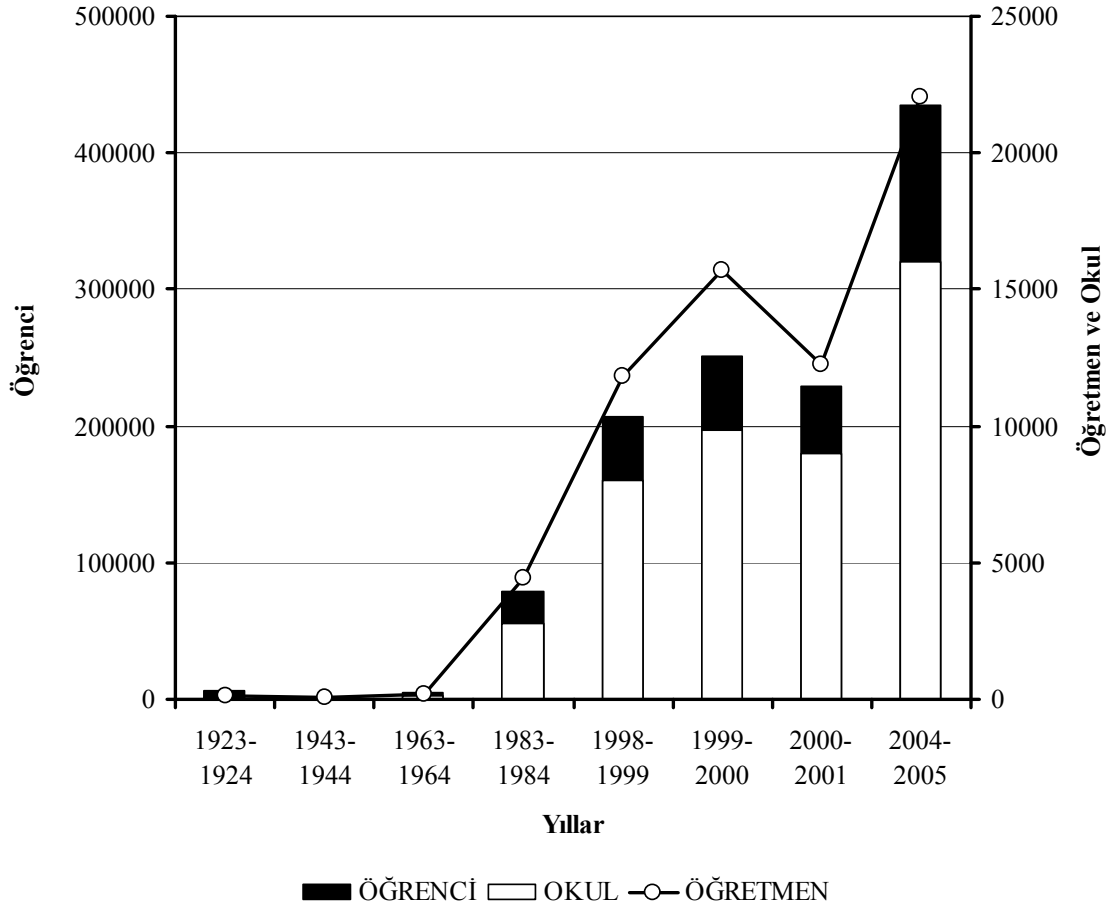
Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen
1923-1924	80	5.880	136
1943-1944	49	1.604	63
1963-1964	146	4.767	180
1983-1984	2.784	78.981	4.414
1998-1999	7.976	207.319	11.825
1999-2000	9.882	251.596	15.696
2000-2001	8.996	228.503	12.265
2004-2005	16.016	434.771	22.030

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

1923-1924 öğretim yılları ile 1943-1944 öğretim yılları arasındaki okul, öğrenci ve öğretmen sayılarına baktığımızda sayıların azalmanın görüldüğü ve okul öncesi eğitimin öneminin 1944' lü yıllarda kaybetmiş olduğu görülmektedir. Fakat daha sonraki yıllara doğru bir artış olmuştur. 1923-1924 öğretim yılı ile 1999-2000 öğretim yılı arasında okul sayılarında yaklaşık 123 kat; öğrenci sayılarında 42 kat ve öğretmen sayılarında 115 kat artış olmuştur. 2000-2001 öğretim yılında okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında bir azalma olmuş fakat 2004-2005 öğretim yılında tekrardan bir artış gözlenmiştir. 1923-1924 öğretim yılı ile 2004-2005 öğretim yılı karşılaştırıldığında okul sayılarında 199 kat, öğrenci sayılarında 73 kat ve öğretmen sayılarında ise toplam 161 kat artış olmuştur. Bu da okul öncesi eğitime gereken önemin verilmeye başlandığını göstermektedir.

Okul öncesi eğitiminde yer alan okul, öğrenci ve öğretmen sayılarının yıllara göre dağılımı grafik olarak grafik 2'de gösterilmektedir.

Grafik 2: Okul Öncesi Eğitiminde Yer Alan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü üzere okul öncesi eğitimde okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında sürekli bir artış olmuştur. 1923-1924 öğretim yılına 80 okul, 5880 öğrenci ve 136 öğretmen ile başlanmışken 2004-2005 öğretim yılında bu değerler okul sayısında 16.016'ya, öğrenci sayıları 434.771'e ve öğretmen sayıları ise 22.030'a ulaşmıştır.

3.6.1.2. İlköğretim

İlköğretim, 6-14 yaş grubundaki öğrencilere, temel beceri kazandırarak onları hayata ve bir sonraki eğitim kurumlarına hazırlayan bir eğitim devresidir. Ülkemizde ilköğretim kurumları, sekiz yıllık İlköğretim Okullarından meydana gelmektedir (Erden ve Fidan, 1998:204).

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasız olup İlköğretimin amacı, her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğretime hazırlanmasını sağlamaktır (1739 S.K.md.23).

İlköğretim, eğitim sisteminin en önemli halkasıdır. İlköğretimde kazandırılan bilgi, beceri ve tutumlar yaşama uyumu ve üretkenliği sağlar. İlköğretim, ileri eğitim kademelerinin temelidir. Öğrencinin temel bilgileri alması, öğrenme alışkanlıkları kazanması, orta ve yüksek öğretim için önemlidir (Demirel,2000:24).

Türkiye'deki İlköğretim kurumları 1997 yılına kadar beş yıllık ilkokul kurumları ve üç yıllık ortaokul kurumlarından oluşmuş olup zorunlu eğitim yılı beş yıl iken 18.08.1997 tarihli 4306 sayılı kanunla birleştirilerek sekiz yıllık kesintisiz eğitim kurumlarına dönüştürülmüştür. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılmakta ve bitirenlere ilköğretim diploması verilmektedir.

1739 sayılı kanununun 24. maddesine göre (Değ:16/08/1997-4306 K/5. md) ilköğretim kurumları; sekiz yıllık okullardan oluşur ve 25.maddesine göre ise nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezî durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurularak eğitim sağlanmaktadır.

İlköğretim kurumlarının yıllara göre okullaşma oranı tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3 : İlköğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı (I.Kademe)

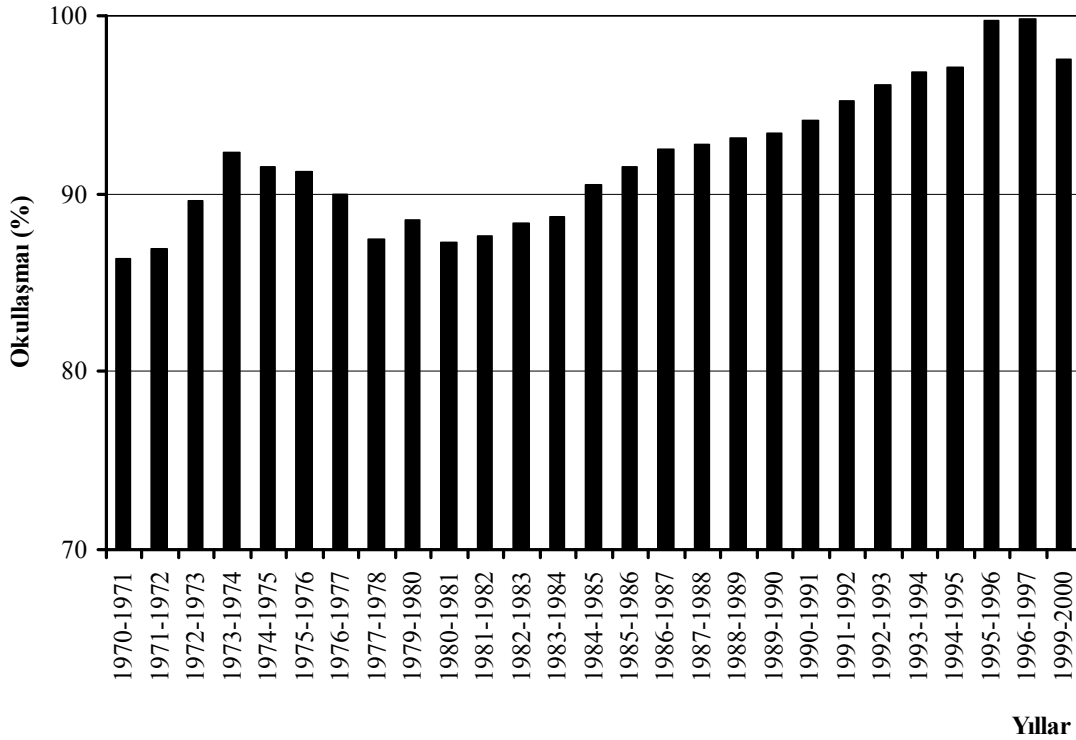
Yıllar	Okullaşma Oranı (% olarak)
1970-1971	86,4
1971-1972	86,9
1972-1973	89,6
1973-1974	92,3
1974-1975	91,5
1975-1976	91,2
1976-1977	90,0
1977-1978	87,4
1979-1980	88,5
1980-1981	87,3
1981-1982	87,6
1982-1983	88,3
1983-1984	88,7
1984-1985	90,5
1985-1986	91,5
1986-1987	92,5
1987-1988	92,8
1988-1989	93,1
1989-1990	93,4
1990-1991	94,1
1991-1992	95,2
1992-1993	96,1
1993-1994	96,8
1994-1995	97,1
1995-1996	99,7
1996-1997	99,8
1999-2000	97,6

Kaynak: <http://www.meb.gov.tr/stats/ist97/MYHTML13.htm>

İlköğretim (I. Kademe) kurumlarının okullaşma oranlarına bakıldığında değerler arasında çok ciddi boyutlarda farklılık bulunmadığı görülmektedir. 1973 ve 1977 yılları arasındaki oranlarda bir artış gözlenirken 1985 yılına kadar oranlarda bir düşüş olmuş ve 1985 yılından sonraki yıllarda ise önceki yıllara bakılarak bir artış olmuştur. 1970-1971 öğretim yılında okullaşma oranı 86.4 iken 1999-2000 öğretim yılında 11.2'lik bir yükselme ile 97.6 düzeyine çıkmıştır. Ancak ilköğretim zorunlu olmasına rağmen %100 okullaşma oranına ulaşılamamıştır.

Grafik 3, İlköğretim kurumlarının yıllara göre okullaşma oranını grafiksel olarak vermektedir.

Grafik 3: İlköğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı (I.Kademe)

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere ilköğretim kurumlarının okullaşma oranlarında bir dalgalanma söz konusudur. 1970-1971 öğretim yılından 1973-1974 öğretim yılına kadar artış olmuş; 1974-1975 öğretim yılından 1977-1978 öğretim yılına kadar bir azalma ; 1979-1980 öğretim yılından 1996-1997 öğretim yılına doğru bir artış olmuş ve 1999-2000 öğretim yılında ise tekrardan bir azalma yaşanmıştır.

İlköğretimde okul, öğrenci ve öğretmen sayıları tablo 4'de verilmektedir.

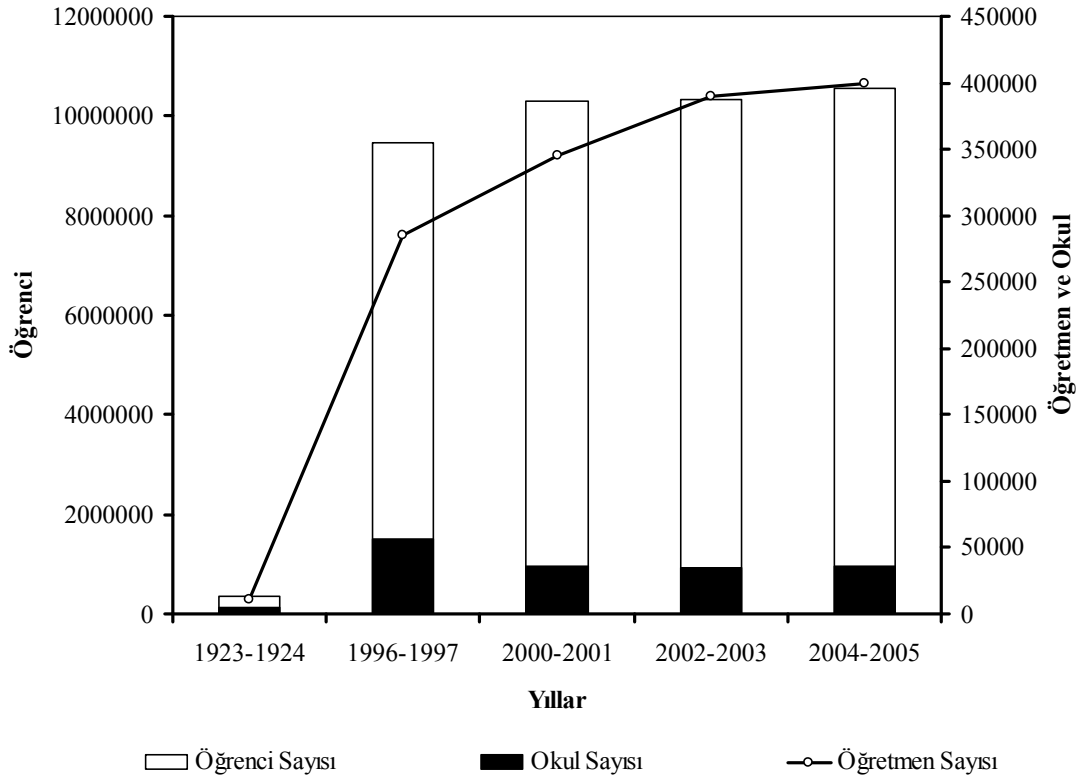
Tablo 4 : İlköğretimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1923-1924	5 010	351 835	11 292
1996-1997	56 183	9 462 787	284 577
2000-2001	36 047	10 289 233	345 001
2002-2003	35 168	10 331 619	390 275
2004-2005	35 581	10 565 389	399 025

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

İlköğretimde okul, öğrenci ve öğretmen sayılarına bakıldığında 1923-1924 öğretim yılında okul sayısı 5.010; öğrenci sayısı 351.835; öğretmen sayısı ise 11.292 olduğu görülmektedir. 1996-1997 öğretim yılında bu sayılarda artış olmuş fakat 2000-2001 öğretim yılında bu değerlerde bir azalma yaşanmıştır. 2004-2005 öğretim yılına gelindiğinde okul sayıları 35.581; öğrenci sayıları 10.331.619; öğretmen sayıları ise 399.025 olmuştur. 1923-1924 öğretim yılı ile 2004-2005 öğretim yılı mukayese edildiğinde okul sayılarında 6 kat, öğrenci sayılarında 29 kat ve öğretmen sayılarında 34 kat artış olmuştur.

İlköğretimde okul, öğrenci ve öğretmen sayıları grafiksel olarak aşağıda verilmektedir.

Grafik 4: İlköğretimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

İlköğretim okul, öğrenci ve öğretmen sayıları incelendiğinde grafikte de görüldüğü üzere 1923-1924 öğretim yılından 2004-2005 öğretim yılına kadar öğrenci ve öğretmen sayılarında sürekli bir artış olmuştur. Okul sayılarında ise 1996-1997 öğretim yılına doğru bir artma; 2002-2003 öğretim yılına doğru bir azalma ve 2004-2005 öğretim yılında ise tekrardan bir artış olmuştur.

3.6.1.3. Ortaöğretim

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren 15-17 yaş arası çocukların öğrenimini sağlayan genel liseler ile mesleki ve teknik liselerin tümünü kapsar.

Ortaöğretimin amacı, öğrencilere asgari ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak, ülkenin sosyoekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, hem yükseköğretime hem de mesleğe veya geleceğe ve iş

alanlarına hazırlamaktır (Erdoğan, 2003: 201). Ortaöğretim, çeşitli program uygulayan liselerden meydana gelir ve öğrenciler istek ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda bu programlardan birine yönelik yetişme imkânı bulurlar (Türk, 1999:116).

3.6.1.3.1. Ortaöğretim Kurumları

Ortaöğretim; ilköğretime dayalı en az üç yıllık öğrenim veren genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır.

Ortaöğretim;

- a) Genel Ortaöğretim
- b) Mesleki ve Teknik Ortaöğretim

olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bu liselerin yanında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'nın 29. maddesine göre, nüfusu az ve dağınık yerleşim bölgelerindeki eğitim binaları, öğretmen, yönetici ve diğer personellerden azami derecede yararlanarak, kaynak israfını önlemek, ilköğretime tamamlayan öğrencilere ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ortaöğretimden yararlanma olanağını sağlamak amacı ile çok programlı liseler (Ç.P.L.) bulunmaktadır. Çok programlı liselerde hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan programlar uygulanmaktadır. Bu programlar, genel ve mesleki-teknik liselerde uygulanan programlardır (Demirel,2000:30 ; Türk,2002:100).

Ortaöğretim kurumları 15 – 17 yaş öğrencilerin yetenekleri, ilgileri ve ihtiyaçları ile ülke ihtiyaçları için gerekli ara eleman yetiştirmeye yönelik eğitim veren kurumlar olduğu görülmektedir. Bu kurumlarda okullaşma oranı ilköğretimde olduğu gibi sürekli artmaktadır.

Tablo 5, ortaöğretim kurumlarının yıllara göre okullaşma oranını vermektedir.

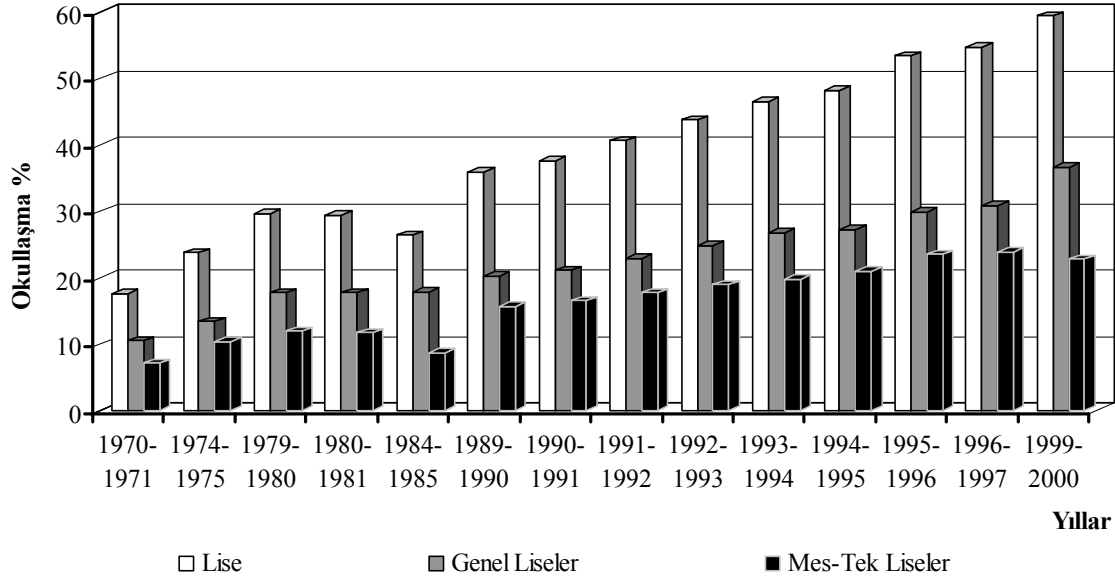
Tablo 5 : Ortaöğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı

Yıllar	Lise	Genel Liseler	Mesleki ve Teknik Liseler
1970-1971	17,6	10,5	7,1
1974-1975	23,7	13,4	10,3
1979-1980	29,6	17,7	11,9
1980-1981	29,4	17,7	11,7
1984-1985	26,4	17,8	8,6
1989-1990	35,9	20,3	15,6
1990-1991	37,6	21,1	16,5
1991-1992	40,6	22,9	17,7
1992-1993	43,7	24,8	18,9
1993-1994	46,5	26,8	19,7
1994-1995	48,2	27,2	21
1995-1996	53,4	29,9	23,5
1996-1997	54,7	30,8	23,9
1999-2000	59,4	36,6	22,8

Kaynak: <http://www.meb.gov.tr/stats/ist97/MYHTML13.htm>

Ortaöğretim kurumlarının okullaşma oranlarına bakıldığında sürekli olarak bir artış yaşandığı görülmektedir. Ancak bu artışa rağmen 1999- 2000 öğretim yılına kadar okullaşma oranı ancak %59.4 olabilmiştir. Yani çağ nüfusunun ancak yarısı ortaöğretim kurumlarına gidebilmektedirler. Genel ortaöğretimde düzenli bir artış yaşanırken, mesleki ve teknik ortaöğretimde istikrarlı bir artış söz konusu değildir. Ancak her iki tür ortaöğretimde de 30 yılda okullaşma oranı 3 kat artırılabilmiştir.

Ortaöğretim kurumlarının yıllara göre okullaşma oranı grafik 5’de görülmektedir.

Grafik 5: Ortaöğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı

Grafikte görüldüğü üzere ortaöğretim kurumlarından lise, genel liseler ve meslek liselerinde 1970 yılından 2000 yılına doğru sürekli bir artış olmuştur. Yalnız meslek liselerinde 1984-1985 öğretim yılında bir azalma görülmüş ve bu yıldan itibaren tekrardan bir artış olmuştur.

Ortaöğretimde okul, öğretmen ve öğrenci sayıları tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 : 2004-2005 Yılında Ortaöğretimde Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

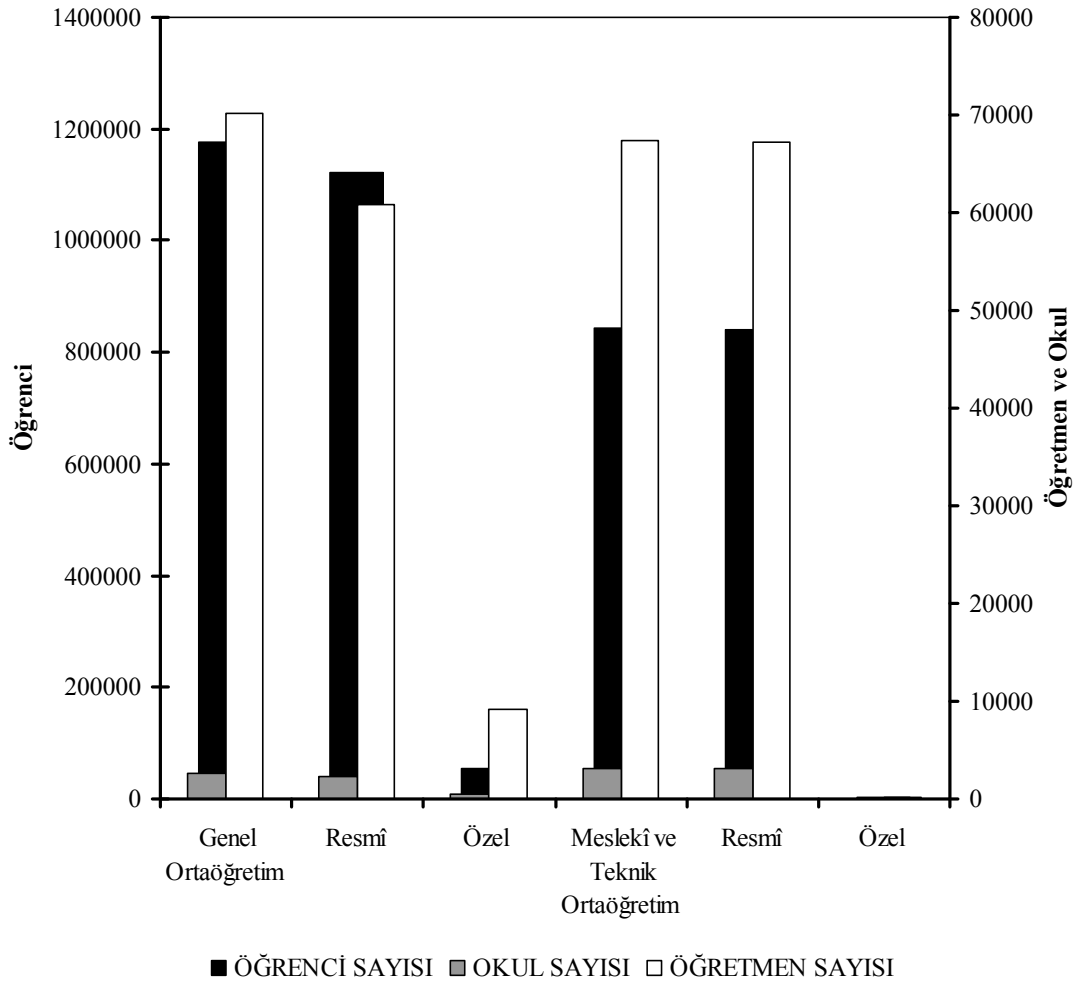
OKUL TÜRÜ	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRETMEN SAYISI
		TOPLAM	ERKEK	KIZ	
Genel Ortaöğretim	2 991	1 937 055	1 045 986	891 069	93 209
Resmî	2 360	1 614 862	857 449	757 413	84 321
Özel	630	70 163	38 664	31 499	8 888
Meslekî ve Teknik Ortaöğretim.	3 870	1 102 394	687 055	415 339	74 740
Resmî	3 827	1 035 404	648 152	387 252	74 321
Özel	20	1 090	713	377	84

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

2004-2005 öğretim yılında yine bir artış söz konusudur. 1923-1924 öğretim yılı ile mukayese edildiğinde ortaöğretimde okul sayısında 159 kat, öğrenci sayısında 799 kat, öğretmen sayısında ise 199 kat artış olmuş ve okul sayısı 6 861'e, öğrenci sayısı 3 039 449'a, öğretmen sayısı ise 167 949'a yükselmiştir. 2004-2005 öğretim yılında genel ortaöğretimde 2991 okul, 1 937 055 öğrenciye 93 209 öğretmen ile eğitim vermektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde ise 3 870 okul, 1 102 394 öğrenci ve 74 740 öğretmen bulunmaktadır.

Ortaöğretimde okul, öğretmen ve öğrenci sayıları grafiksel olarak aşağıda verilmiştir.

Grafik 6 : 2004-2005 Yılında Ortaöğretimde Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Grafik 6 incelendiğinde özel ortaöğretim okullarında öğretmen başına düşen öğrenci oranının daha düşük olduğu görülmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde özel okulların ağırlığı pek bulunmamaktadır. Hem genel hem de mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen, öğrenci ve okul sayıları olarak ağırlık resmi okullardadır.

3.6.1.3.1.1. Genel Ortaöğretim

Genel ortaöğretim, ilköğretim üzerine en az üç yıl öğrenim veren ve 15-17 yaş arası çocukların eğitimini kapsamaktadır.

Genel ortaöğretimin amacı, öğrencileri ortaöğretim seviyesinde asgari kültüre sahip, toplumun sorunlarını tanıyan, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan insanlar olarak yetiştirmek ve yüksek öğretime hazırlamaktır (1739 S.K. Md.28)

Genel ortaöğretim;

- Genel liseler,
- Anadolu liseleri,
- Fen liseleri,
- Anadolu öğretmen liseleri,¹
- Anadolu güzel sanatlar liseleri, *
- Çok programlı liseler den

oluşmaktadır.

Bu kurumlardaki öğretmen ve öğrenci sayıları tablo 7’de verilmiştir.

---

¹ Bu okul programları mesleki bir nitelik taşımakla birlikte yönetsel olarak genel ortaöğretim kurumlarına bağlıdır.

Tablo 7 : Genel Ortaöğretim Kurumlarının Türleri, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları
(2000-2001 Öğretim Yılı)

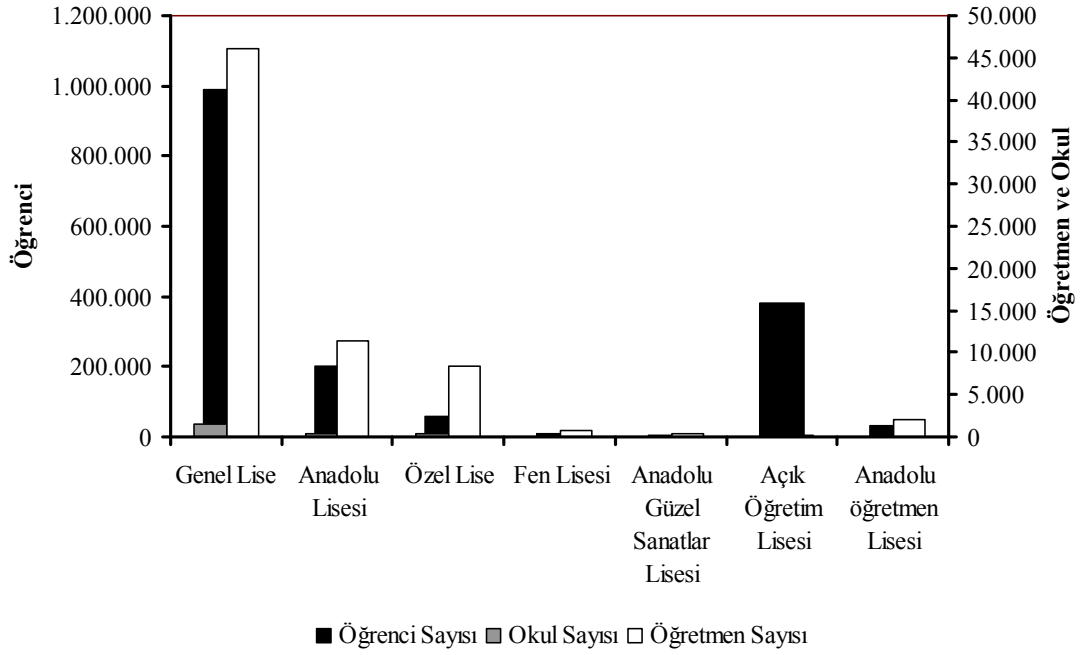
Genel Ortaöğretim Kurum Türleri	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Genel Lise	1.555	987.837	46.051
Anadolu Lisesi	415	202.872	11.352
Özel Lise	457	56.603	8.469
Fen Lisesi	48	9.992	724
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	38	4.159	444
Açık Öğretim Lisesi	1	380.196	250
Anadolu öğretmen Lisesi	91	32.958	2.124
Toplam	2.605	1.674.617	69.414

Kaynak: MEB.APK,2001

2000-2001 öğretim yılında genel liselerde 1.555 okul, 987.837 öğrenciye 46.051 öğretmen ile eğitim vermektedir. Anadolu liselerinde ise 415 okul, 202.872 öğrenci ve 11.352 öğretmen bulunmaktadır. Özel liselerde ise 457 okul ile 56.503 öğrenciye 8.469 öğretmen ile eğitim verilmektedir. 48 fen lisesinde 9.992 öğrenci ve 724 öğretmen bulunmaktadır. Anadolu güzel sanatlar lisesinde ise 38 okul, 4.159 öğrenci ve 444 öğretmen yer almaktadır. Açık öğretim liselerine bakıldığında ise tek bir okul ile 380.196 öğrenciye 250 öğretmen ile eğitim imkanı sağlanmaktadır. Anadolu öğretmen lisesinde ise 91 okul, 32.958 öğrenci ve 2.124 öğretmen yer almaktadır. Tüm bu liseler incelendiğinde ortaöğretim kurumlarındaki ağırlığın genel liselerde olduğu görülmektedir. Bu durum grafik 7'de daha açık görülmektedir.

Grafik 7: Genel Ortaöğretim Kurumlarının Türleri, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları (2000-2001 Öğretim Yılı)

3.6.1.3.1.2. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim

Mesleki ve Teknik ortaöğretim, iş ve meslek alanlarına iş gücü yetiştiren ve öğrencileri yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumlarıdır.

Mesleki ve Teknik ortaöğretim;

- Erkek teknik öğretim okulları,
- Kız teknik öğretim okulları,
- Ticaret ve turizm öğretimi okulları,
- Din öğretimi okullarından

oluşmaktadır.

Erkek teknik öğretim okulları, ülkemiz endüstrisinin gereksinim duyduğu iş alanlarına orta kademe teknik insan gücü yetiştiren ve yükseköğretime öğrenci hazırlayan ortaöğretim kurumlarıdır (Türk,2002:101; Demirel,2000:31 ve ETOGM, 2004).

Erkek teknik öğretim okulları;

- Anadolu teknik liseleri,
- Teknik liseler,
- Anadolu meslek liseleri,
- Endüstri meslek liseleri,
- Çok programlı liselerden

oluşmaktadır.

Erkek teknik öğretim okulların türleri, öğretmen ve öğrenci sayıları tablo 8'de verilmiştir.

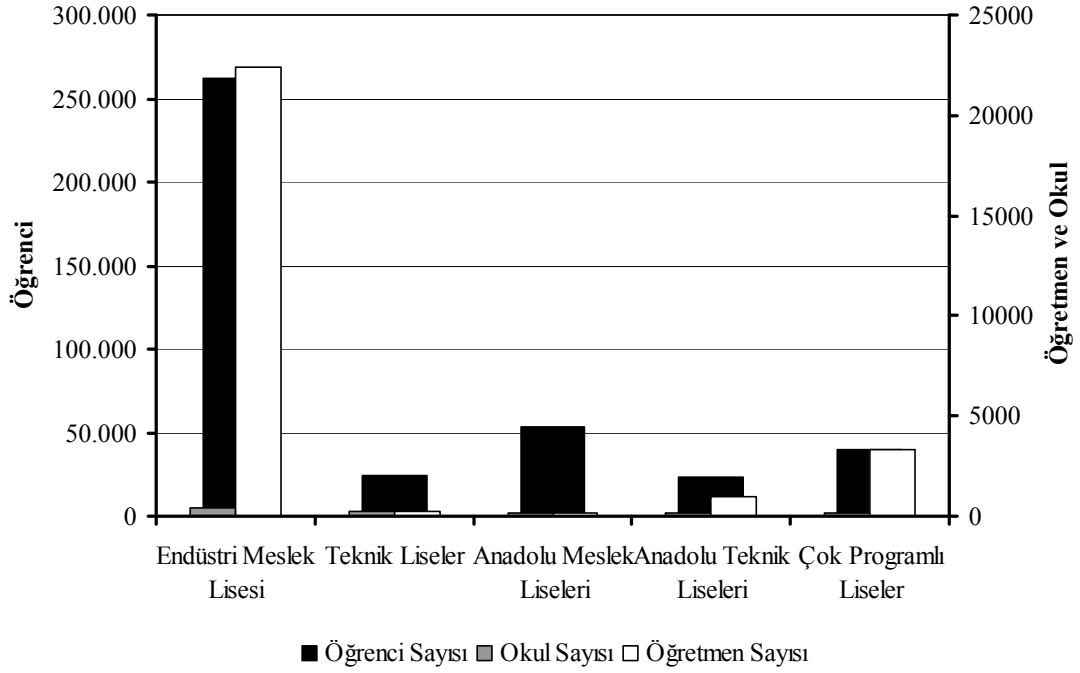
Tablo 8: Erkek Teknik Öğretim Okulların Türleri, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları
(2000-2001 Öğretim Yılı)

Erkek Teknik Öğretim Okul Türleri	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Endüstri Meslek Lisesi	431	262.343	22.437
Teknik Liseler	276	24.106	207
Anadolu Meslek Liseleri	189	53.126	201
Anadolu Teknik Liseleri	174	23.006	976
Çok Programlı Liseler	151	39.504	3.347
Toplam	1.221	354.275	27.168

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

Tablo 8'de görüldüğü gibi erkek teknik öğretim okullarında ağırlık endüstri meslek liselerindedir. Bu okulları teknik liseler izlemektedir. Bu durum grafik 8'de de görülebilir.

Grafik 8 : Erkek Teknik Öğretim Okullarının Türleri, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları (2000-2001 Öğretim Yılı)

Kız teknik öğretim okulları, ülkemiz endüstrisinin gereksinim duyduğu iş alanlarına orta kademe teknik iş gücü yetiştiren ve yüksek öğretime öğrenci hazırlayan öğretim kurumlarıdır (Türk,2002:102; KTOGM,2004).

Kız teknik öğretim okulları;

- Anadolu kız teknik liseleri,
- Kız teknik liseleri,
- Anadolu kız meslek liseleri,
- Kız meslek liseleri,
- Çok programlı liselerden

oluşmaktadır.

Kız teknik öğretim okullarının türleri, öğretmen ve öğrenci sayıları tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9 :Kız Teknik Öğretim Okullarının Türleri, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları
(2000-2001 Öğretim Yılı)

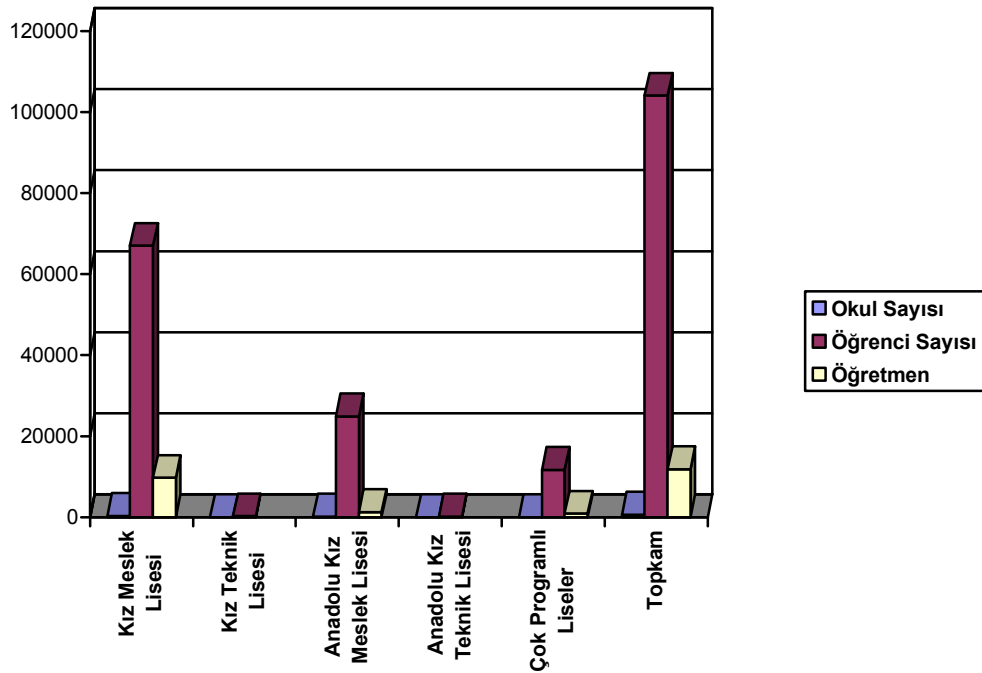
Kız Teknik Öğretim Okullarının Türleri	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Kız Meslek Lisesi	376	67.006	9685
Kız Teknik Lisesi	8	244	(*)
Anadolu Kız Meslek Lisesi	180	24.885	1.288
Anadolu Kız Teknik Lisesi	1	166	(*)
Çok Programlı Liseler	56	11.712	879
Toplam	621	104.013	11.853

(*) Anadolu Kız Meslek Lisesinde gösterilmiştir.

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

Tablo 9’da görüldüğü gibi kız teknik öğretim okullarında ağırlık kız meslek liselerindedir. Bu okulları Anadolu kız meslek liseleri takip etmektedir. Bu durum grafik 9’da da görülebilir.

Grafik 9 :Kız Teknik Öğretim Okullarının Türleri, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları
(2000-2001 Öğretim Yılı)

Ticaret ve turizm öğretimi okulları, ülkemizin ticaret, turizm, muhasebe, maliye, pazarlama, bankacılık, kooperatifçilik, sekreterlik, emlak komisyonculuğu, borsa hizmetleri, sigortacılık, mahalli idareler ve iletişim gibi alanlarda, kamu ve özel sektörün gereksinim duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştiren ortaöğretim kurumlarıdır (Demirel,2000:32; Türk,2002:102; Başaran, 1996:92 ve TTOGM,2004).

Bu okullar;

- Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri,
- Anadolu ticaret meslek liseleri,
- Anadolu sekreterlik meslek liseleri,
- Anadolu aşçılık meslek liseleri,
- Ticaret meslek liseleri,
- Akşam ticaret meslek liseleri,
- Anadolu mahalli idareler meslek liseleri,
- Anadolu iletişim meslek liseleri,
- Çok programlı liselerden

oluşmaktadır.

Ticaret ve Turizm Öğretim Okullarının türlerine göre öğretmen ve öğrenci sayıları tablo 10'da verilmiştir.

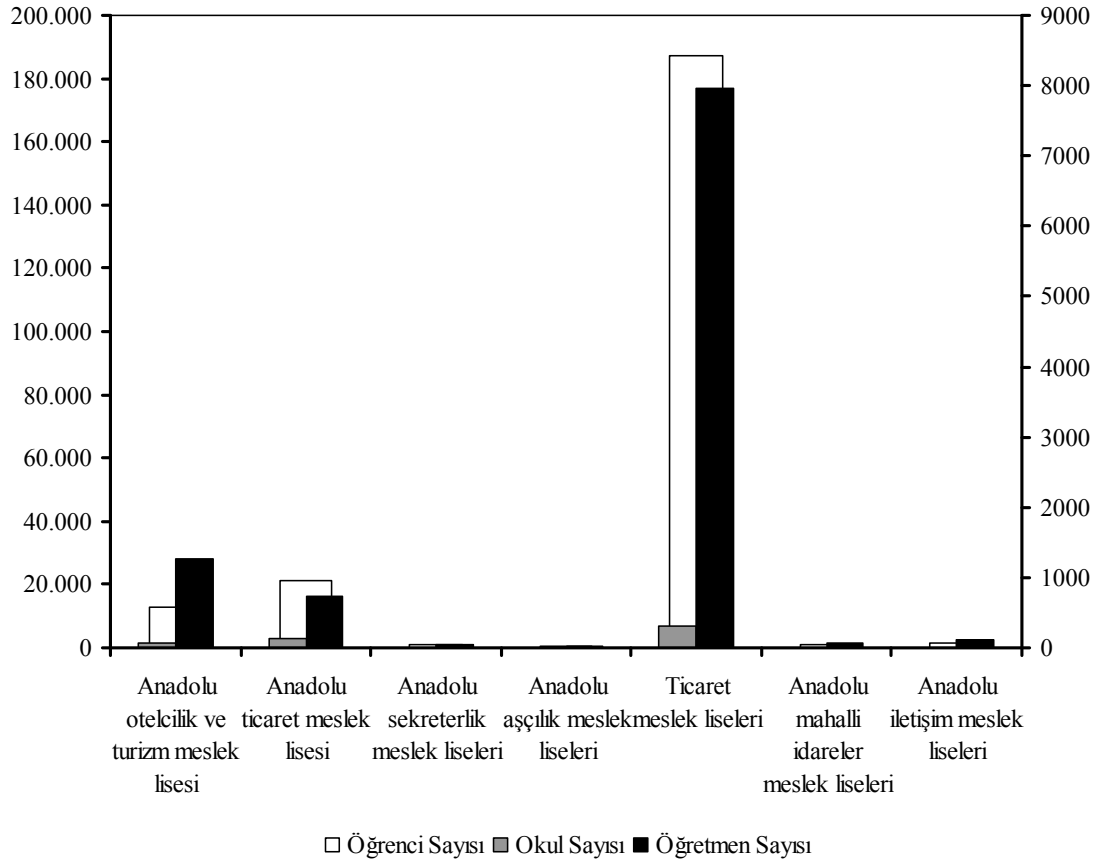
Tablo 10: Ticaret ve Turizm Öğretim Okullarında Okul , Öğrenci ve Öğretmen Sayıları
(2000-2001 Öğretim Yılı)

Okul Türleri	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi	62	12.671	1.263
Anadolu ticaret meslek lisesi	135	21.408	725
Anadolu sekreterlik meslek liseleri	5	798	52
Anadolu açılılık meslek liseleri	4	551	22
Ticaret meslek liseleri	318	186.957	7.959
Anadolu mahalli idareler meslek liseleri	8	974	66
Anadolu iletişim meslek liseleri	10	1.301	116
Çok programlı liseler	155	25.964	2.019
Toplam	697	250.624	6.222

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

Tablo 10 incelendiğinde ticaret meslek liselerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu okulları Anadolu ticaret meslek liseleri izlemektedir. Bu durum grafik 10'da daha iyi görülebilir.

Grafik 10: Ticaret ve Turizm Öğretim Okullarında Okul , Öğrenci ve Öğretmen Sayıları
(2000-2001 Öğretim Yılı)

Din öğretimi, imamlık-hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan programların uygulandığı öğretim kurumlarıdır (Demirel,2000:33; Türk,2002:102 ve DOGM,2004)

Din öğretimi okulları;

- İmam hatip liseleri,
- Anadolu imam hatip liseleri,
- Çok programlı liselerden

oluşmaktadır.

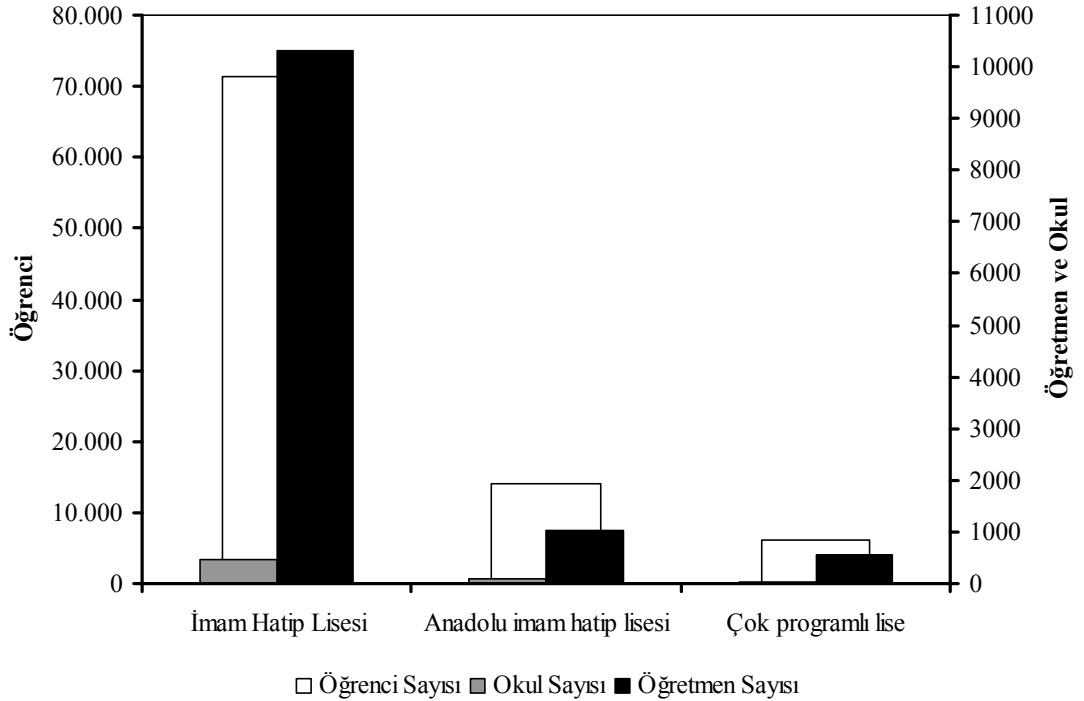
Tablo 11 : Din Öğretimi Okullarında Okul , Öğrenci ve Öğretmen Sayıları
(2000-2001 Öğretim Yılı)

Okul Türleri	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
İmam Hatip Lisesi	462	71.430	10.305
Anadolu imam hatip lisesi	107	14.097	1.025
Çok programlı lise	31	6.093	547
Toplam	600	91.620	11.877

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

Tablo 11 incelendiğinde İmam Hatip liselerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu durum grafik 11’de daha iyi görülebilir.

Grafik 11 : Din Öğretimi Okullarında Okul , Öğrenci ve Öğretmen Sayıları
(2000-2001 Öğretim Yılı)

3.6.1.4. Özel Eğitim

Özel eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim gereksinmelerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir. Özel eğitimin amacı; özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim gereksinmelerini en iyi şekilde karşılayarak onları toplumla bütünleştirmek ve meslek sahibi yapmaktır (Türk,2002:103; Türkoğlu,1997:256; Erdem,1998:122 ve OOKGM,2005).

3.6.1.4.1. Özel Eğitim Kurumları

Ülkemizde, görme engelliler, işitme engelliler, ortopedik engelliler, zihinsel engelliler, uzun süreli hasta çocuklar olmak üzere beş engel grubundaki çocuklara ve gençlere özel eğitim okullarında eğitim hizmetleri sunulmaktadır. Özel eğitim okul ve kurumları;

- Görme engelliler ilköğretim okulu,
- İşitme engelliler ilköğretim okulu,
- İşitme engelliler çok programlı lisesi,
- Ortopedik engelliler ilköğretim okulu,
- Ortopedik engelliler meslek lisesi,
- Hastane ilköğretim okulu,
- Eğitim ve uygulama okulu (öğretilebilir zihinsel engelli çocuklar),
- Meslekî Eğitim Merkezi (eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar),
- İş Eğitim Merkezi (zihinsel engelli yetişkinler),
- Bilim ve sanat merkezi (üstün veya özel yetenekli çocuklar),
- Görme engelliler basım evi ve akşam sanat okulu,
- Özel eğitim sınıflarından oluşmaktadır. (MEB, 2002)

2001-2002 öğretim yılında; 347 özel eğitim okul ve kurumlarında, 17.663 öğrenci öğrenim görmekte ve 3.194 öğretmen görev yapmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgiler tablo 12'de verilmiştir.

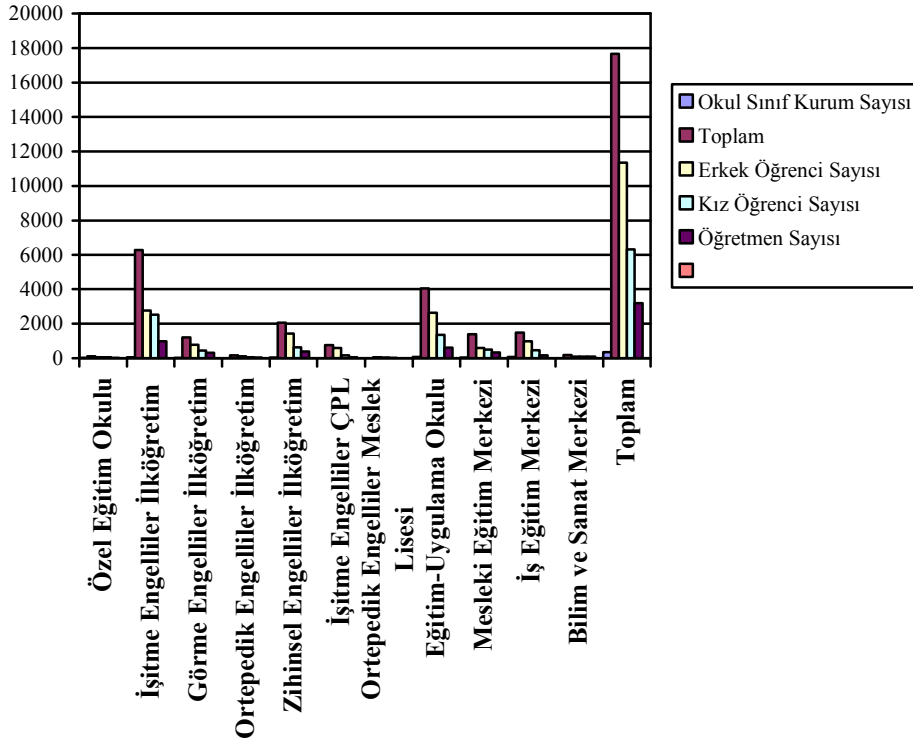
Tablo 12: Özel Eğitimde Okul,Öğrenci ve Öğretmen Sayıları
(2001- 2002 Öğretim yılı)

Okul Türü	Okul-Sınıf Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Özel Eğitim Okulu Bünyesinde Ana Sınıfı	21	108	57	51	12
İşitme Engelliler İlköğretim	47	6.279	3.759	2.520	982
Görme Engelliler İlköğretim	15	1.210	772	438	318
Ortopedik Engelliler İlköğretim Okulu	4	163	114	49	45
Zihinsel Engelliler İlköğretim Okulu	40	2.061	1.423	638	396
İşitme Engelliler ÇPL	9	764	593	171	49
Ortopedik Engelliler Meslek Lisesi	2	47	34	13	7
Eğitim-Uygulama Okulu	76	4.036	2.643	1.353	609
Mesleki Eğitim Merkezi	46	1.386	594	492	327
İş Eğitim Merkezi	78	1.490	979	461	176
Bilim ve Sanat Merkezi	9	179	87	92	93
TOPLAM	347	17.663	11.355	6.308	3.194

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

Grafik 12’de Özel Eğitimde yer alan okul, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Grafik 12: Özel Eğitimde Okul,Öğrenci ve Öğretmen Sayıları
(2001- 2002 Öğretim yılı)

3.6.1.5. Özel Öğretim

Bu bölümde özel öğretim içerisinde yer alan özel öğretim kurumlarına, özel okullara ve dershanelere yer verilmiştir.

3.6.1.5.1. Özel Okullar

Türk eğitim sistemindeki özel okullar dört grupta değerlendirilebilir. Bunlar: (Türk,2002:106)

Özel Türk Okulları: Türkiye Cumhuriyeti uyruklu özel veya tüzel kişiler tarafından açılmış bu okullarda anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde resmi okullar statüsünde programlar uygulanmaktadır.

Özel Azınlık Okulları: Osmanlı İmparatorluğu döneminde Rum, Ermeni ve Musevi Azınlıklar tarafından kurulmuş Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmıştır. Bu okullara

kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti uyruklu anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde öğrenciler devam etmektedir.

Özel Yabancı Okullar: Osmanlı İmparatorluğu döneminde Fransız, Alman, İtalyan, Avusturya ve Amerikalılar tarafından kurulmuş ve Lozan Antlaşması'na göre faaliyetine devam eden okullardır. Günümüzde bu okullara Türk çocukları devam etmektedir. 4306 sayılı Yasa gereğince, 1998-1999 öğretim yılından itibaren, bu okulların hazırlık sınıfı, 6., 7. ve 8. sınıflarının kademeli olarak tasfiyesine başlanılmıştır.

Özel Uluslar Arası Okullar: 625 sayılı Yasanın değişik 5. maddesi hükümleri çerçevesinde açılmakta ve faaliyet göstermektedir. Bu kurumlara yalnız yabancı uyruklu öğrenciler devam edebilmektedir. Uluslar arası öğretim kurumlarında 625 sayılı Yasanın 5. maddesinde yer alan; “Bu öğretim kurumlarının, eğitim programları, Türk Devletinin milli güvenliğine ve menfaatlerine aykırı olmamak şartıyla kurum idaresince hazırlanarak Bakanlığın onayına sunulur.” hükmü doğrultusunda okula devam edecek yabancı uyruklu öğrencilerin durumu da dikkate alınarak hazırlanan öğretim programları uygulanmaktadır.

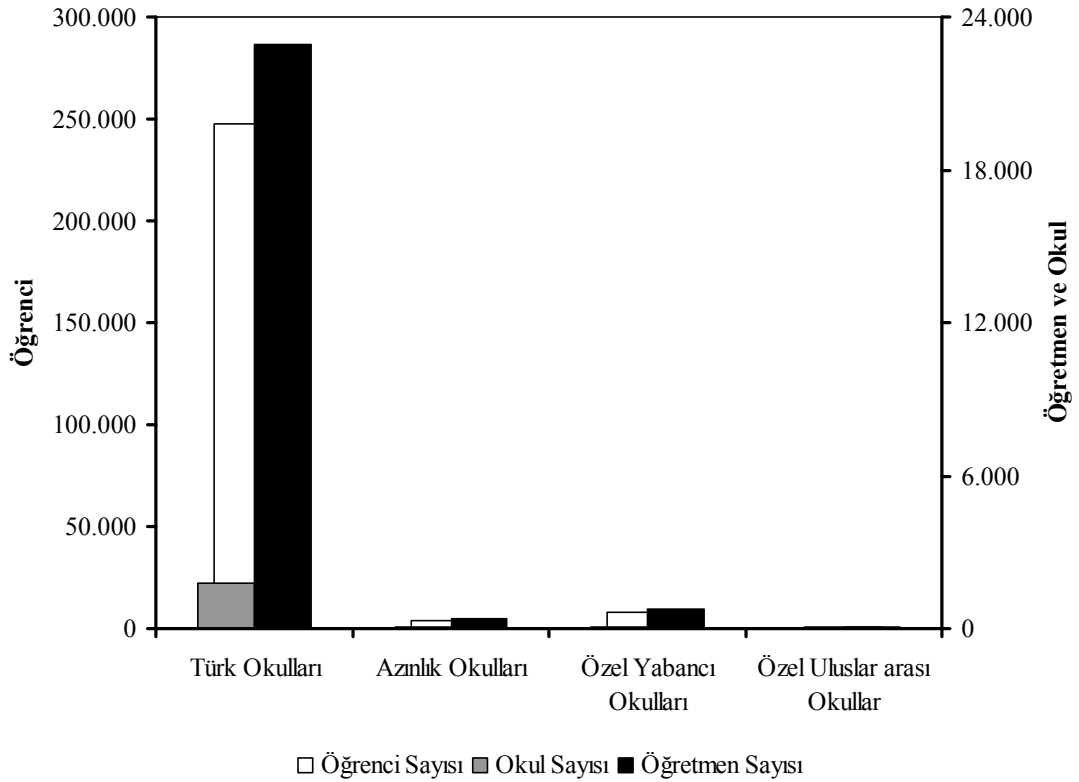
Okul türlerine göre özel öğretim kurumlarında görev alan öğretmen ile öğrenci sayıları tablo 13’de verilmektedir.

Tablo 13 : 2000-2001 yılında Özel Öğretim Kurumları

Okul Türü	Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Türk Okulları	1.765	247.669	22.910
Azınlık Okulları	87	4.253	410
Özel Yabancı Okulları	39	8.197	767
Özel Uluslar arası Okullar	8	438	66
Toplam	1.899	260.557	24.153

Kaynak: a.g.e. Akyüz,2001:341

2000-2001 öğretim yılında özel öğretime toplam 1.899 kurum, 260.557 öğrenciye 24.153 öğretmen ile eğitim vermektedir. Özel öğretim kurumlarının büyük bir kısmını özel Türk okulları oluşturmaktadır. Bu durum Grafik 13’te görülebilir.

Grafik 13 : 2000-2001 yılında Özel Öğretim Kurumları

3.6.1.5.2. Özel Dershaneler

81 il’de yaklaşık 20.000 özel dersane faaliyet göstermektedir. İlköğretim ve ortaöğretim seviyesinde öğrencilerin devam ettiği ve okullardaki resmi programın uygulandığı özel dershanelere 2001-2002 öğretim yılında 588.6 bin öğrenci devam etmiştir. (MEB Araştırma ve Planlama Dairesi Başkanlığı, <http://apk.meb.gov.tr/>) Bu kurumlarda öğrenciler seviye tespit sınavı ile gruplandırılmakta, eğitim süresince periyodik sınavlara tabi tutulmakta ve çeşitli meslek envanterleri uygulanarak değerlendirilmektedir.

Özel dershaneler, ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) sınavları ve liselere giriş sınavları nedeniyle öğrencileri bu sınavlara hazırlama amaçlı faaliyet göstermektedir.

3.6.1.6. Yükseköğretim

Yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren, en üst seviyeli insan gücünün ve bilimsel araştırma alanlarının istediği elemanları yetiştiren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Milli Eğitim Sistemi çerçevesinde yükseköğretim, öğrencileri lisans öncesi, lisans ve lisansüstü seviyelerinde yetiştirir.

Yüksek öğretimin amacı, ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimlerine göre öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak, araştırma-inceleme sonuçlarını gösteren ve bilim tekniğın ilerlemesini sağlayan her türlü yayını yapmak, hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmektir. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri sözle ve yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır (YOGM,2005; MEB 2002 ve Erdem,1998:110).

Yüksek öğretim paralıdır. Öğrencilerin masrafları büyük ölçüde devlet tarafından karşılanmakla birlikte, öğrencilerden masraflarının bir kısmına karşılık harç adı altında ödeme yapmaları istenmektedir. Başarılı olan fakat maddi imkânları elverişli olmayan öğrencilerin kayıt ücreti, imtihan harcı gibi her türlü öğrenim giderleri, burs, kredi, yatılılık ve benzeri yollarla sağlanmaya çalışılmaktadır. Öğrenim harç ve ücretlerinin tutarları ve bunların ödeme tarzları ile burs ve kredilerin tutarları ve bunların verilış esasları, Maliye Bakanlığı ile birlikte hazırlanacak yönetmelikle tespit edilmektedir (1739 S.K. Md.38).

3.6.1.6.1. Yükseköğretim Kurumları

Yükseköğretim kurumları Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'na bağlı olup üniversiteler özerk bir yapıyı sahiptir. Fakat denetimleri YÖK tarafından yapılmaktadır. Üniversitelere giriş Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından hazırlanan sınavlarda öğrenci puanlarına göre yerleştirme yapılmaktadır.

1739 sayılı kanununun 36. maddesinde belirtilen yükseköğretim kurumları şunlardır:

1. Üniversiteler

2. Fakülteler
3. Enstitüler
4. Yüksek Okullar
5. Konservatuarlar
6. Meslek Yüksek Okulları
7. Uygulama ve araştırma merkezleri 'dir.

Üniversiteler yükseköğretime hizmet eden kurumlardır. Fakülteler üniversite bünyesinde belli alanlarda kurulmuş kurumlardır. Enstitüler, lisansüstü eğitim (yüksek lisans, doktora) veren ve üniversitede yer alan kurumdur. Yüksek okullar, konservatuarlar, meslek yüksek okulları ve uygulama ve araştırma merkezleri üniversite bünyesinde öğrencilere akademik ve mesleki eğitim veren kurumlardır.

Türkiye'de 53 devlet üniversitesi, 24 özel vakıf üniversitesi olmak üzere yüksek öğretime hizmet eden toplam 77 üniversite bulunmaktadır. 2004–2005 öğretim yılı itibariyle üniversite birimlerinde, devlet üniversiteleri bünyesinde 468 fakülte, 171 enstitü, 167 yüksek okul, 443 meslek yüksekokulu ile vakıf üniversiteleri bünyesinde 105 fakülte, 44 enstitü, 8 yüksek okul, 26 meslek yüksek okulu olmak üzere toplam 573 fakülte, 215 enstitü, 175 yüksek okul ve 469 meslek yüksek okulu bulunmaktadır ve yüksek öğretime hizmet vermektedir. (APK,2005 ve 2004–2005 Milli Eğitim İstatistikler)

Yükseköğretim, 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu kanunla ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış, akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır. Böylece, söz konusu kanun hükümleri ve Anayasa'nın 130. ve 131. maddeleriyle kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluş olan Yükseköğretim Kurulu (YÖK), tüm yükseköğretimden sorumlu tek kuruluş haline gelmiştir (YÖK,2005).

3.6.1.6.2. Yükseköğretimin Basamakları

Yükseköğretim önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora basamaklarından oluşur. Bu basamaklara göre;

Önlisans: Ortaöğretime dayalı en az dört yarıyılık (iki yıllık) bir öğretimdir. Bu öğretim ara insangücü yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Lisans: Ortaöğretime dayalı en az sekiz yarıyılık(dört yıllık) bir öğretimdir.

Yüksek Lisans: Lisans öğretimine dayalı en az iki yarıyılık ya da ortaöğretime dayalı en az on yarıyılık bir yükseköğretimdir. Yüksek lisans yapan kişi, kendi alanında uzman ya da yüksek gibi bilimsel unvan alır.

Doktora: Lisansüstü öğrenim tamamlandıktan sonraki dört yıllık öğretimdir. Doktora yapan bir kişi, kendi alanında doktor ünvanını alır.

Yüksek öğretim kurumlarının yıllara göre okullaşma oranları tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14 : Yükseköğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı (% olarak)

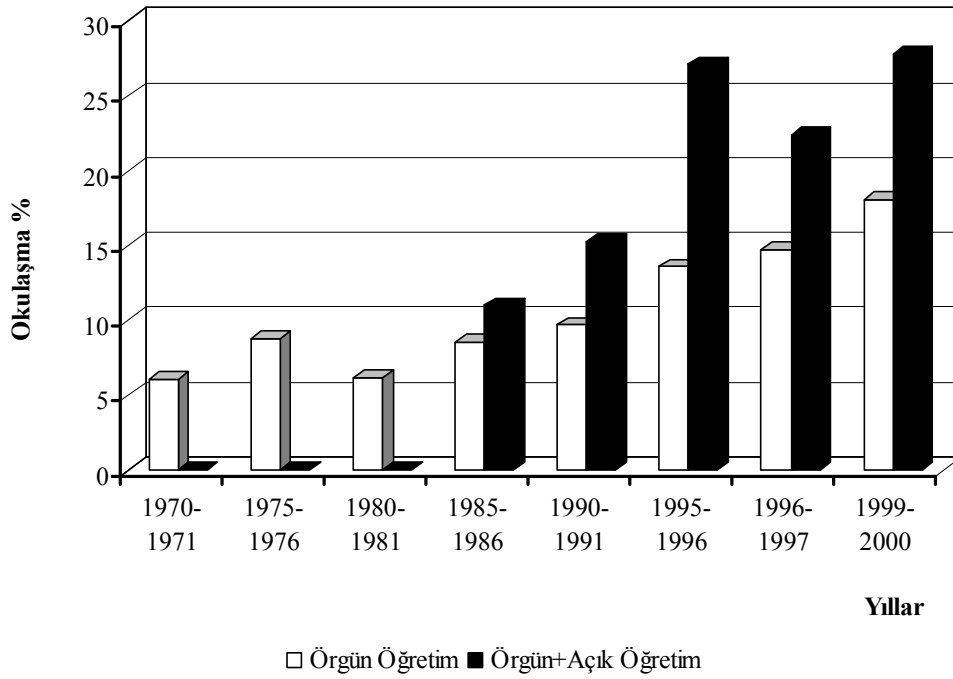
Yıllar	Yüksek Öğretim	
	Örgün Öğretim	Örgün+Açık Öğretim
1970-1971	6,1	-
1975-1976	8,8	-
1980-1981	6,2	-
1985-1986	8,6	11
1990-1991	9,7	15,3
1995-1996	13,6	27,1
1996-1997	14,7	(*) 22.4
1999-2000	18.7	27.8

(*) Önceki yıllarda Açık öğretime kayıtlı olan öğrenci sayısı alınırken, 1996-1997 öğretim yılında imtihanlara giren öğrenci sayısı esas alınmıştır.

Kaynak: <http://www.meb.gov.tr/stats/ist97/MYHTML14.htm>

Yüksek öğretim kurumlarının yıllara göre okullaşma oranları incelendiğinde 1970-1971 öğretim yılından itibaren sürekli bir artış içerisinde olduğu görülmektedir. 1970-1971 öğretim yılında örgün eğitimde %6,1'lik bir okullaşma oranı varken 1999-2000 öğretim yılına gelindiğinde bu oran %18,7'ye çıkmıştır. Örgün ve açık öğretimde okullaşma oranlarına bakıldığında ise bu oran 1999-2000 öğretim yılında % 27,8 olmuştur.

Yüksek öğretimde yıllara göre okullaşma oranları grafik 14'te belirtilmiştir.

Grafik 14 : Yükseköğretim Kurumlarının Yıllara Göre Okullaşma Oranı (% olarak)

Yükseköğretimde okullaşma oranlarına bakıldığında otuz yıl içerisinde örgün öğretimde % 12.6 'lık bir artış ile oranın yaklaşık üç kat kadar arttığı görülmektedir. Örgün ve açık öğretime bakıldığında 1985-1986 öğretim yılı itibariyle %16.8 lik bir artış olmuştur.

Yükseköğretim kurumlarında öğrenci ve öğretim elemanı sayıları tablo 15'te verilmektedir.

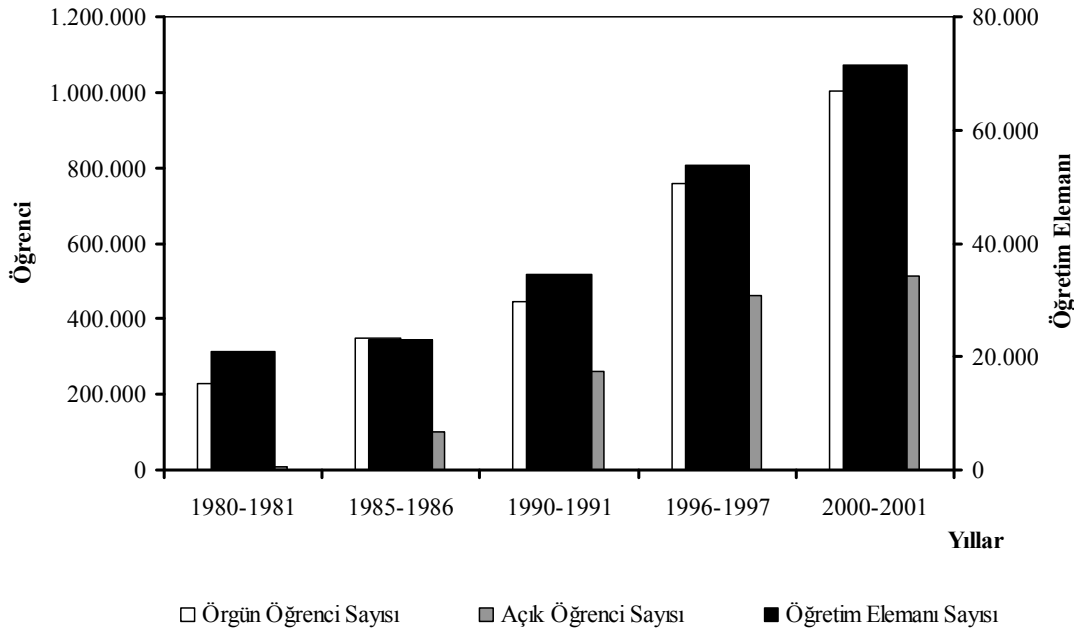
Tablo 15 : Yükseköğretim Kurumlarında Yıllara Göre öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları

Öğretim Yılı	Örgün Öğrenci Sayısı	Açık Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretim Elemanı Sayısı
1980-1981	227.627	9.742	237.369	20.917
1985-1986	350.744	98.670	449.414	22.968
1990-1991	444.447	260.962	705.409	34.469
1996-1997	759.167	463.195	1.222.362	53.805
2000-2001	1.004.274	514.146	1.518.420	71.440

Kaynak: MEB, Araştırma ve Planlama Dairesi Başkanlığı

1980-1981 öğretim yılından 2000-2001 öğretim yılına kadar sürekli öğrenci, öğretim elemanı, örgün öğretim ve açık öğretimde bir artış olmuştur. Örgün öğretimde 4.4'lük bir artış, açık öğretimde 52.8 kat, öğrenci sayısında 6.4 kat ve öğretim elemanı sayısında ise 3.4 kat bir artış olmuştur. Öğrencilerin yükseköğretime katılımı her geçen yıl sürekli artmış ve bu ihtiyacı karşılayabilmek için de öğretim elemanı sayılarında da bir yükselme olmuştur. Tablodan da anlaşılacağı üzere yükseköğretime duyulan gereklilik ve önem, öğrenci sayılarındaki artış göz önünde bulundurulduğunda, artmış olması görülmektedir. Bu artışlar grafiksel olarak grafik 15'te verilmiştir.

Grafik 15 : Yükseköğretim Kurumlarında Yıllara Göre Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları

3.6.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsayan eğitimidir. Yaygın eğitimde belli bir yaş sınırı yoktur. Her yaş grubu için yaygın eğitimin faaliyetleri düzenlenebilir (Fidan ve Erden,1998:216). Toplumdaki hızlı değişime paralel olarak eğitimde asıl olanın, okul eğitimi olduğu anlayışı da değişmektedir. Bu anlayış doğrultusunda MEB, okul sisteminin amaçlarında, programlarında, yapılarında yeniden düzenlenmeler yapmakta, sürekli eğitim bağlamında okul dışı öğrenme ve eğitim sistemini geliştirme ve yaygınlaştırma, yeniden yapılandırma çalışmalarına ağırlık kazandırmakta ve eğitimin odak noktası örgün eğitimden sürekli eğitime kaydırmaktadır.

3.6.2.1. Yaygın Eğitim Kurumları

Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı 16 yaygın eğitim kurumunda değişik tür ve nitelikte, her yaş grubundaki insanlara hizmet verilmektedir (Türk,2002:109).

Yaygın eğitim kurumları aşağıda verilmektedir:

- Halk eğitimi merkezleri.
- Çıraklık eğitimi merkezleri.
- Pratik kız sanat okulları.
- Olgunlaşma enstitüleri.
- Meslekî eğitim merkezleri.
- Yetişkinler teknik eğitim merkezleri.
- Meslekî eğitim merkezleri.
- Eğitim ve uygulama okulları.
- Özel dersane.
- Özel kurs.
- Endüstri pratik sanat okulları.
- Bilim ve sanat merkezleri.
- Açık ilköğretim.
- Açık lise.
- Mesleki ve teknik açıköğretim okulu.

Yaygın eğitim kurumlarının türleri, kursiyer ve öğretmen sayıları tablo 16'da verilmektedir.

Tablo 16 : Yaygın Öğretim Kurumlarının Türleri, Kursiyer ve Öğretmen Sayıları
(1999-2000 Öğretim Yılı)

Kurum Türü	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
Halk eğitimi merkezleri	920	1.018.359	5.430
Çıraklık eğitimi merkezi	342	218.576	4.840
Pratik kız sanat okulları	439	94.492	339
Olgunlaşma enstitüleri	12	2.606	311
Meslek Eğ.Mrk.(Erk.Tek)	13	824	(*)
Yetişkinler Tek.Eğ. Mrk	1	160	(*)
Eğitim ve Uygulama Okulu	69	3.613	592
Meslek Okulu	45	1.255	304
Bilim ve sanat merkezleri	8	115	26
İş Eğitimi Merkezi	70	314	34
Meslek Kursları	(***)	14.318	(***)
Endüstri Pratik Sanat Okulu	1	69	(*)
Genel Toplam	1.920	1.354.557	11.876

(*) Bağlı buldukları Endüstri Meslek Lisesinde gösterilmiştir.

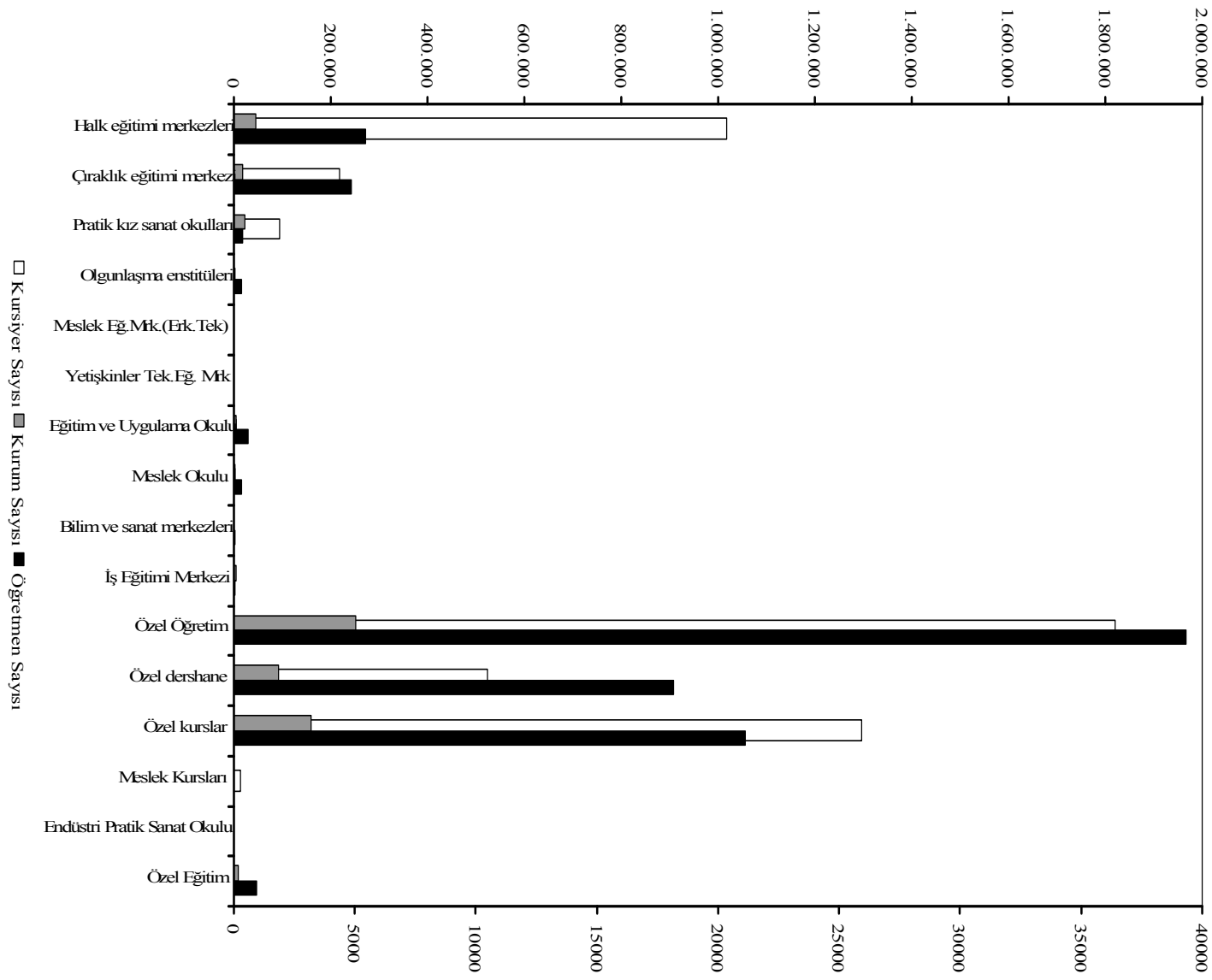
(**)Uzman-Usta öğrenciler dahil edilmiştir.

(***)Mesleki ve Teknik Okullar ile Yaygın Eğitim Kurumlarınca açıldığından kurum ve öğretmen sayısı verilmemiştir.

Kaynak: MEB, Araştırma ve Planlama Dairesi Başkanlığı

Tablo 16'da da görülebileceği gibi yaygın eğitim kurumları içerisinde sayıca en fazla olan kurum halk eğitim merkezleridir. Bu durum grafik 16'da da görülebilir.

**Grafik 16 : Yaygın Öğretim Kurumlarının Türleri, Kursiyer ve Öğretmen Sayıları
(1999-2000 Öğretim Yılı)**

3.7.Türk Milli Eğitim Örgütünün Yapısı

Türkiye’de eğitim sistemi merkezden yönetilmektedir. Eğitim sisteminin en üst örgütü bakanlıktır ve eğitim ile ilgili kararlar Milli Eğitim Bakanlığınca verilmektedir.

3.7.1. Milli Eğitim Bakanlığı

Milli Eğitim Bakanlığının Tarihsel Gelişimi: Millî Eğitim Bakanlığı, Osmanlı İmparatorluğu Döneminde 17 Mart 1857 yılında "Maarif-i Umumiye Nezareti" adıyla kurulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı günümüze kadar çeşitli isimlerle (1923-1935 Maarif Vekaleti, 1935-1941 Kültür Bakanlığı, 1941-1946 Maarif Vekilliği, 1946-1950 Millî Eğitim Bakanlığı, 1950- 1960 Maarif Vekaleti, 1960- 1983 Millî Eğitim Bakanlığı, 1983-1989 Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı) faaliyetlerini yürütmüştür. 2 Mart 1989 tarihinden günümüze kadar "Millî Eğitim Bakanlığı" adıyla çalışmalarını sürdürmüştür (Akyüz, 2001)

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile kalkınma plan ve programları doğrultusunda milli eğitim hizmetlerini yürütmekle görevli olan Milli Eğitim Bakanlığı’nın teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları 3797 sayılı kanunla düzenlenmiştir. 3797 sayılı Milli Eğitim Teşkilatı ve Görevleri Hakkında Kanun’a göre Milli Eğitim Bakanlığı’nın görevleri şunlardır: (3797 S.K. Md.2)

a) Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin milli, ahlaki, manevi, tarihi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş vatandaş olarak yetiştirmek üzere, Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim kurumlarının öğretmen ve öğrencilerine ait bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmak,

b) Okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve her çeşit örgün ve yaygın eğitim kurumlarını açmak ve yüksek öğretim dışında kalan öğretim kurumlarının diğer bakanlık kurum ve kuruluşlarınca açılmasına izin vermek,

c) Türk vatandaşlarının yurt dışında yapılacak eğitim ve öğretimi ile ilgili hizmetleri düzenlemek ve yürütmek,

d) Diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlarca açılan ve yükseköğretim dışında kalan örgün ve yaygın eğitim kurumlarının denklik derecelerini belirlemek, program ve yönetmeliklerini birlikte hazırlamak ve onaylamak,

e) Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı ortaöğretim kurumlarının program, yönetmelik ve öğrenim denklik derecelerinin belirlenmesi konularında işbirliğinde bulunmak,

f) Yüksek öğretimin millî eğitim politikası bütünlüğü içinde yürütülmesini sağlamak için, Yükseköğretim Kanunu ile Bakanlığa verilmiş olan görev ve sorumlulukları yerine getirmek,

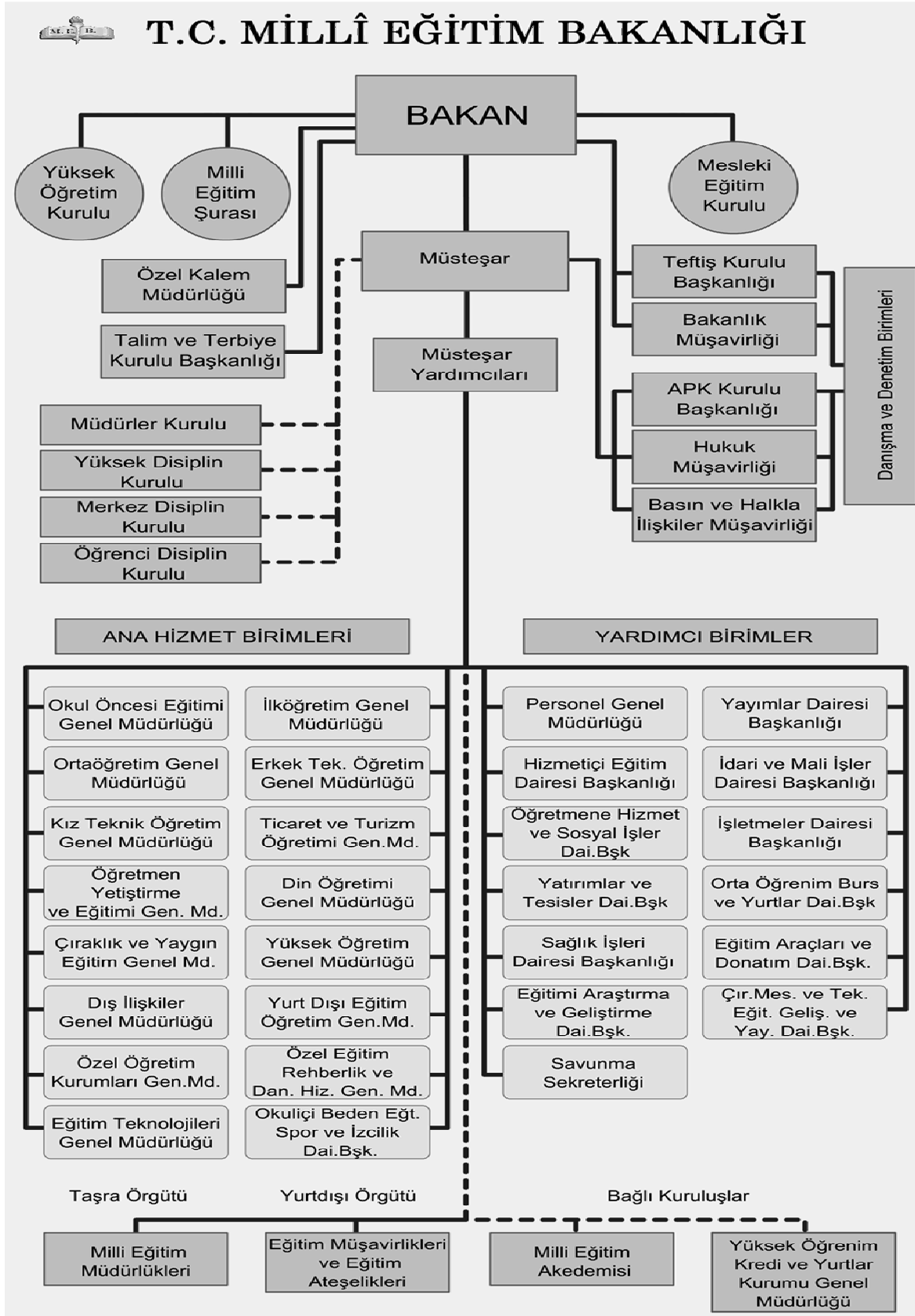
g) Okullardaki beden eğitimi, spor ve izcilik eğitimi ile ilgili hizmetleri yürütmek,

h) Yükseköğrenim gençliğinin barınma, beslenme ihtiyaçlarını ve maddî yönden desteklenmelerini sağlamak.

Yukarıdaki görevleri yerine getirmekle yükümlü olan Milli Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat şeması şekil 3' te görülmektedir.

Şekil 3: Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Şeması

3.7.2. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Yapısı

Türk Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatı; merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı kuruluşlardan oluşmaktadır. Türk Eğitimi Sistemi'nin merkeziyetçi olması sebebiyle merkez teşkilatına büyük görevler düşmektedir. Bakanlık merkez teşkilatı içerisinde Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın önemli bir yeri bulunmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı doğrudan Bakan'a bağlı olup ana görevleri arasında eğitim sistemini, eğitim plan ve programlarını, bütün ders araç ve gereçlerini araştırmak, geliştirmek ve uygulamak üzere çalışmalar yapmak, Bakanlık birimlerince hazırlanan öğretim programları ile ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitapları, bilgi iş ve işlem yapraklarını inceleyerek karara bağlamak bulunmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın aldığı kararlar Bakan onayı ile yürürlüğe girmektedir (Türk,2002:120-125; MEB,2004 ve 3797 S.K.).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bütün okullar Bakanlık merkez örgütü ana hizmet birimleri içerisinde yer alan genel müdürlüklere bağlıdır. 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'unda ana hizmet birimleri on beşi genel müdürlük biri başkanlık olmak üzere on altı birime ayrılmıştır. Bunlar içerisinde bünyesinde okullar bulunan genel müdürlükler şunlardır:

1) Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü: Okul öncesi eğitime verilen önem nedeniyle 1992 yılında 3797 Sayılı Kanunla kurulmuştur. Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü ilköğretim çağına girmemiş çocukların eğitimine yönelik tüm okul ve kurumların görev ve hizmetlerini yürütmekte ve bu okul ile kurumlarının eğitim programlarını, eğitim araç ve gereçlerini hazırlamaktadır.

2) İlköğretim Genel Müdürlüğü: Cumhuriyetin ilanından bu yana İlköğretim Genel Müdürlüğü Bakanlık merkez örgütünde yer almıştır. Bu genel müdürlük ilköğretim okullarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili görev ve hizmetleri yürütmekte, ilköğretim okullarında uygulanacak eğitim ve öğretim programları, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamaktadır.

3) Ortaöğretim Genel Müdürlüğü: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü 1923 yılında kurulmuştur. Bu Genel Müdürlük Genel liseler, Çok Programlı Liseler, Anadolu Liseleri, Fen

Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ve aynı seviyede benzeri diğer okulların eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmekte, bu okulların eğitim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamaktadır.

4) Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü: Erkek Teknik Öğretim Müdürlüğü 1933 yılında kurulmuştur. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü Endüstri meslek liseleri, teknik liseler, Anadolu meslek liseleri, Anadolu teknik liseleri, pratik sanat okulları ile aynı seviye ve türdeki diğer meslekî ve teknik örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmekte, bu okulların eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamaktadır.

5) Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü: Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü 1933 yılında kurulmuştur. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kız meslek liseleri, kız teknik liseleri, Anadolu kız meslek liseleri, Anadolu kız teknik liseleri, kız teknik öğretim olgunlaşma enstitüleri, pratik kız sanat okulları ile aynı seviye ve türdeki diğer mesleki ve teknik, örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim-öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütmekte, bu okulların eğitim-öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamaktadır.

6) Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü: Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü 1933 tarihinde kurulmuştur. Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır: Ticaret meslek liseleri, otelcilik ve turizm meslek liseleri, sekreterlik meslek liseleri, Anadolu ticaret meslek liseleri, Anadolu otelcilik turizm meslek liseleri, Anadolu aşçılık meslek liseleri ile aynı seviye ve türdeki diğer mesleki örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmekte, bu okulların eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamaktadır.

7) Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü: Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, 1960 yılında Bakanlık merkez örgütünde yer almıştır. Daha önce, öğretmen yetiştirme ile ilgili görevler İlköğretim Genel Müdürlüğü'nce yapılmaktaydı. 1983'te kaldırılan bu genel müdürlük 1992'de 3797 sayılı kanun ile yeniden kurulmuştur.

Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Öğretmen Liseleri ile Anadolu Öğretmen Liselerinin eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini

yürütmekte, bu okulların eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamaktadır. Ayrıca bu Genel Müdürlüğün öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarıyla gerekli koordinasyon ve işbirliğini sağlama görevi de bulunmaktadır.

8) Din Öğretimi Genel Müdürlüğü: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü 1961 yılında kurulmuştur. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü İmam-hatip liseleri ile Anadolu imam-hatip liselerinin eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmekte, ilköğretim, orta öğretim ve Bakanlığa bağlı yaygın eğitim kurumlarında okutulan din kültürü ve ahlak öğretimine ait programlar ile ders kitaplarını hazırlamaktadır.

9) Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü: Örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir kademesinden çıkmış veya tamamlayamamış kişilere, örgün eğitim yanında yol gösterici, araştırmacı, ulusal değerlerimizi güçlendirici, kişinin yeteneklerini geliştirici, üretime dönük eğitim çalışmaları yapmak ve teşvik etmekle yükümlü olmak üzere 1960 yılında kurulmuştur. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü aday çırak, çırak, kalfa ve ustaların genel ve mesleki eğitimlerini sağlamak, örgün eğitim sistemine girmemiş, herhangi bir eğitim kademesinden ayrılmış veya bitirmiş vatandaşları yaygın eğitim yoluyla genel veya mesleki ve teknik öğretim alanlarında eğitmek, çıraklık ve yaygın eğitim kurumlarını açmak, eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek, bu kurumların eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamakla yükümlüdür.

10) Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü: Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü 1935 yılında kurulmuştur. Özel Öğretim Genel Müdürlüğü, Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre kurulmuş olan özel, azınlık ya da yabancı ülkelere açılmış okulların işlerini yürütmektedir.

11) Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü: Özel Eğitim Hizmetleri, 1980 yılına kadar İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü tarafından yürütülmüştür. 1983 yılında Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı olarak teşkilatlandırılmış ve 1992 yılında ise Bakanlık merkez örgütünde yer almıştır. Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviye ve türdeki benzeri okul ve kurumların eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini

yürütmek, bu kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamaktadır.

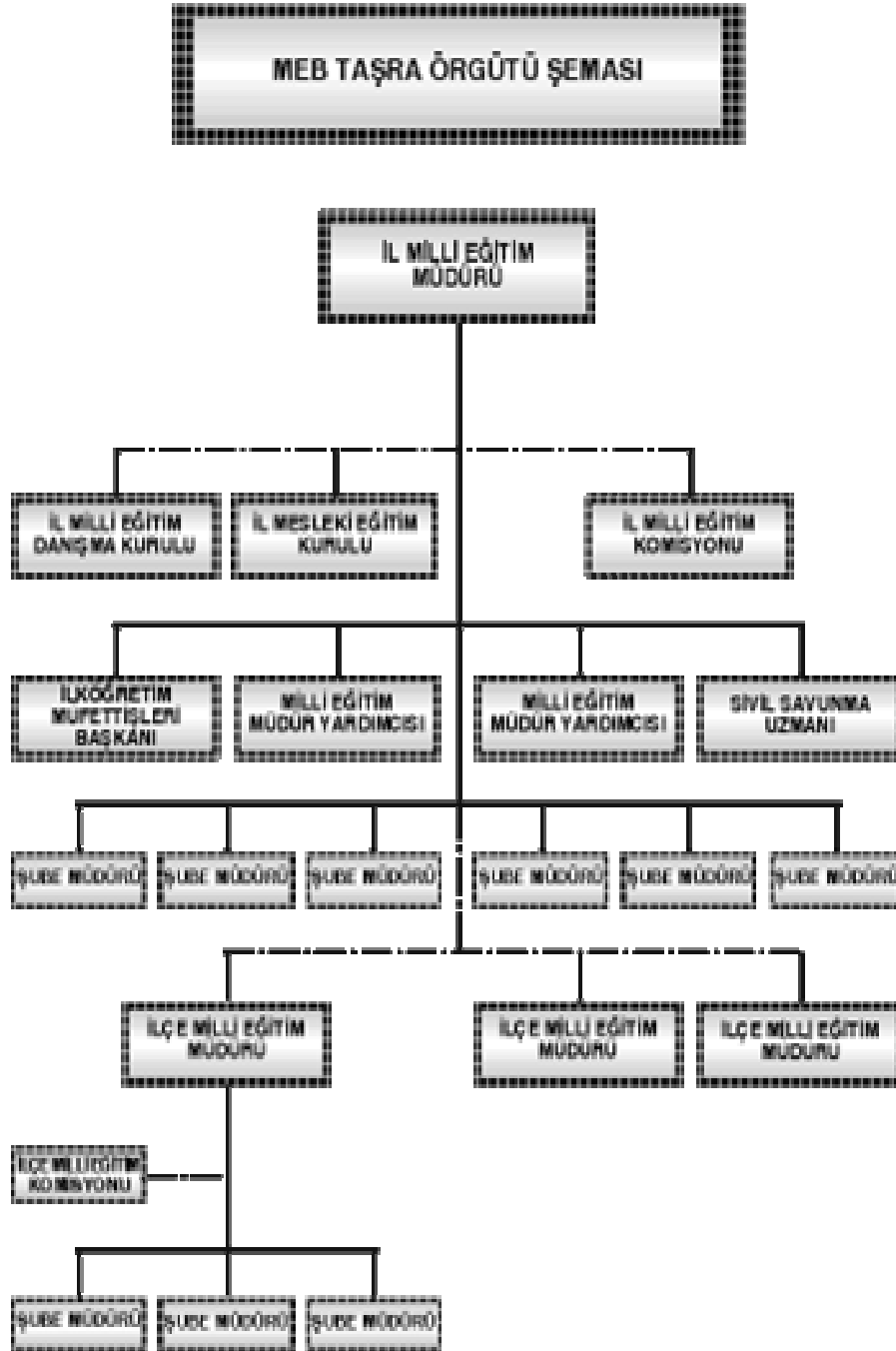
3.8. Taşra Teşkilatı

Bakanlık, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun, Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameler ve İl İdaresi Kanunu hükümlerine uygun olarak taşra teşkilatı kurmaya yetkilidir.

Her ilde ve ilçede bir milli eğitim müdürlüğü bulunur. İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri görev ve hizmetleri yürütürken, İl Milli Eğitim Müdürlükleri'ne karşı da sorumludur. İl ve ilçelerin sosyal ve ekonomik gelişme durumları, nüfusları ve öğrenci sayıları göz önünde bulundurularak bu müdürlükler farklı tip ve statülerde kurulabilir ve farklı yetkiler verilebilir. İş durumuna ve ihtiyaca göre Bakanlık ana hizmet birimleri, milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak ayrı il ve ilçe birimleri de kurabilmektedir (3797 S.K. 53.Md.) .

Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgütü şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4: MEB Taşra Örgüt Şeması

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

Taşra örgütünde bulunan en üst düzey İl Milli Eğitim Müdürlükleridir. Diğer kurullar İl Milli Eğitim Müdürü'ne bağlı olarak çalışmaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri bulunmakta ve bu müdürlüklere bağlı olarak da ve şube müdürleri görev yapmaktadır.

3.9. Eğitimin Teftişi

Teftiş, bir kurumun kuruluş amacı doğrultusunda, yasa, yönetmelik ve ilgili mevzuata uygun, işlemlerin yerindeliği, verim, etkinlik ve hizmet kalitesinin sağlanması ile varsa usul ve esaslardan sapmalar ve bunların nedenlerini tespit ederek çözüm önerileri sunmak, madde ve insan kaynaklarının örgütün amacı doğrultusunda en rasyonel şekilde kullanılmasını sağlamak ve yardımcı olmaktır. Kısaca, kamu adına ve yararına uygulama ve davranışların mevzuata uygunluğunu kontrol etme işlevidir (<http://tkb.meb.gov.tr/>).

Milli Mücadele yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı teftiş kadrosu, Bakan adına görev yapan üç müfettişten ibaret olup 1922 yılında sayıları çoğaltılmıştır. 1923 yılında Maarif Müfettişleri Talimatnamesi yayımlanmış ve Teftiş Heyeti ibaresi ilk defa kullanılmıştır. 1926 yılında 789 Sayılı Maarif Teşkilat Kanununun yürürlüğe girmesiyle, müfettişlerin hak, yetki ve görevlerine ilişkin bir yönetmelik hazırlanmıştır. 1933 yılında 2287 Sayılı Kanun ile Milli Eğitim Bakanlığı örgütü genişletilmiş, bu kanunun 10.maddesinde Teftiş Kurulunun oluşturulması ve görevleri yeniden düzenlenmiştir. 1967 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği hazırlanarak yürürlüğe konmuştur. 19/2/1993 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü yürürlüğe konulmuştur. 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'da Teftiş Kurulu Başkanlığı olarak yerini koruyan kurul, Bakandan alacağı emir veya onay üzerine Bakan adına aşağıdaki görevleri yapmaktadır: (3797 S.K. Md.27)

a) Bakanlık teşkilatı ile Bakanlık kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek,

b) Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli teklifleri hazırlamak ve Bakana sunmak,

c) Özel kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

3.9.1. Müfettiş

Ülkemizde eğitim ve öğretimin gözetim ve denetimini, teftişini Milli Eğitim Bakanlığı adına müfettişler yapmaktadır (Öz,2003:11). On birinci Milli Eğitim Şurası'nda müfettiş; değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini denetlemeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzman olarak tanımlanmıştır (11. Milli Eğitim Şurası).

Müfettişlerin teftiş görev ve yetkileri Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde belirtilmiştir. Ayrıca İlköğretim müfettişlerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esaslar ise 13.8.1999 tarih ve 23 785 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı Yönetmeliğinde belirtilmiştir (MEB,2004 ve TKP,2005).

Türkiye'de ilköğretim müfettişliğine atanabilmek için öğrenim bakımından hizmet öncesinde belirli alanlarda lisans düzeyinde öğrenim görmüş olmanın yanı sıra, öğretmen veya eğitim yöneticisi olarak belirli sürelerde deneyim koşulu aranmakta ve bu koşullara uyan kişiler yapılan seçme sınavında başarılı oldukları takdirde müfettiş yardımcısı olarak göreve atanmaktadırlar. Üç yıllık görev süreci sonunda yer alan değerlendirme sınavı ile ilköğretim müfettişliğine atanırlar.

3.10. Öğretmenlerin Yetiştirilmesi

Türkiye'de ilk öğretmen yetiştiren kurum Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1848 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Bu tarihten itibaren öğretmen yetiştiren kurumların sayısı artırılmaya çalışılmışsa da ihtiyacı karşılamada oldukça yetersiz kalmıştır. Ancak Cumhuriyet dönemi ile birlikte, öğretmen yetiştirme çabalarında yoğunlaşma başlamıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan 1982 yılına kadar, ülkemizde öğretmen yetiştirme, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bulunan öğretmen okulları, köy enstitüleri, eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okullarından sağlanmıştır. Bu tarihten itibaren öğretmen yetiştirme görevi üniversitelere bırakılmıştır.

Cumhuriyet döneminden günümüze kadar öğretmen yetiştiren kurumlar aşağıda açıklanmaktadır:

1. İlkokullara öğretmen yetiştirme

İlköğretmen okulları

Osmanlı döneminden Cumhuriyet'e "Darümuallimin-i İbtidai" olarak geçen İlköğretmen Okulları programı sürekli olarak yeniliklere açık tutulmuştur. Cumhuriyetin ilan edilmesinden hemen sonra öğretmen okullarının masrafları devlet bütçesinden karşılanmaya başlanmış ve bu kurumlar MEB'a bağlanmıştır. 13 Mart 1924'te 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu, öğretmenliği bir meslek olarak tanımlamış ve ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim öğretmenliği olmak üzere üç dereceye ayrılmıştır. Bu ayırıma göre, ilkokullara öğretmen yetiştirmek üzere İkinci Meşrutiyet'ten beri faaliyette olan İlköğretmen Okulları (o dönemdeki adı muallim mektebi) beş yıllık ilkokuldan ve üç yıllık ortaokuldan sonra üç yıllık öğretmenlik meslek okulu şeklinde faaliyetlerini sürdürmüştür. 1970-1971 öğretim yılında İlköğretmen Okulunun öğretim süresi ortaokul üstünde olmak üzere dört yıla çıkarılmıştır ve 1973 yılında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile "hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır" hükmü getirilmiştir ve 1974-1975 yılından başlayarak İlköğretmen Okullarının yerine lise üstünde iki yıllık eğitim enstitüleri açılarak İlköğretmen Okulları kapatılmıştır. Bu enstitüler, 1982'de 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Milli Eğitim Bakanlığı'ndan üniversitelere devredilmiş ve üniversitelerin içinde eğitim yüksekokuluna dönüştürülmüştür. İki yıllık Eğitim Enstitüleri, Eğitim Yüksekokulu adını alarak Eğitim Fakültelerine; Eğitim Fakültesi olmayan üniversitelerde ise Rektörlüğe bağlanmıştır. 1883'te sayısı 17 olan Eğitim Yüksekokulu sayısı 1990'da 24'e ulaşmıştır. Mart 1988'de Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı ve Eğitim Fakültelerinin temsilcilerinden oluşan Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı Üst Koordinasyon Kurulu oluşturulmuş, ancak bu kurul ciddi bir varlık gösterememiştir. 1982'deki XI. Milli Eğitim Şurasındaki öneriler doğrultusunda Eğitim Yüksekokullarının süresi, 1989-1990 öğretim yılından itibaren iki yıldan dört yıla çıkarılmıştır. 3 Temmuz 1992 tarih ve 3837 sayılı kanunla Eğitim Yüksekokullarından bazıları bağlı olduğu Eğitim Fakülteleri ile birleştirilmiş, bu fakültelerin Sınıf Öğretmenliği Bölümü haline getirilmiştir. Rektörlere bağlı olanlar ise Eğitim Fakültelerine dönüştürülmüştür. Eğitim Fakülteleri ile ilgili yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında

Sınıf Öğretmenliği Programı, İlköğretim Bölümü içinde yer almaya başlamıştır (Şişman, 2000:188; Cicioğlu, 1985:304; Kaya:1984:197; Başaran,1996:110; Küçükahmet,1993:4).

Köy Enstitüleri

1930'larda özellikle kırsal nüfusun ilköğretimden geçirilmesi önemli bir sorundu ve köylerin %80'i okuldan ve öğretmenden yoksun bulunmaktaydı. İlkokul öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla 1936 yılından itibaren eğitimci (yardımcı öğretmen) yetiştirmek üzere sekiz ay süreli Öğretmen Kursları açılmış, bu uygulama ile küçük köylere öğretmen yetiştirmek amaçlanmıştır. 1937 yılında da Köy Eğitim Kanunu çıkarılmış ve köylere öğretmen yetiştirmek amacıyla da Köy Eğitim Yurtları açılmıştır. 1940'da Köy Enstitüleri kurulmuş, ilk uygulama Eğitim Yurtlarında başlamıştır. 3803 sayılı ve 17.4.1940 tarihli kanunla, köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek elemanları yetiştirmek üzere, tarım işlerine elverişli arazisi bulunan köylerde, beş yıl öğretim süreli Köy Enstitüleri açılmış ve daha önce açılan Köy Öğretmen Okulları da Köy Enstitülerine dönüştürülmüştür. 1953 yılına kadar sayıları 21'i bulan Köy Enstitüleri, lise seviyesindeki üç yıllık Öğretmen Okulları ile birlikte ilköğretim ihtiyacını karşılamada önemli iki kaynak oluşturmuştur. Köy Enstitülerinde , akademik ve uygulamalı teknik eğitim bir arada verilmekteydi. Bu kurumlar başarılı köy çocuklarını toplayıp ilkokuldan sonra öğretmen yetiştirmek için beş yıllık bir eğitim vermekteydi. Köy Enstitüsünde iş eğitimi yaklaşımı uygulanmış öğrenciler hem sınıflarda ders görmekte hem de köy için gerekli olan meslek ve becerilerin uygulamaları yapmışlardır. Bu kurumlardan mezun olanlar köy ilkokullarında öğretmen olarak görev yapmakta idi. Bu enstitüler üzerinde o dönemde çok tartışmalar yapılmış, daha sonra 1954 yılında İlköğretim Okullarına dönüştürülmüştür (Türk,2002:34; Demirtaş,1993 ve Binbaşıoğlu,1993 ; Şişman,2000; Kaya,1984; Öztürk,1996; Cicioğlu,1985; Koçer, 1967).

2.Orta okullara öğretmen yetiştirme

Cumhuriyet dönemine kadar ortaöğretime öğretmen yetiştiren herhangi bir kurum kurulmamıştır. Cumhuriyet döneminde bu soruna ağırlık verilmiş, Ortaokullara öğretmen yetiştirmek için 1926'da önce Konya, sonra Ankara'da Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü kurulmuştur. 1946 yılında eğitim enstitüleri kurulmaya başlanmıştır. Eğitim süreleri iki ya da üç yıl olan Eğitim Enstitülerinde toplu dersler (yetenek ve beceri isteyen dersler dışındaki derslerin öğretmenlerinin yetiştirildiği 2 yıllık bölüm) ve tek dersler (yetenek ve beceri isteyen derslerin öğretmenlerinin yetiştirildiği 2 yada 3 yıllık bölüm) bölümü olmak

üzere iki bölüm yer almaktaydı. 1949-1950 öğretim yılında toplu dersler bölümü kapatılarak fen ve edebiyat bölümüne dönüştürülmüştür. Ortaokullara öğretmen yetiştiren eğitim enstitüleri 1978 yılında liselere öğretmen yetiştirecek şekilde dört yıla çıkarılmış ve Yüksek Öğretmen Okulu olarak adı değiştirilmiştir (Küçükahmet,1993:6)

3. Liselere öğretmen yetiştirme

Cumhuriyet döneminde lise ve dengi okullara öğretmen yetiştiren bir tek kurum olan Darülmualimin-i Aliye'nin adı 1924-1925 öğretim yılında Yüksek Muallim Mektebi olarak değişmiştir öğretim süresi iki yıldan dört yıla çıkarılmıştır. İstanbul Darülfünunu (İstanbul Üniversitesi)'na bağlı olarak açılan bu okulun öğrencileri alan derslerini fakültelerden, meslek derslerini ise Yüksek Muallim Mektebinden almaktaydı. Bu okul 1940 yılında Yüksek Öğretmen okulu adını almıştır. 1934-1935 öğretim yılında Kız Meslek Öğretmen Okulu, 1937-1938 yılında Erkek Meslek Öğretmen Okulu ve 1955-1956 da ise Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır. 1959 yılında Ankara'da, 1964 yılında İzmir'de yüksek öğretmen okulu açılarak bu okulların sayıları üçe çıkarılmıştır. Eğitim Enstitülerinin dönüştürüldüğü Yüksek Öğretmen Okulları, 1982'de Eğitim Fakülteleri haline dönüştürülmüştür. Cumhuriyet sonrası dönemde Yüksek Öğretmen Okullarıyla üniversitelerin Fen Edebiyat Fakülteleri, liselerin öğretmen ihtiyacını karşılamada temel kaynak olmuştur. Bunların yanında Eğitim Enstitülerinin mezunlarıyla birlikte üniversitelerin diğer fakülte ve bölümlerinden mezun olanlar da ihtiyaca göre liselere öğretmen olarak atanmışlardır (Şişman,2000; Akyüz, 2001:351).

Cumhuriyet döneminden 1983 yılına kadar tüm öğretmen yetiştiren kurumların Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olduğu görülmektedir. 4 Kasım 1981 tarihinde 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun çıkması ile Yüksek Öğretim Kurulu kurulmuş ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun kuruluşunu takiben tüm yüksek öğretim kurumları ile öğretmen yetiştiren kurumları da yüksek öğretim kuruluna bağlayan teşkilat kanunu çıkmıştır. 28 Mart 1983 tarihinde yayımlanan 2809 sayılı Yüksek Öğretim Kurumlarının Yeniden Teşkilatlanması Hakkında Kanun ile öğretmen yetiştiren kurumlar ve bağlı oldukları fakülteler belirtilmiştir. Yüksek Öğretim Kurulu'nun kurulmasıyla öğretmen yetiştiren kurumlar 2 yıllık Eğitim Yüksek Okulları ile 4 yıllık Eğitim Fakülteleri şeklinde sınıflandırılmıştır. 1983 yılından itibaren yapılan çalışmalar sonucu eğitim yüksek okulları programları önemli değişiklik geçirmiş ve süresi 4 yıla çıkarılmıştır (Küçükahmet,1993:8-16).

Yapılan bu değişikliklerden sonra 1989-1990 öğretim yılından itibaren öğretmen yetiştiren bütün yükseköğretim kurumlarının öğretim süresi en az dört yıllık lisans düzeyine çıkarılmıştır.

Ülke gereksinimi doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) iş birliğinde, 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında yeniden bir yapılanmaya gidilmiştir. Bu yapılanma ile dört yıllık lisans eğitimi veren ilköğretim ve ortaöğretim alanlarına öğretmen yetiştiren programlar yanında, Eğitim Fakülteleri bünyesindeki orta öğretim alan öğretmenliği ile ilgili programlar 3,5+1,5=5 yıllık tezsiz yüksek lisans programları açılmıştır. Ayrıca Eğitimi Fakültesi dışındaki Edebiyat, Fen, Fen-Edebiyat Fakülteleri, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, İlahiyat Fakülteleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu programları ise 4+1,5=5,5 yıllık tezsiz yüksek lisans programları açılmıştır. Yeni yapılanma ile öğretmen adaylarının okullarda uygulama yapmalarına önem verilmiş öğretmenlik uygulaması yanında iki ayrı yarıyıda “okul deneyimi” adı altında ek bir uygulama getirilmiştir (YÖK,1997).

3.11. Eğitim Finansmanı

Türkiye’de eğitim hizmetlerinin harcamaları devletçe karşılanmaktadır. MEB’in gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmesi plânlanan bütün faaliyetleri, genel bütçeden MEB’e ayrılan pay ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla Türk Eğitim Sisteminin tüm toplum kesimlerine istenilen düzeyde etkin bir şekilde ulaştırılabilmesi, nitelikli eğitimin yaygınlaştırılması eğitim bütçesinin genel bütçeden aldığı paylarla ilintilidir.

Eğitim finansmanı eğitsel gereksinimlerin giderilmesi için sistemin tümünü içeren öğretim tür ve düzeylerinin sunumunda gerek duyulan gerçek kaynaklara karşılık gelen parasal kaynak MEB bütçesinde yer almaktadır.

MEB’in parasal kaynakları; (<http://apk.meb.gov.tr/>)

- Konsolide bütçeden ayrılan kaynaklar
- İl özel idare bütçesinden ayrılan kaynaklar
- Çıraklık Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonundan ayrılan kaynaklar (3308 sayılı Yasa gereğince)
- Eğitim, gençlik, spor ve sağlık hizmetleri vergisi (3418 sayılı Yasa gereğince)

- Eğitime katkı payı (4306 sayılı Yasa gereğince)
- Döner sermaye işletmelerinden sağlanan gelirler
- Halkın kişi ve kuruluşlar olarak eğitime katkıları, bağışlar
- Millî Eğitim vakfı gelirleri
- Dernek gelirleri (okul yaptırma, yaşatma ve öğrenci koruma dernekleri vb.)

eğitim sistemini karşılamak için çeşitli kanallardan MEB bütçesine finansman sağlanmaktadır.

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 1984-1985 öğretim yılından itibaren yükseköğretimin finansmanı için öğrencilerin katılımını öngörmektedir.

Türkiye’de GSMH ve konsolide bütçe içindeki MEB bütçesinin payları ve oranları tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17: GSMH ve Konsolide Bütçe İçindeki MEB Bütçesinin Yıllara Göre Payları

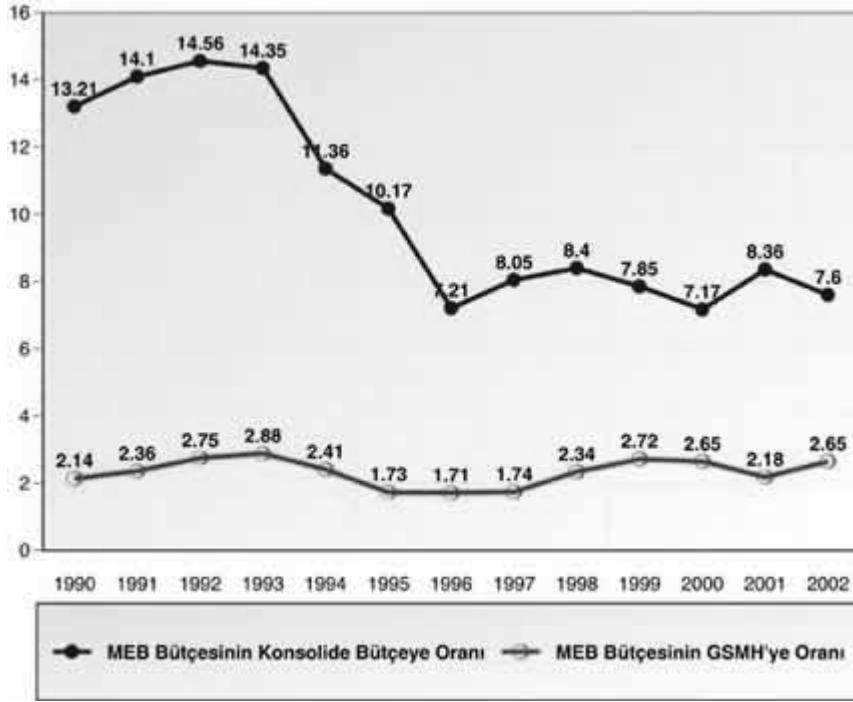
Yıllar	GSMH	Konsolide Bütçe	MEB Bütçesi	MEB Bütçesinin GSMH'ye oranı (%)	MEB Bütçesinin Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1990	397.177.500	64.400.354	8.508.541	2,14	13,21
1991	634.392.600	106.987.150	14.943.538	2,38	14,10
1992	1.103.604.900	206.545.326	30.351.203	2,75	15,56
1993	1.997.322.600	400.710.000	57.506.445	2,88	14,35
1994	3.687.902.900	626.386.307	93.911.410	2,41	11,38
1995	7.654.887.200	1.341.978.053	138.508.829	1,73	10,17
1996	14.978.067.300	3.568.506.822	257.603.140	1,72	7,22
1997	29.393.262.100	6.361.685.500	512.234.445	1,74	8,05
1998	53.012.780.600	14.789.475.000	1.243.108.000	2,34	8,41
1999	78.282.967.00	27.143.467.196	2.131.808.500	2,72	7,85
2000	125.970.544.000	46.713.341.000	3.350.330.000	2,66	7,17
2001	184.766.666.000	48.359.962.500	4.046.305.625	2,19	8,37
2002	280.550.667.000	98.071.000.000	7.460.991.000	2,66	7,61
2003	357.045.000.000	147.230.170.000	10.179.997.000	2,85	6,91
2004	419.692.000.000	150.508.000.000	12.366.236.188	2,95	8,22
2005	480.963.000.000	155.472.000.000	14.882.259.500	3,09	9,57

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

GSMH ve Konsolide Bütçe İçindeki MEB Bütçesinin Payları Tablosunda görüldüğü üzere 1990 yılında GSMH 397.177.500 milyon, konsolide bütçe 64.400.354 milyon olup MEB'e ayrılan bütçe 8.506.541 milyondur. Bu bütçenin GSMH'ye oranı %2.14 ; konsolide bütçe 'ye oranı %13.21'dir. MEB bütçesinin GSMH'ye oranı 1995-1997 yılları arasında

düşüşe uğramış ve 1998 yılından itibaren artış göstermiştir. Aynı şekilde konsolide bütçe oranında ise 1995-1997 yılları arasında düşme yaşanmıştır. 2005 yılında MEB bütçesi 14.882.259.500 milyon olarak belirlenmiş ve GSMH'ye oranı %3,09; konsolide bütçeye oranı ise %9,57 olmuştur. Bu durum aşağıdaki grafik 17'de verilmiştir.

Grafik 17 : GSMH ve Konsolide Bütçe İçindeki MEB Bütçesinin Oranları

Kaynak: <http://apk.meb.gov.tr/>

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere MEB bütçesinin konsolide bütçeye oranı 1990-1993 yılları arasında artış göstermiş, bu tarihten itibaren hızla düşüşle geçmiştir. 1996 yılından itibaren tekrardan az da olsa bir artış sağlanmış, 1998 yılında tekrar düşmüş ve 2000 yılında tekrar yükselişe geçmiş ve 2002 yılında ise MEB bütçesinin konsolide bütçe oranında azalma olmuştur.

BÖLÜM IV

İNGİLİZ EĞİTİM SİSTEMİ

4.1. Genel Durum

Başkenti Londra olan İngiltere 130.422 km²'lik bir yüz ölçümüne sahiptir. İngiltere'nin yönetim şekli anayasal monarşidir. İngiltere'nin resmi dili İngilizce'dir ve resmi dini İngiliz Protestanlığı olmasına rağmen Katolik, Anglikan ve diğer dinlerde ülkede kullanılmaktadır (World Atlas,2005 ve CIA ,2005).

4.2. Eğitim Sisteminin Tarihsel Tanıtımı

İngiltere eğitim sistemi sürekli olarak gelişme içerisinde olan bir sistemdir. İngiltere'de eğitim her zaman büyük bir siyasi tartışma odağı olmuştur. İngiltere'de son 20 yılda eğitim ile ilgili kararlar eğitim sisteminde birçok değişiklik yaratmıştır. Eğitimin yapısını değiştiren birçok yasa yürürlüğe sokulmuştur. Bunlar arasında önemli yasalar 1944-1988 yıllarında yürürlüğe girmiştir (Meredith, 2002:3). Bu yasalarla birlikte İngiliz Eğitim Sistemi'nde önemli reformlar yapılmıştır.

Reformlar yapılmadan önceki dönemlere bakıldığında İngiltere'de devlet 19.yy ortalarına kadar eğitim işlerinin kendi görevleri arasında yeri olmadığını düşünmekteydi ve bu düşünce doğrultusunda eğitim işlerine karışmazdı. (Aytaç,1985:60). Devlet zamanla bu görüşünde değişikliğe gitmiş, 1833'den sonra Resmi Okulların (Public School) kontrolünü ve yönetimini üzerine almıştır. Sonraki yıllarda aynı uygulama ilkokullar (Elementary School) için de yapılmıştır. Bu okulların koşullarının yetersiz olduğu düşüncesiyle her ilkokul için okul yönetim kurullarının kurulması İlköğretim Kanunu (Elementary Education Act) (1870) ile sağlanmıştır. Okullarda Hıristiyanlığın tanıtılması ve özelliklerinin öğretilmesi gerekli duyulup okullara devam zorunluluğu 1880'de konulmuş ve 1890 yılında bu zorunluluk kaldırılmıştır. (Hyam,1998:8)

1944 yılına kadar eğitim standartlarının yükseltilmesi için her seviyede okulların yapısı ve organize edilmesinde yerel ve merkezi yönetimde birçok değişiklik yapılmıştır. 1944 yılında ise bugünkü İngiliz Eğitim sisteminin zeminin oluşturan ve yerel yönetim ile merkezi yönetim arasında bir denge kuran eğitim reformu yapılmıştır (Meredith,2002:4).

1944 yılındaki Eğitim Kanunu ile okul kuruluş sistemini üç kademe oluşturulmuştur (Maarif Vekaleti, 1955):

- Primary Education (ilköğretim): 5 ile 11 yaş arası
- Secondary Education (ortaöğretim): 11 ile 15 ve 16yaş üstü
- Further Education (ileri eğitim): İleride yükseköğretimin yerini alan öğrenim kademesi

LEA'lar yönettikleri bölgelerdeki eğitim kalitesini kontrol etme, okul politikalarını ve organizasyonunu denetleme ve okulları finanse etmekle sorumludurlar. Eğitim Kanunu 1944 merkezi yönetim ile yerel yönetim otoriteleri (Local Education Authority,LEA) arasında dengeli bir ortaklık planlamış ve LEA'lar güçlü stratejik planlama rolünü üstlenmiştir. Ayrıca bu reform ile okulların organize edilmesi ve okul yapıların oluşturulması merkezi yönetim, LEA'lar, yönetim kurulları ve başöğretmenlerin rollerinin organize edilmesine dayandırılmıştır. Ayrıca bu reform ile birlikte ortaöğretim yaş ve yeteneklere göre sağlanmış ve yerel yönetim otoriteleri gramer okulları (grammar schools), modern orta okullar (secondary modern schools) ve teknik okullar (technical school)'rı oluşturmuştur . Böylelikle herkese ortaöğretim imkanı sağlamaya gidilmiş ve zorunlu öğretim yaşı uzatılmıştır. 1960'lı yıllarda ise ortaöğretime çok programlı liseler (Comprehensive secondary school) kazandırılmış ve öğrenci yeteneklerini gözetmeksizin eğitim vermeye başlamıştır (Harris,1993:24).

1944 Eğitim Kanunundan sonra eğitime yön veren diğer önemli reform ise 1988 eğitim reformudur. 1988 Eğitim Reformu ile Ulusal Program (National Curriculum) hazırlanmış ve yerel yönetim otoritelerinin eğitsel kararları ile birlikte merkezi yönetime de eğitsel güç verilmiştir. Ulusal program ile birlikte yerel bir sistem merkezi hale getirilmiş ve

eğitimde tüm okullarda uygulanması gereken ilke ve amaçlar belirtilmiş (Meredith,2002:4-6 ve White,1993:9).

İngiltere eğitim sisteminin gelişmesi ve yenilenmesi için birçok reform yapmıştır. Değişimlere açık bir sistem olan eğitim alanında yapılan düzenlemeler tekrar gözden geçirilerek yeniden yapılandırılmaya sürekli olarak gidilmiştir.

4.3. Eğitim Sisteminin Genel Durumu

İngiltere’de eğitim 5 ile 16 yaş arası tüm çocuklar için zorunlu olup oğrenci ilgi ve ihtiyaçları ile yetenekleri ve kapasitelerine uygun olarak yapılmaktadır. Tüm oğrenciler zorunlu eğitim süresince ücretsiz eğitim hakkına sahiptir. Aynı zamanda zorunlu eğitim sonrası eğitim gören tüm kişiler 19 yaşına kadar ücretsiz eğitim hakkına sahiptir. Yükseköğretim kurumları ve kolejler ücretli olup oğrenim ücretleri burslar ya da kendilerince ödenmektedir. (Dragin, 2000:101)

Çocuklar, 5. yaşından gün aldıkları andan itibaren zorunlu eğitim yaşına girmiş olurlar. Çocuklar zorunlu eğitim yaşına girdikleri anda okula yeni dönemin başlamasıyla kayıt olurlar. 1918 yılına kadar zorunlu eğitim 14 yaşına kadar olup Eğitim Kanunu 1944 ile zorunlu eğitim yaşı 15’e çıkarılmış ve 1988’de zorunlu eğitim yaşı 16 olmuştur (HMSO,2004 ve DfES,2004).

İngiltere’de okul eğitiminin altında yatan temel prensip dengeli ve geniş alanlı program ile çocukların yaşlarına, yeteneklerine ve ihtiyaçlarına ayrıca özel eğitim ihtiyaçları olan çocuklara eğitim vermektir. İngiltere’de 1996 yılındaki Eğitim Kanunu bölüm 351’de devletin ekonomik sorumluluğu altında olan tüm okullardan dengeli ve geniş alanlı program hazırlamayı, şu amaçlar altında istemektedir: (National Curriculum, DFES , 1999)

- Oğrencilerin ruhsal, ahlaksal, kültürel, zihinsel ve fiziksel gelişimlerini okulda sağlamak ve toplumsal gelişimi sağlamak

- Öğrencileri yetişkin yaşamının sorumluluklarına, deneyimlerine ve fırsatlarına hazırlamak

Eğitim kanunu ile Devlet Sekreteri (the Secretary of State), Eğitim ve İş Devlet Sekreteri (Secretary of State for Education and Employment), yerel otoriteler (local authorities), yönetim kurulu (governing body) ve başöğretmenlerden (headteacher), bu amaçlara Devlet Sekreteri sorumluluğunda bu aşamalara ulaşacak çerçeveyi gösteren ulusal program ile ulaşmaları istenmektedir.

Okulların Faaliyetlerini Yürütmesi ve Yönetim Yıllık Raporları

Okullar faaliyetlerini yürütmek üzere yıllık rapor hazırlamak zorundadır. İngiltere’de okulların yayınladığı prosedür çok kapsamlı olup şunları içermektedir: (DfES,2004)

- Okulun özellikleri ve değerleri üzerine rapor,
- Kabul edilme, kayıt koşulları bilgileri,
- Din eğitim ile ilgili bilgi ve ayrıntılar,

Yıllık raporlar ise şunları kapsamaktadır:

- Finansal rapor,
- Özürlü öğrenciler için faaliyetler ve düzenlemeler bilgisi,
- Okul güvenlik bilgisi,
- Öğretmenlerin gelişimleri üzerine bilgi,
- Teftiş planında yapılan başarı raporu,

Okulların Akademik Yılı

Okulların eğitim-öğretim yılı sonbahar, ilkbahar ve yaz dönemi olmak üzere üç döneme bölünmüştür. Yaz döneminden sonra Temmuz ve Ağustos ayını kapsayan altı haftalık uzun dönemli yaz tatili; Paskalya ve Noel’de iki-üç hafta kadar kısa dönemli tatiller vardır. LEA’lar buldukları bölgelerdeki okulların döneme başlama tarihlerine karar verirler (Eurydice,2004 ve DfES,2004).

4.4. Ulusal Program (National Curriculum)

İngiltere eğitim sistemi ulusal program temelleri üzerine oturtulmuştur. Ulusal program, öğrencilerin öğrenmesi için açık, tam ve kanuni bir yetki veren ve devletçe hazırlanan bir programdır (National Curriculum,2004). Ulusal Program eğitimin sosyal değerlere, toplumsal değerlere ve sosyal yapıya etki ederek bunları daha ileri konuma gelmelerinde bir araçtır. Burada önemli olan değerler (Moon, 2001:7 ve O’hear,1993:17):

- Kişilik (Ör: Kendine saygı duyma, kişisel disiplin)
- İlişkiler (Ör: Diğer bireylere önem verme, saygı gösterme ve onlara karşı iyi niyetli olma)
- Toplum (Ör: Bireyler arası sevgi, işbirliği)
- Çevre (Ör: Gelecek nesiller için gerekli olan çevre ve doğa bırakmayı sorumluluk olarak kabul etme)

Ulusal Programda dört ana amaç bulunmaktadır: (National Curriculum, DFEE, 1999)

1. Hak Özgünlüğü;

Her öğrencinin geçmişleri ne olursa olsun, ulusal programa dahil olma hakları vardır. Irk, dil, din, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin ulusal programa dahildir.

2. Standart Özgünlüğü;

Tüm okullar ve öğrenciler aynı standartlar için ve aynı standartlara ulaşmak için çalışmalar yapmak durumundadır.

3. Devamlılık ve Uygunluğu Sağlamak;

Okullar arası ve okullar içerisinde öğrencilerin gelişmeleri ve ilerlemeleri sağlanmalıdır.

4. Sosyal Algılamayı Sağlamak;

Okullarda sosyal güven bilinçliği yaratılmalıdır.

Programlar konusunda daha önceleri yerel düzeyde karar alınırken ulusal program ile merkezden kararlar alınmaya başlanmıştır. Ulusal program tüm devlet okullarında öğretilmek zorunluluğundadır. Ulusal programda yer alan derslerin aynen okutulması gereklidir.

Ulusal Program, Key Stage adı verilen aşamalara göre hazırlanmıştır. Key Stage, öğrenci yaşlarına göre belirlenen sınıf düzeyleridir ve ulusal program bu Key Stageleri temel almaktadır. Ulusal program Key Stage 1, Key Stage 2, Key Stage 3 ve Key Stage 4 olmak üzere dört aşamada hazırlanmaktadır (Moon,2001:9).

Ulusal Programda belirtilen key stage kademeleri , öğrenci yaş ve okul yıl grupları tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Key Stagelerin Öğrenci Yaş ve Okul Yıl Grubuna Göre Dağılımı

Aşamalar	Öğrenci Yaş Grubu	Okul Yıl Grubu
Key Stage 1	5-7	1-2
Key Stage 2	7-11	3-6
Key Stage 3	11-14	7-9
Key Stage 4	14-16	10-11

Kaynak: Moon,2001:9

Ulusal program belirtilen Key Stageleri ve Key Stagelerde okutulan on iki dersi hedef olarak oluşturulur. Matematik, İngilizce ve Fen okul programlarında uzun yıllardan beri yer alan ve önem verilen ana derslerdir. Bazı dersler ise, 2000 yılında okutulmaya başlanan yurttaşlık gibi, programa yeni katılmıştır ve son on sene içinde ise bazı dersler tek bir isim altında toplanmıştır. Örnek olarak; ev ekonomisi, maden işleri ve ağaç işleri birleştirilerek tasarım ve teknoloji adını almıştır. Ulusal Programlarda yer alan dersler şunlardır (National Curriculum,1999):

Ana Dersler (core subjects)

İngilizce

Matematik

Fen

Ara Dersler (non-core subjects)

Tasarım ve Teknoloji

Bilgi ve İletişim Teknolojisi

Tarih

Coğrafya

Modern Yabancı Diller

Sanat ve Tasarım

Müzik

Beden Eğitimi

Yurttaşlık

Okulların her dersin her Key Stage’de öğretim yapma zorunluluğu yoktur. Örneğin; Key Stage 1 ve Key Stage 2’de Yurttaşlık ve Modern Yabancı diller öğretimi gerekli görülmemektedir. Key Stage 4’de ise Ortaöğretim Genel Sertifikası (General Certificate of Secondary Education, GCSE) yılında, okulların ve öğrencilerin daha az sayıda dersi almasına karşılık Key Stage 3’de tüm derslerin okutulması zorunludur. Key Stage 4’de derslerin az olmasının sebebi Ulusal Programın GCSE ya da yeterlilik kazanmaya odaklanmasıdır. (National Curriculum, DFES ve DFEE,1999)

Ulusal programda her key stage sonunda öğrenciler ulusal testlere tabi tutulurlar. Bu ulusal testler İngilizce ve matematik alanlı olup key stage 4 sonunda ise sertifika ve ulusal yeterlilik veren sınavlar alınır.

Ulusal programda yer alan ulusal testlerin dağılımı tablo 19’da görülmektedir.

Tablo 19 : Ulusal programda yer alan ulusal testlerin yıllara göre dağılımı

Yaş	Stage	Yıl	Test
3-4 4-5	<u>Foundation</u>		
5-6 6-7	<u>Key Stage 1</u>	Yıl 1 Yıl 2	İngilizce ve Matematik alanlı ulusal testler
7-8 8-9 9-10 10-11	<u>Key Stage 2</u>	Yıl 3 Yıl 4 Yıl 5 Yıl 6	İngilizce Fen ve Matematik Alanında Ulusal Testler
11-12 12-13 13-14	<u>Key Stage 3</u>	Yıl 7 Yıl 8 Yıl 9	İngilizce Fen ve Matematik Alanında Ulusal Testler
14-15 15-16	<u>Key Stage 4</u>	Yıl 10 Yıl 11	Bazı öğrenciler GCSE alırlar Örgencilerin çoğunluğu GCSE, GNVQ ya da diğer ulusal yeterlilik alırlar

(Kaynak : <http://www.parentcentre.gov.uk/linkAttachments/ACF113.gif>)

Tabloda da görüldüğü üzere öğrenciler her key stage sonunda ulusal testlerle değerlendirilip bilgi birikimleri ölçülüp bir sonraki key stage hazırlanmaktadır. Ulusal testler ülke çapında yapılan genel testler olup her öğrenci aynı şekilde ve koşullarda değerlendirilmektedir. Öğrenciler tek tip sınav tipiyle değerlendirilerek genel başarı durumları ölçülmektedir.

İngiliz eğitiminde ulusal programa ihtiyaç duyulmasının altında yatan birtakım nedenler bulunmaktadır. Ulusal programa ihtiyaç duyulmanın politik ve eğitimsel yönü ve nedenleri şöyledir: (Moon,2001:16)

- Okullar arası farklılıklar
- Koşulların eşitsizliği
- İletişimi geliştirme
- İlerleme ve süreklilik
- Bireysel başarı
- Standartları yükseltme

Bu nedenlere bakıldığında okullar arasındaki farklılıklar göz önüne alınmış ve her okulun aynı imkanlara sahip olamayacağı, aynı koşullar altında eğitim veremeyeceği göz önünde bulundurulmuştur. İletişimi geliştirme ile okul-aile işbirliği ve iletişimin süreklilik kazanması gerekliliği, ilerleme ve süreklilik ile ilköğretim ve ortaöğretim arasındaki linklerin sağlanması ve eğitimde yön verici niteliğin oluşturulması, bireysel başarının sağlanması ve eğitim standartlarının sürekli yükseltilmesi ulusal programın ihtiyaç nedenlerini oluşturmaktadır.

Ulusal programa duyulan ihtiyaç nedenlerine bakıldığında eğitim sistemi içinde yer alan olumsuz etmenlerin eğitime en az etki yapmasının sağlanması olduğu görülmektedir. Okullar arası farklılıkların olduğu göz önünde bulundurularak bunun eğitime olumsuz yönde yansımaları göz önünde bulundurulmuş, her okulda gerekli koşulların aynı olmaması değerlendirilmiş, eğitimde iletişimin önemli yer alması göz önünde bulundurulmuş ve bireysel başarıya önem verilmiştir.

4.4.1.Ulusal Programın (National Curriculum) Yapısı

Her ders ve her key stage için programda nelerin öğrencilere öğretileceği ve öğrencilerin gösterecekleri performanslara ilişkin hedefler belirlenmiştir. Bu hedefler ulusal programda belli öğelerle belirtilmiş olup programda yer alan öğeler şunlardır:

1- Çalışma Programları

Eğitim ve Çalışma Birimi (Department for Education and Employment , DFEE) ve Nitelikler ve Program Kurulu (Qualifications and Curriculum Authority , QCA) tarafından çalışma programlarının çerçevesi yayımlanmaktadır. Çalışma programları öğrencilerinin bilgi, beceri ve anlama yeteneklerinin gelişmesini sağlayacak her Key Stage düzeyine göre hazırlanmış programdır (Moon, 2001) .Çalışma programları ile her key stagede öğrencilere nelerin öğretilmesi gerektiği belirlenir ve okul programlarının organize edilmesine ışık tutar (National Curriculum, DFEE 1999)

Okul programları hazırlanırken ulusal programdaki ilkeler esas alınarak okulun öğrencilere sunacağı program taslağı hazırlanır

2 - Ulaşılabacak Hedefler ve Seviye Belirleme

Öğrencilerden her Key Stage sonunda ulaşmaları beklenen hedefler vardır. Ulusal program, öğrencilere bilgi, beceri ve anlama yeteneği kazandıracak tüm derslere ilişkin amaçları belirlemiştir. Her Key Stage sonunda QCA'nın yıllık kitapçıklarına göre öğretmen her öğrencinin değerlendirmesi yapar. Bu değerlendirme sonunda ise öğrencilerin seviye belirlenmesi yapılmaktadır (Moon,2001). Ulaşılabacak hedefler farklı becerilere sahip olan öğrencilerin her key stage sonunda bilgi, beceri ve anlama alanlarında sahip olması gereken hedefleri belirlemektedir.(National Curriculum, DFEE 1999)

3- İş Planı

Ulusal program, okul programlarının hazırlanmasında çerçeve oluşturur. Ulusal program ile öğretmenlere kendi öğretim yöntemlerini seçme ve konuları belirleme yetkisi verilmiştir. Öğretmenlerin işleyecekleri ve yapacaklarını belirten plan iş planıdır. Ulusal program, iş planları ile ilgili örnekler içermektedir (Moon, 2001:13)

Ulusal program, öğretilecek programa bir çerçeve oluşturacak genel çizgileri belirlemektedir. Programın içeriği ise öğretmenlere ve öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına göre şekillendirilmektedir. Öğretmene konuları ve yöntemleri seçme özgürlüğü verilmiştir.

4.4.2. Okul Programı ve Ulusal Program

Okullar ulusal programa bağlı kalarak kendi programlarını hazırlamaktadır. Okul programları ulusal programdan da öte bir işlev kazanarak öğrencilerine ulusal programda yer alan hedeflere ulaşmayı sağlayıcı bir araçtır. Bununla birlikte ulusal programda yer almayan bazı dersler (din eğitimi, cinsel eğitim) okul programlarında yer alarak bu derslerin öğrencilere verilmesi ailelerinin tercihine bırakılmıştır (Moon, 2001:14-15).

Ulusal programa göre okul öğrenme fırsatlarını tüm alanlarda program ile öğrencilere sunmalıdır. Öğrencilerin ruhsal, entelektüel, sosyal ve kültürel gelişmeleri okul programı ile sağlanmalıdır. Örnek olarak öğrencilerin kültürlerine, farklı kültüre, farklı kültürden bireylere saygı duymayı okul öğrencilerine kazandırmalıdır. Bunların nasıl kazandırılacağı okulun ve öğretmenlerin seçimine kalmıştır. Ayrıca tüm liselerde öğrencilere kariyer eğitiminin sağlanması zorunludur ve tüm okulların öğrencilerde kişisel, sosyal ve sağlık eğitiminin iletmesi sağlanmalıdır. Bu alanlarda ulusal programın sunduğu öneriler ya da amaçlar, planlar yoktur. Fakat ulusal program okul ve öğretmenlerden bu alanlardaki eğitimi vermelerini istemektedir (Moon,2001:14-15).

2000 yılından itibaren Ulusal Program, farklı derslere ilişkin öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi üzerinde durmuştur. Ulusal Program, okul programları için 6 temel becerinin ve 5 düşünme becerisinin geliştirilmesi ve kazandırılmasını önemini vurgulamaktadır. Bu temel beceriler şunlardır: (DFEE,1999; 20-21-22)

- İletişim,
- Sayıların kullanımı,
- Bilgi teknolojisi,
- Başkaları ile çalışma,
- Kişisel performans ve öğrenme gelişimi,
- Problem çözme

Ulusal programda geliştirilmesi gereken düşünme becerileri ise;

- Bilgiyi işleme becerisi,

- Akıl yürütme,
- Soru sorma, araştırma,
- Yaratıcı düşünme,
- Değerlendirme,

Bu çatı altında 1996 Eğitim Kanunu ile Ulusal Programda okulların bu değerleri öğrencilere kazandırmaları için okul programının amaçları belirtilmiştir. Okul programı için amaçlar şunlardır:(National Curriculum, 1999)

Amaç 1: Okul programı tüm öğrenciler için öğrenme ve başarıma fırsatları yaratmalıdır.

Amaç 2: Okul programı, öğrencilerin zihinsel, bedensel, ruhsal, toplumsal gelişmelerini sağlamalı ve tüm öğrencileri yaşam deneyimleri, fırsatları ve sorumlulukları için hazırlamalıdır.

Yukarıda görüldüğü gibi okul programının öğrenci temelli olması amaçlanmıştır. Her öğrencinin öğrenme farklılıkları olduğu göz önünde bulundurulmuş ve her öğrencinin başarmasına yönelik fırsatlar sunulması hedeflenmiştir. Böylelikle öğrenme düzeyleri arasındaki farklılıklara göre öğretimin yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca öğrencilere bilgi empoze etmekten çok onları yaşama hazırlama ve bilişsel, duyuşsal gelişimlerinin de sağlanmasının eğitimde yer alması gereken unsurlar olarak görülmüştür.

4.5. İngiliz Eğitim Sisteminin Yapısı

İngiliz eğitim sisteminde öğretim kurumları içinde okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim,ileri eğitim ve yüksek öğretim kurumları yer almaktadır.

İngiliz Eğitim sisteminin yapısı ve eğitim kademeleri şekil 5’te belirtilmiştir.

Şekil 5: İngiliz Eğitim Sisteminin Yapısı

		İleri eğitim enstitüleri	Yükseköğretim enstitüleri		
		İleri eğitim enstitüleri			
Key Stage 4	Y 11	Ortaöğretim			
	Y 10				
Key Stage 3	Y 09				
	Y 08				
	Y 07				
Key Stage 2	Y 06			İlköğretim	
	Y 05				
	Y 04				
	Y 03				
Key Stage 1	Y 02				
	Y 01				
	R	İlkokullardaki hazırlık sınıfları			
		Okul öncesi			

Kaynak: Department of Education and Skills, DfES 2004

4.5.1. Okul Öncesi Eğitim (Pre – Primary School)

18. yy.'ın sonlarına doğru İngiltere'de okul öncesi eğitim gönüllü ve bağımsız kurumlarla yapılmaktaydı. Fakat okul öncesi eğitime olan ilgi ve katılımın zamanla artması üzerine LEA'lar, tüm dört yaş çocukları için ailelerinin isteği doğrultusunda nitelikli ve yarı zamanlı eğitim almalarını sağlama yetkisine sahip olmuşlardır. İngiltere okul öncesi eğitim için Ulusal Çocuk Eğitimi ve bakımı stratejileri geliştirmiştir. 1998 Okul Standartları ve Yapısı Reformu, okul öncesi eğitimin okul çağı yaşına gelmemiş çocuklar için ana okulları, ana sınıfları, kreşler ve hazırlık sınıflarında tam gün ya da yarım gün olarak özel, gönüllü ya da bağımsız kurumlarla yapılabileceğini belirtir. Bu reforma göre LEA'lar okul öncesi eğitimin gelişmesi ve yapılanmasında sorumludur. İngiltere'de okul öncesi eğitim iki ve iki buçuk yaş çocuklar için aileler ya da gönüllü kurumlarca yapılmaktadır. Bu kurumlarda çalışan kişilerin çocuk bakımı ve çocuk eğitimi alanlarında sertifika almış olmaları gerekmektedir. Bu sertifikalar mesleki eğitim veren kurumlarda alınmaktadır (Long ,2002:56-57).

Ulusal Program okul öncesi eğitimi içermemekteydi. Eğitim Reformu 2000'in yapılmasıyla Ulusal Program okul öncesi eğitimin amaçlarını belirlemeye başlamıştır. 2002 Eğitim Reformu, okul öncesi eğitime yönelik değişiklikler getirmiştir. İngiltere'de hazırlık bölümü Ulusal Programın bir parçası haline getirilmiş ve Ulusal Program hazırlık bölümü için bir profil hazırlamaya başlamıştır. Hazırlık bölümü, üç yaş çocuklar ile hazırlık sınıfı çağına gelmiş çocukların eğitim alanıdır (DfES,2004)

Okul Öncesi Eğitimin altı alanda çocukların gelişimini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçlar (QCA, DfEE 2000):

- Kişisel, sosyal ve duyuşsal gelişim
- İletişim, dil ve okuryazarlık
- Matematiksel gelişim
- Bilgi ve dünyayı anlama
- Fiziksel gelişim
- Yaratıcı gelişim

Bu amaçlar Qualifications and Curriculum Authority (QCA-Yeterlilikler ve Program Otoriteleri) tarafından oluşturulmuştur.

Yıllara göre okul öncesi öğretimde okul, öğretmen ve öğrenci sayıları tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20: Okul Öncesi Öğretimde Yıllara Göre Okul,Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

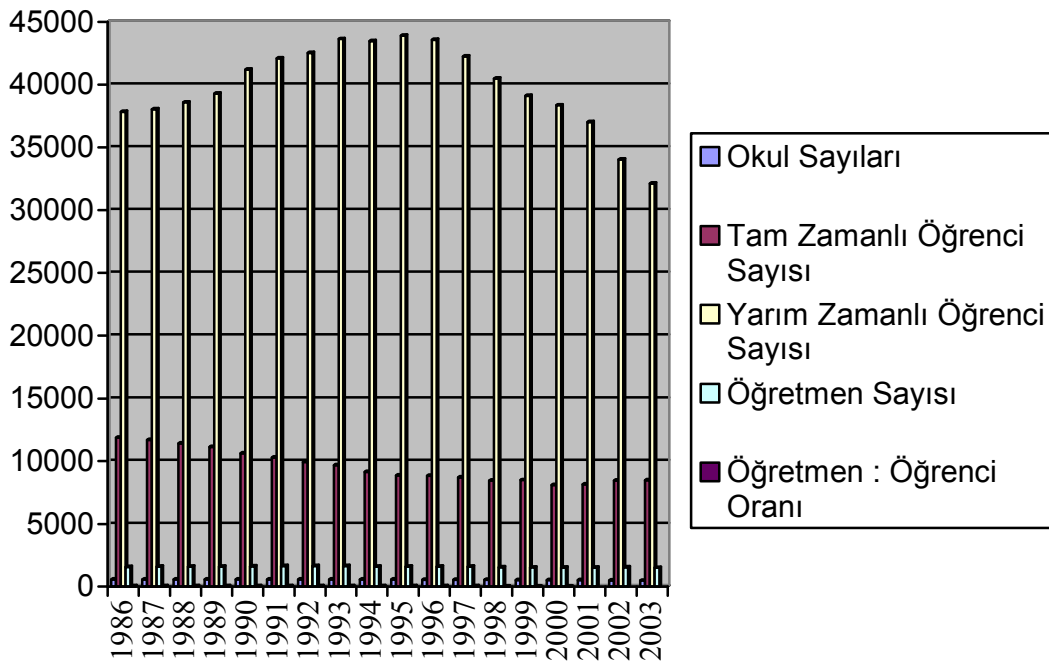
Yıllar	Okul Sayıları	Öğrenci Sayısı		Öğretmen sayısı	Öğretmen:Öğrenci Oranı
		Tam zamanlı	Yarım zamanlı		
1983	577	12,791	37,084	1,558	20.1
1984	567	12,367	37,260	1,551	20.0
1985	563	12,046	37,796	1,571	19.7
1986	562	11,860	37,836	1,567	19.6
1987	560	11,696	38,049	1,583	19.4
1988	560	11,407	38,596	1,581	19.4
1989	561	11,135	39,305	1,580	19.5
1990	566	10,622	41,196	1,609	19.4
1991	568	10,275	42,101	1,637	19.1
1992	562	9,935	42,518	1,632	19.1
1993	563	9,672	43,635	1,643	19.2
1994	554	9,140	43,474	1,579	19.6
1995	553	8,871	43,897	1,580	19.5
1996	549	8,846	43,563	1,588	19.2
1997	546	8,714	42,252	1,576	18.9
1998	535	8,443	40,482	1,541	18.6
1999	522	8,491	39,126	1,520	18.5
2000	516	8,087	38,367	1,504	18.1
2001	508	8,157	37,000	1,504	17.7
2002	496	8,454	34,029	1,534	16.6
2003	477	8,485	32,113	1,493	16.4

Kaynak: Statistics of Education. National Statistics,DfEE,2003

1983 yılından 2003 yılına doğru bir inceleme yapıldığında okul sayılarında bir azalmanın olduğu görülmektedir. 1983 yılında okul öncesi öğretim kurumlarının sayısı 577 iken 2003 yılında bu değerde 100 azalma olmuş okul sayısı 477'ye inmiştir. 1988-1992 yılları arasında okul sayılarında bir yükselme olmuş fakat 2003 yılına doğru ise bir azalma söz konusu olmuştur. Bu durumun İngiltere nüfusunun azalmasından kaynaklandığı söylenebilir. Okul sayısındaki bu azalma grafik 20'de daha rahat görülebilir.

1983 yılında 12,791 tam gün öğretimde bulunan öğrenciler, 37,084 yarım gün öğretimde bulunan öğrenciler olmak üzere toplam 49,875 öğrenci okul öncesi öğretimde yer almaktadır. 1,558 öğretmen de eğitime hizmet vermektedir. Aynı yıl içerisinde ise öğrenci.öğretmen oranı ise 20.1'dir. 2003 yıllarına doğru bu değerlerde sürekli bir azalma olmuş ve 8,485 tam gün, 32,113 yarım gün öğretimde bulunan toplam 40,598 öğrenci bulunmaktadır. 1,493 öğretmen ise görev yapmaktadır ve öğrenci : öğretmen oranı 16.4'tür. 1983 yılı ile 2003 yılı karşılaştırıldığında öğrenci sayılarında 9,277 ; öğretmen sayılarında ise 65 azalma olmuştur. Öğrenci:öğretmen oranları ise 3.7 oranında azalmıştır ve böylelikle öğretmen başına düşen öğrenci sayısı azalmıştır. Bu dağılımlar grafik 18'de verilmiştir.

Grafik 18 : Yıllara Göre Okul Öncesi Öğretimde Okul,Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

4.5.2. İlköğretim

Genelde ilköğretim zorunlu okul çağı yaşına gelmiş öğrencileri, 5 ile 11 yaş arası kapsayan eğitim düzeyidir. İngiltere’de ilköğretim Key Stage 1 ve Key Stage 2’yi kapsamaktadır. İlkokula başlama yaşı 5’tir (DfES,2004 ve Laycock,2002:69-71)

19. yy’a kadar ilköğretim, gönüllü kurumlarca sağlanıyordu. 1820 ilköğretim reformu, gönüllü kurumların yetersizliğinin açığa çıkmasıyla okul yönetim kurumlarının oluşmasını istemiştir. Bu reform eğitimin dönüm noktası olmuştur. (Ulich,1961:110)

1996 Eğitim Kanununa kadar, 1944 Eğitim Kanunu İngiltere’de İlköğretim için temel kanunları belirtiyordu. Kanunlara bağlı olarak 1994 ile 1996 yılları arasında okullar 1996 Eğitim Kanunu ile birleştirilmiştir. Bu reform eğitim kanunlarının maddelerini değiştirmeksizin hareket etmiştir. Okul Standartları ve Yapısı Kanunu 1998 ve Eğitim Reformu 2002 ile ilköğretim okullarını etkileyen eklenen şartlar, koşullar tanıtılmıştır. 1996 Eğitim Kanununun ikinci bölümünde “ilköğretim 5 ile 11 yaş çocuklarını eğitimini kapsar” şeklinde tanımlanmıştır. Çocuklar ilköğretime başlamak için beşinci yaş doğum günlerini beklemek zorunda olmayıp okula erken yaşta başlayabilirler.(Laycock,2002:70)

Eğitim Kanunu 1988 (ERA)’in birinci bölümü (şimdi 1996 Eğitim Kanunu yerine geçmiştir) zorunlu eğitimi dört döneme key stage adı altında ayırmıştır. Key stage 1, beş ile 7 yaş grubu öğrencileri; key stage 2, 7 ile 11 yaş grubu öğrencileri kapsamaktadır. 1996 Eğitim Reformuna göre zorunlu okul çağına gelmiş çocukların okul dışında eğitilebileceğinde belirtilmiştir. Devlet okullarında öğrenciler hiçbir şekilde okulun kendi aktivite ya da faaliyetleri dışında herhangi bir ödemeye mahsus değildir. İngiltere tüm ilköğretim okulları öğrencilerinin yeteneklerine bakmayarak, seçme hakkına sahip olmaksızın öğrencileri kabul etmektedir. (Laycock,2002:71)

İngiltere bazı ilköğretim okullarında ana sınıfları bulunduğu için öğrenciler okul öncesi eğitim amaçlı olarak 3 ile 4 yaş arasında ilköğretim okullarınca başlayabilmektedirler. Fakat ana sınıfları olmayan ilköğretim okullarında okula başlama yaşı 4 ya da 5’tir. Bazı

bölgelerde ise key stage 1 için infant okullar, 5 ile 7 yaş arası; key stage 2 için junior okullar 7 ile 11 yaş arası ayrı olarak bulunmaktadır. İlköğretim öğrencileri orta öğretime 11 yaştan itibaren geçiş yaparlar. İngiltere'nin bazı bölgelerinde ise okullar : İlköğretim ya da ilk (first school) okullar (5 ile 8 ya da 9 yaş öğrenciler için); orta (middle school) okullar (8 ile 12 ya da 9 ile 13 yaş öğrenciler için); lise ya da yüksek okullar (12-13 yaştan 16+ yaş arası öğrenciler için) olmak üzere üç safhada organize edilmektedir. İngiltere'de okullarda aynı yaş grubuna ait öğrenciler bir sınıf oluşturmaktadır ve öğretmen sadece bir yılı o gruba geçirmektedir. Her Key Stage'nin ve yıl grubunun ayrı öğretmenleri vardır. Ayrıca bazı ilköğretim okullarında karma yaş sınıfları vardır. Bu sınıflar yıl gruplarında tekrar yapması gereken öğrenciler için oluşturulur (Eurydice,2004).

İngiltere'de ilköğretim okulları yedi yıldan ve 2 key stage ve temel aşamadan (foundation stage) oluşmaktadır.

İlköğretimi oluşturan yaş grupları, aşamalar ve seviyeler tablo 21'de görülmektedir.

Tablo 21: İlköğretim Okullarının Yaş, Aşama ve Seviyelere Dağılımı

Yaş	Key Stage (Aşama)	Seviye
5 ya da aşağı	Foundation stage (Temel Aşama)	Reception class (Hazırlık Sınıfı)
5-7 yaş	1	Yıl 1 ve 2
7-11 yaş	2	Yıl 3,4,5 ve 6

İngiltere'de 1998 deki Okul Standartları ve Yapısı Kanununa göre tüm okullarda Key Stage 1 grubu sınıf mevcudu 30 öğrenci ya da az olmalıdır. Bu reform altında farklı yaş gruplarına göre farklı maksimum limit belirlenmiştir. LEA'lar ve okullar bu limite uymak zorundadır (DfES,2004).

Ulusal Program çerçevesinde okulların programlarını hazırlamada LEA'lar, okul yönetim kurulu ve başöğretmenler sorumludur. Öğretim yöntem ve teknikleri ile dersi planlama ise, öğretmenlerin sorumluluğu altındadır (Alexander, Rose and Woodhead,1993). Ulusal programda okul programlarının aşağıdaki amaçlar doğrultusunda hazırlanması gerektiği belirtilmiştir: (National Curriculum, 1999)

- Öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun , dengeli ve geniş tabanlı,
- Zihinsel, kültürel, ahlaksal, ruhsal ve fiziksel gelişimlerini okulda ve sosyal hayatta geliştirecek,
- Öğrencileri, ileriki yaşam deneyimlerine, fırsatlarına ve sorumluluklarına hazırlayacak.

1996 Eğitim Kanunu Bölüm 365, Eğitim Kanunu 2002 Bölüm 93'te tekrar yürürlüğe koyularak başöğretmenlere geçici dönem için (6 aya kadar) öğrencilere bireysel olarak Ulusal Programdan muaf tutma ve Ulusal Programda biraz değişiklik yapma hakkı verilmiştir (Laycock, 2002:73).

İngiltere'de ilköğretim okul,öğrenci ve öğretmen sayıları ile öğretmen-öğrenci oranlarının yıllara göre dağılımı tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22: Yıllara Göre İlköğretimde Yer Alan Okul,Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Yıllar	Okul Sayıları	Öğrenci Sayısı (tam gün öğretimde bulunan)	Öğretmen sayısı	Öğretmen:Öğrenci Oranı
1983	20,384	3,660,634	168,514	22.3
1984	20,020	3,571,376	165,637	22.1
1985	19,734	3,542,076	164,429	22.2
1986	19,549	3,548,313	165,318	22.1
1987	19,432	3,576,938	168,385	21.9
1988	19,319	3,618,300	169,700	22.0
1989	19,232	3,667,129	172,414	22.0
1990	19,162	3,734,025	175,599	22.0
1991	19,047	3,782,108	176,295	22.2
1992	18,926	3,811,404	177,873	22.2
1993	18,828	3,878,753	179,420	22.4
1994	18,683	3,945,344	180,558	22.7
1995	18,551	4,005,842	181,910	22.9
1996	18,480	4,075,664	182,626	23.2
1997	18,392	4,113,219	182,442	23.4
1998	18,312	4,140,130	181,394	23.7
1999	18,234	4,140,955	182,646	23.5
2000	18,158	4,120,900	183,762	23.3
2001	18,069	4,097,691	185,534	22.9
2002	17,985	4,065,042	187,409	22.5
2003	17,861	4,022,656	184,009	22.6

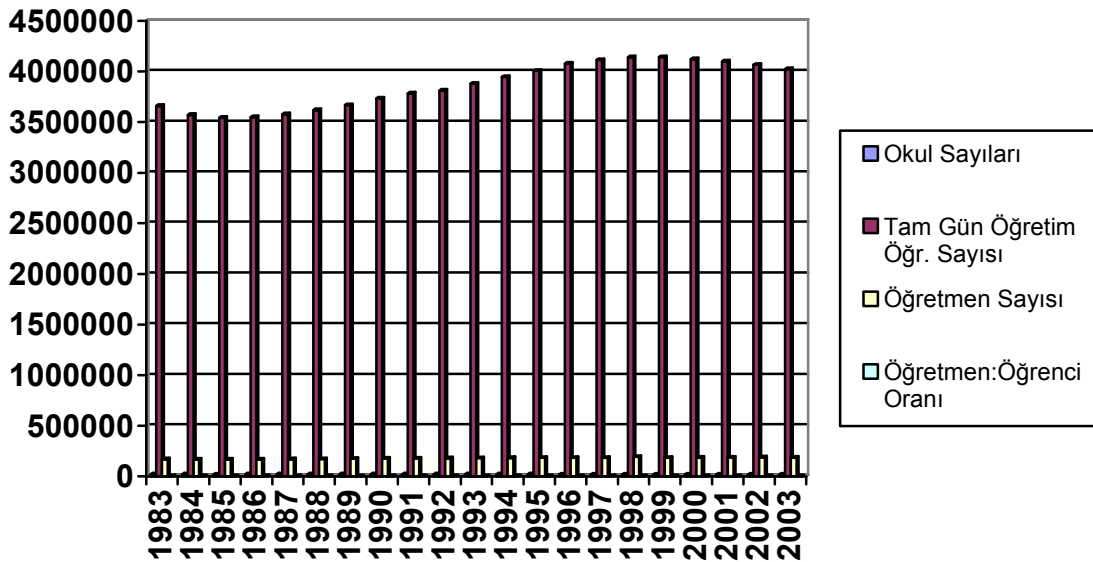
Kaynak: Statistics in Education . National Statistics,DfEE,2003

İlköğretim kurumlarının sayıları 1983-2003 yılları arasında incelendiğinde kurum sayılarında artış yerine azalmanın olduğu görülmektedir. 1983 yılında 20,384 okul hizmet verirken bu değer 2523 azalarak okul sayıları 17,8612'e inmiştir.

Okul öncesi öğretim kurumlarına nazaran ilköğretim kurumlarında öğrenci ve öğretmen sayılarında sürekli bir artış gözlenmektedir. 1983 yılında 3,660,634 öğrenci ilköğretimde yer alırken 2003 yılında bu sayı 362,022 değerinde artmış ve öğrenci sayıları 4,022,656'ya ulaşmıştır. Öğretmen sayılarına bakıldığında 1983 yılında 168,514 öğretmen hizmet verirken 2003 yılında hizmet veren öğretmen sayısı 184,009'a çıkmıştır. Öğretmen : öğrenci oranlarında ise yıllara göre az miktarda artış ve azalma gözükse de 1983 yılı ile 2003 yılı karşılaştırıldığında 0,3 oranında bir artış olmuş ve 1983 yılındaki 22.3 oranı 2003 yılında 22.6'ya çıkmıştır.

İlköğretimde yıllara göre öğretmen – öğrenci sayıları ile öğretmen/ öğrenci oranı ve okul sayıları grafik 19'da da gösterilmiştir.

Grafik 19: Yıllara Göre İlköğretimde Yer Alan Okul,Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

4.5.3. Ortaöğretim

14 ile 19 yaş gençlerinin eğitimi İngiltere de yapılan eğitim reformlarının odaklandığı konudur. İngiltere’de 1902 yılındaki Eğitim Reformu ile ilçe ve küçük kasabalarda temsili LEA’lar, seçmelerini ve o ilçenin ortaöğretim kurumlarını oluşturmalarını şart koşulmuştur. 1944 Eğitim Kanunu İngiltere’deki ortaöğretimi etkileyen ana temel kanundur. 1996 Eğitim Kanunu, 1944’den 1996 yılına kadar olan tüm kanunları birleştirmiş ve bugünkü ortaöğretim yönetmeliğin temel kanunu olmuştur.

1988 Eğitim Kanunu (bugünkü 1996 Eğitim Kanununun yerini almıştır) ortaöğretimin zorunlu bölümlerini iki aşamaya (Key Stage) bölmüştür. Key Stage 3 ve Key Stage 4 olarak ayrılan bu bölümlerde Key Stage 3, 11 ile 14 yaş grubu öğrencileri; Key Stage 4 ise 14 ile 16 yaş grubu öğrencileri kapsamaktadır. Key Stage 3 ve Key Stage 4 öğrencilerinin eğitimi ortaöğretim kurumlarında sağlandığı gibi 16-18+ yaş grubu öğrencilerinin zorunlu eğitim sonrası (post-compulsory education) eğitimini de sağlamaktadır (DFEE,2001). 1998 yılındaki Okul Standartları ve Yapısı Reformu, İngiltere’de bulunan ileri eğitim (further education) enstitülerine, LEA’lar ile İşbirliği içinde olarak 14-16 yaş Key Stage 4 öğrencileri için ortaöğretimi sağlama yetkisi vermiştir. Öğrenme ve Beceri Reformu 2000, ileri eğitim enstitülerini bu yöndeki gücünü artırmıştır. (Nunn,2002:83).

Ortaöğretimdeki ilk beş yıl, 11 yaştan 16 yaşa kadar zorunlu eğitimi kapsar ve 16 yaş ile 18 yaş arası öğrencilerin eğitimi zorunlu eğitim sonrası eğitim ile sağlanır. Genellikle ortaöğretim 11 ile 16 ya da 18+ yaş öğrencilerinin eğitimi kapsar ve öğrenciler genelde 11 yaştan itibaren ilköğretim kurumlarından ortaöğretim kurumlarına geçiş yapar. İngiltere’de bazı bölgelerde okullar üç safhada organize olmuşlardır: ilkokul 5 yaş ile 8 yaş ya da 9 yaşa kadar olan öğrencilerin orta okul 8 ile 12 ya da 9 ile 13 yaş öğrenciler için ve lise (yüksek okul olarak da bilinir) 12-13 yaştan 16 ya da 18+ yaş öğrenciler için, bu bölgelerdeki öğrenciler ortaöğretim kurumlarına 12 ya da 13 yaşlarında geçiş yaparlar. Ortaokullar, öğrenci çoğunluğunun 11 yaşın altında ya da üstünde olmasına göre ilköğretim ya da ortaöğretim kurumları olarak tanınırlar (DfES,2004).

Zorunlu eğitim sonrası eğitim (Post-compulsory education) birçok ortaöğretim kurumlarında sixth form olarak ve ileri eğitim enstitülerinde yapılmaktadır. Sixth form okullarında tüm gün eğitimin sağlandığı zorunlu eğitim sonrası eğitim, ortaöğretim olarak dikkate alınır ve Okul Yönetmeliğinin hükmü altındadır. Sixth form, ortaöğretimin 16-18+ yaş öğrencileri için son iki yılını kapsar. Öğrenme ve Beceri Reformu 2000, tüm zorunlu eğitim sonrası, eğitim için planlama ve maddi kaynak sağlamayı bir araya getirmiştir. Sixth form; zorunlu eğitim sonrası üst ortaöğretim eğitimi olan ve 16+ ile 18 yaş arası öğrencileri kapsayan, okul eğitimin yıl 12 ve 13'lü olan kurullardır. İleri eğitim ise tam yada yarım gün eğitim olan, yüksek eğitim sektörünün dışında, zorunlu eğitim yaşını tamamlamış kişiler için mesleki, akademik, sosyal, fiziksel ve aktivitel kursları içeren ileri eğitim enstitülerince sağlanan kurslardır (Nunn,2002:90)

4.5.3.1.Ortaöğretim Kurumları

İngiltere'de resmi (maintained) okullar, çok programlı liseler, gramer okulları, şehir teknoloji kolejleri, şehir teknoloji ve sanat kolejleri, altıncı (sixth) form olmak üzere altı çeşit ortaöğretim kurumu bulunmaktadır. İngiltere'de ortaöğretim kurumları şunlardır: (DfES,2004)

- Resmi Okullar (*Maintained Schools*): LEA'lar tarafından finansmanı sağlanan ve kontrol edilen vakıf okulları, gönüllü kurumlar okulları, halk okulları olarak ilköğretim ve ortaöğretim okullarını kapsar.
- Çok Programlı Okullar (*Comprehensive Schools*): İngilterede ortaöğretim veren okulların büyük bir kısmını çok programlı okullar oluşturmaktadır. Bünyesinde akademik ve mesleki programlar bulundurmaktadır.
- Gramer Okulları (*Grammar Schools*): Öğrencileri akademik yeterliliklerine göre seçen ortaöğretim kurumlarıdır. Akademik yeterlilikleri üst düzeyde olan öğrenciler bu okullara kabul edilmektedir.
- Şehir Teknoloji Koleji (*City Technology College- CTC*): 11 ile 18 yaş öğrencilere 7 yıl tam gün eğitim sağlayan ortaöğretim kurumlarıdır. CTC's'ler özel okullar olarak sınıflandırılırlar ve DFES ile kontrol altında olan kurumlar ya da sponsorlarca yönetilirler. Genel eğitimi teknoloji odaklı olarak sağlarlar.

- *Sanat Teknolojisi Şehir Koleji (City College for the Technology of the Arts- CTAS)*: City college gibi hareket eden ve yönetilen fakat sanat teknolojisi odaklı eğitim veren kurumlardır.

- *Altıncı (Sixth) Form*: 16 ve 18 yaş arası öğrencilerin yıl 12 ve 13. yıl okul eğitiminin sağlandığı zorunlu eğitim sonrası yüksek ortaöğretimdir.

- *İleri eğitim kolejleri (Further Education College)*: Zorunlu eğitim yılını tamamlamış 16 yaş üzeri öğrenciler için sağlanan tam ya da yarım gün eğitimdir ve üniversite sektörü dışındadır. Bu kolejlerde mesleki kurslar verirler.

- *Altıncı (Sixth) Form Kolejleri*: 16 ile 18 yaş öğrencileri için ileri eğitim enstitülerinin türü olarak tam gün genel eğitim kursları veren kolejlerdir. 1992'ye kadar bu enstitüler okul sektörünün bir parçası ve okul yasaları ile yönetilmekteydi. İngiltere'de bu kolejler şu an the Learning and Skills Council ile yönetilmektedir.

- *Yüksekokul Koleji (Tertiary College)*: 16 yaş üstü öğrenciler ve yetişkinleri kapsayan, sixth form kolejleri ile ileri eğitim kolejlerini birleştirilmiş türü olan, temel eğitim, genel ve mesleki eğitim kurslarını kapsayan kolejlerdir.

İngiltere'de ortaöğretimde yer alan okul, öğrenci ve öğretmen sayıları ile öğretmen:öğrenci oranı tablo 23'te verilmektedir.

Tablo 23 : Ortaöğretimde Yıllara Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Yıllar	Okul Sayıları	Öğrenci Sayısı	Öğretmen sayısı	Öğretmen:Öğrenci Oranı
1983	4,553	3,770,944	227,084	16.5
1984	4,444	3,645,586	224,648	16.2
1985	4,382	3,525,771	218,605	16.1
1986	4,286	3,388,517	212,641	15.9
1987	4,221	3,239,512	207,180	15.6
1988	4,153	3,070,172	199,584	15.4
1989	4,035	2,944,722	192,841	15.3
1990	3,976	2,862,624	187,646	15.3
1991	3,897	2,853,288	183,508	15.5
1992	3,847	2,905,779	183,555	15.8
1993	3,773	2,964,669	184,036	16.1
1994	3,629	2,933,598	178,780	16.4
1995	3,614	2,992,857	181,445	16.5
1996	3,594	3,010,416	180,868	16.6
1997	3,569	3,041,584	181,692	16.7
1998	3,567	3,072,822	181,853	16.9
1999	3,560	3,121,901	183,578	17.0
2000	3,550	3,181,813	185,429	17.2
2001	3,481	3,231,827	189,026	17.1
2002	3,457	3,264,086	192,910	16.9
2003	3,436	3,306,079	194,445	17.0

Kaynak: National Statistics,DfEE,2003

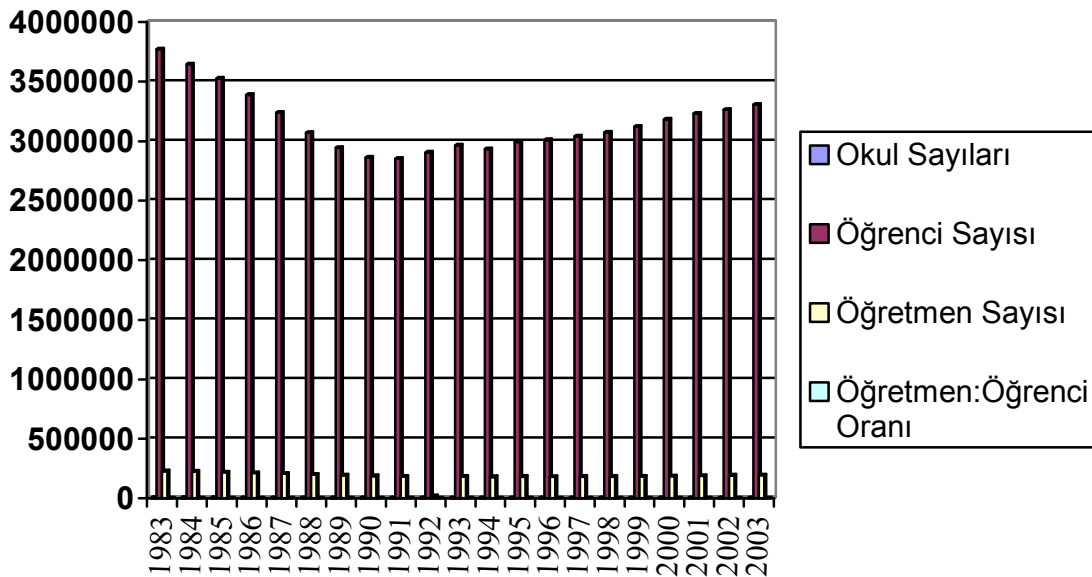

Orta öğretim kurumlarının sayıları incelendiğinde 1983 yılında 4,553 olan bu değer 2003 yılına gelindiğinde 3,436'ya inmiştir. 1983-2003 yılları arasında ortaöğretim kurumlarının sayılarında 1,117 değerinde bir azalma olmuştur.

1983 yılında ortaöğretimde yer alan öğrenci sayısı 3,770,944 iken 1991 yılına doğru 917,656 değerinde azalmış ve 2,853,288 olmuştur. 1991 yılından 2003 yılına doğru bir artma söz konusu olmuş ve 1992 yılında 2,905,779 olan öğrenci sayısı 2003 yılına gelindiğinde 3,306,079 olmuştur. Öğretmen sayılarına bakıldığında 1995 yılına kadar bir azalma olmuştur. 1983 yılında 227,084 öğretmen hizmet verirken bu değer 1994 yılında 178,780'e inmiş ve 1995 yılından itibaren tekrar artmaya başlamıştır. 1995 yılında 181,445 öğretmen ile eğitim vermeye başlanmışken 2003 yılına gelindiğinde eğitimde yer alan öğretmen sayısı 13,000 artarak 194,445'e yükselmiştir. Öğrenci:öğretmen oranları incelendiğinde ise 1983 yılında bu oran 16.5 iken 1990 yılında 1.2 oranında azalarak 15.3'e inmiş ve 1991 yılında bu oran 15.5'çıkmiş ve 2003 yılına doğru sürekli olarak artmıştır. 2003 yılında ise bu oran 17.0 olmuştur.

Yıllara göre ortaöğretimde okul, öğrenci ve öğretmen sayıları grafik 20'de de görülmektedir.

Grafik 20 : Yıllara Göre Ortaöğretimde Yer Alan Okul ,Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

İngiltere çoğunlukla devlet okulları (maintained school) ve çok amaçlı okullar (comprehensive school) öğrencilerin yeteneklerine bakmayarak ve seçici olmayarak öğrencileri kabul ederler. Buna karşılık gramer okulları (grammar schools) yeteneklerine göre öğrencilerini seçmektedir (Dearing,1994).

(a) Key Stageler, gruplama ve sınıf mevcudu

-Key Stages

İngiltere’de ortaöğretimin ilk üç yılında 11 ile 14 yaş arası öğrenciler mevcuttur ve Key Stage 3 olarak adlandırılır. Bundan sonraki zorunlu eğitim son iki yılında 14-16 yaş arası öğrenciler bulunur ve Key Stage 4 olarak adlandırılır (Kelly,1990:13).

Key Stage 3 ve 4’ün yaş ve yıllara göre dağılımı tablo 24’te verilmektedir.

Tablo 24: Ortaöğretimin Yaşa, Aşamalara ve Yıllara Göre Dağılımı

Yaş	Key Stage	Yıl
11-14	3	Yıl 7,8,9
14-16	4	Yıl 10,11

- Gruplama

Öğrenciler yıl grubunun başöğretmeni olarak bilinen kıdemli öğretmen tarafından yıl gruplarına göre ayrılırlar. Okul poliçesine göre yıl grupları sınıflara ya da sınıf öğretmeni gruplarına göre ayrılırlar. Öğrenciler genel yetenekleri, doğrultusunda ayrılabilceği gibi karma yetenekli gruplar şeklinde de ayrılabilirler (DfES,2004).

- Sınıf Mevcudu

Genel olarak, bir sınıftaki maksimum öğrenci sayısının belirlendiği değerler yoktur. DFES’e göre uygulamaları derslerde fen, teknoloji ve tasarım, ev ekonomisi, beden eğitimi, sanat ve tasarım gibi sınıf mevcudunu 20 öğrenci geçmemesi, uygun görülmüştür (DfES,2004).

(b) Çalışma Branşları

İngiltere'deki tüm ortaöğretim kurumları ulusal programı takip etmek zorundadır. Sadece belirli alanlarda özelleşme ve uzmanlaşma teknoloji gibi yetkisi vardır.

DFES, ortaöğretim kurumları için öğrencilerin ödevleri üzerinde çalışma zamanı belirlenmiştir: (DfES,2004)

DFES'in belirlediği bu çalışma saatler tablo 25'te belirtilmiştir.

Tablo 25: Ortaöğretim Kurumlarında Öğrencilerin Etüt Çalışma Saatleri

Key Stage / Ortalama Yaş	Her gün ödev için ayrılması öngörülen çalışma saatleri
Key Stage 3 Yıl 7 ve 8 Yaş 11-13	45-90 dakika
Key Stage 3 Yıl 9 Yaş 13-14	1-2 saat
Key Stage 4 Yıl 10 ve 11 Yaş 14-16	1 ½ -2 ½ saat

4.5.3.2.Yeterlilikler ve Sınıflandırma

Sertifikalar, zorunlu eğitimin sonunda, Key Stage 4'ün sonunda 16 yaşında alınmaktadır. Yeterlilikler aynı zamanda ileri eğitim enstitüsünden eğitim kursu bitiminde alınmaktadır.

İngiltere'de Öğrenme ve Yetenek Kanunu 2000'in 96,98,100 ve 101. bölümlerinde 19 yaşın altındaki öğrencilerin dışarıdan tamamladığı tüm kurslar için belgelendirme yapılması onaylanmıştır (HMSO,2004).

Zorunlu eğitim yılını tamamlamış öğrenciler için belirlenmiş sertifikalar şöyledir (DfES,2004):

1- General Certificate of Secondary Education (Ortaöğretim Genel Sertifikası,GCSE)

Key Stage 4 sonunda alınan genel sertifikalardan biridir. GCSE konuların tümünü kapsayan ve her ders için ayrı yapılan sınavın başarılmışıyla verilir. Sonuçlar A*, A, B, C, D, E, F ve G şeklinde notlandırılır ve G alan öğrenciler başarısız olarak değerlendirilir ve sertifika alamazlar.

2- General National Vocational Qualification (Ulusal Mesleki Genel Sertifikası,GNVQ)

GNVQ, endüstri ya da ekonomi sektörüyle bağlantılı olarak mesleki yeterlilik kazandıran sertifikadır. Zorunlu eğitim yılını tamamlamış kişilerce alınır. GNVQ, GCSE'nin iki akademik derecesine eşittir ve derecelendirme GCSE'de olduğu gibi A*-G arasındadır ve A*A* ya da DD gibi derecelendirilir. Eylül 2002'den itibaren bulunan kurslar: Sanat ve Tasarım, Ticaret, KT (bilgisayar), fen, mühendislik, sağlık ve sosyal koruma, turizm, üretim alanlarındadır.

Sertifika ve Yeterlikler:

Zorunlu eğitim sonrası eğitim içinde olan öğrenciler şu sertifikaları almaktadır (QCA,2004):

1- General Certificate of Education Advanced Level (GCE A-Level) (İleri Düzey Genel Eğitim Sertifikası);

Genelde 18 yaşında alınan ve tek bir alandan alınan ve GCSE'den iki yıl sonra alınan sertifikalardır.

2- GCE Advanced Subsidiary Qualifications (GCE As Qualifications) (İleri Düzey Orta Dereceli Genel Eğitim Sertifikası)

2000 Eylül'de GCE Advanced Supplementary Examinations'ın (İleri Düzey Genel Eğitim Ek Sınavı) yerini almıştır. GCE As, öğrencilerce çalışan alanların GCE A-level kurslarının birinci yılından sonra alınan sertifikadır.

3- Advanced Vocational Certificates of Education (Vocational A-levels) (İleri Mesleki Eğitim Sertifikası)

AVCE, GNVQ'nin altı birimini kapsar ve Ulusal Genel Mesleki Eğitim Sertifikasına 6. düzeyde denktir. Ayrıca GCE, A-level'e eşittir. Öğrenciler bilgi, yetenek ve anlamalarını mesleki alanlarda iletirler.

4.5.4. Yüksek Öğretim (Higher Education)

1998 Eğitim Reformunda Bölüm 120’de yükseköğretim “GCE A-level ya da Ticaret ve Teknoloji Eğitim Meclisi Ulusal Diploma ya da Sertifika standartlarından daha yüksek standartları kapsayan kursların öğretimi” dir (HMSO,2004)

Bu kurslar şu şekilde listelenmiştir:

- Öğretmenlerin ya da gençlerin ve çalışanların ileri düzeyde yetiştirildiği kurslar,
- Lisansüstü eğitim kursları,
- Yükseköğretim diploması kursları,
- Yüksek Ulusal Diploma (HND) ya da Ticaret ve Yüksek Ulusal Sertifika ya da Yönetim Teknoloji Diploması Kursları
- Profesyonel Sınavlara hazırlayıcı yüksek seviye kursları

Birçok Üniversite Royal Charter (Kraliyet Beyanları) tarafından oluşturulmasına karşın Parlamenter Yasalar temel alınmıştır. Şu an tüm yüksek öğretim enstitüleri bağımsız kendini yöneten enstitülerdir. 1992 İleri ve Yükseköğretim Kanunu tüm yükseköğretim kurumları için üniversiteler, üniversite kolejleri, yükseköğretim kolejlerini kapsayan tek bir sektör oluşturmuştur. (NICHE,1997)

4.5.4.1. Yüksek Öğretim Kurumları

İngiltere’de bulunan yüksek öğretim kurumları aşağıda sırasıyla verilmektedir.

4.5.4.1.1. Üniversiteler

Yükseköğretim içerisinde en önemli kurum üniversitelerdir. Üniversiteler hem yüksek nitelikli insangücü yetiştirmekte hem de bünyesindeki araştırma faaliyetleriyle toplumu geliştirmektedir.

İngiltere’de üniversiteler araştırma fırsatları, geniş alanlı öğretim kursları vererek lisans ve lisansüstü öğretim diplomaları vermektedir. Tüm üniversitelerin kendine özgü dereceleri ve hangi dereceleri hangi nitelikteki öğrencileri kabul edecekleri kendilerine bırakılmıştır. Üniversitelerin ağırlık verdiği alanlar ve verdikleri dersler arasında çok fazla farklılıklar bulunmaktadır. Üniversiteler eski ya da 1992 öncesi üniversiteler ve yeni ya da 1992 sonrası üniversiteler olarak ikiye ayrılmaktadır. 1992 öncesi üniversiteler mesleki alanlar yerine akademik alanlarda ağırlıklı olarak programlar yürütmektedir. 1992 sonrası Üniversiteler ise daha çok bilginin pratik kullanımına ilişkin eğitim üzerine odaklaşmıştır. İngiliz Üniversiteleri paralı olmakla birlikte devlet yardımı almaktadır. Ağırlıklı olarak yönetim ve ticaret alanlarında eğitim veren Buckingham Üniversitesi, finansmanını özel olarak sağlayan tek üniversitedir (D’Andrea ve Gosling,2002:169).

4.5.4.1.2.Diğer Yükseköğretim Kurumları

Yükseköğretim enstitüleri yükseköğretim kolejlerini ve üniversite kolejlerini kapsamaktadır. Üniversite kolejleri bağımsız enstitülerdir. Bu enstitüler derece almak için programları ve lisansüstü yeterlilikleri kapsamaktadır. Bazıları yüksek dereceler sunabilmektedir. Kolejler mevcutları bakımından çeşitlilik göstermektedir. Küçük enstitüler 450 öğrenciyi kapsarken fazla bilim dalları olan enstitüler 13.000 öğrenciyi mevcudunda bulundurmaktadır (HESA,2004).

4.5.4.1.3. İleri Eğitim Enstitüleri

Yükseköğretim kurumları dışında, 16 yaş üzeri kişilerin mesleki, akademik, sosyal ve fiziksel odaklı eğitimini kapsayan tam ya da yarım gün kursları veren enstitülerdir. İleri eğitim kolejleri, yüksek öğrenim yeterliliğini temel aşama (foundation degree) olarak veren üniversitelerle birlikte çalışılır. Temel aşama, 2001 Eylülünde tanılan endüstri alanlarında, alanın ihtiyaçları doğrultusunda bilgi ve yeteneğin verildiği, kişileri iş dünyasına hazırlayıcı aşamadır (Merricks,2002:97).

4.5.4.2.Yükseköğretime Öğrenci Kabulü

Üniversiteler ve diğer yüksek öğrenim enstitüleri kendi özel kabul poliçelerini hazırlarlar. Üniversiteye giriş koşulları genellikle iki ya da üç alanda GCE A-level geçer notlar, GCSE’de ise C ya da üzeri notları almayı gerektirir. Ayrıca İleri Mesleki Eğitim Sertifikası (Advanced Vocational Certificate Of Education, AVCE), Edexcel Ulusal Yeterlikleri (Edexcel BTEC National Qualifications) ve International Baccalaureate (Uluslararası Üniversite Diploma) yeterlilikleri olanlar da Üniversitelerde kabul edilmektedir. (D’Andrea ve Gosling,2002:172)

4.5.4.3. Yükseköğretim Kurumlarının Yönetim ve İdaresi

Eğitim Reformu 1988, tüm üniversiteler için işbirlikçi olmayı şart koşmuşken yeni açılan üniversiteler içinde böyle bir işbirlikteliğine katılmaları şart koşulmuştur. Fakat tüm bunlara rağmen üniversiteler kendi yönetiminden sorumludur. Tüm üniversiteler ve diğer yükseköğretim enstitülerinin kendi derecelerini saptama, belirleme gücüne sahiptir. Ayrıca kendi iç organizasyonlarından sorumludur. Kurumlar ve enstitüler kendilerine ait yönetici ve öğretim üyelerini belirleme yetkisine sahiptirler (QAA,2004 ; DfES 2004 ve D’Andrea ve Gosling,2002:172)

Üniversitelerin başında rektörü (Vice-Chancellor) bulunmaktadır. Rektörün yönetim ile ilgili çok fazla yetkisi bulunmamaktadır. Üniversite yönetiminde yönetim kurulu (Court) en yetkili olan birimdir ve yönetimden sorumlu yetkilileri belirler. Yönetim kurulu ayrıca genel yönetmelik konularını belirlemektedir. Bir diğer yetkili kurul ise senatodur. Senato, profesyonel çalışanlar, bölüm başkanları ve diğer ilgililerin temsilcilerinden (ticaret birliği, diğer çalışanlar gibi) oluşur. Senato, fakültelerin yetkileri üzerine kararlar alır. Yönetim ile ilgili kararlar için üniversitede ilgili bölümler fakülteler olarak gruplandırılmıştır. (Örneğin sanat fakültesi, fen fakültesi, sosyal bilimler fakültesi v.b.). Tüm öğretim üyeleri, buldukları fakülte üyeleridir; fakülte belli çalışma ve kararlar almakla, yeni kurslar açmak, kurs dereceleri gibi, yükümlüdür. Üniversiteler arasında fakültelerin görevleri farklılık gösterir.

Her fakülte birçok komite geliştirir ve üniversiteler arasında fakülte toplantıları ve komite sayıları arasında değişiklikler vardır (DfES,2004 ve NICS,2004).

Diğer yükseköğretim kurumlarının da üniversiteler benzer iç bölümleri ve benzer yapısı vardır. Enstitü başkanı Pravost, Rector ya da Prinicipal adını alırken Yönetim Kurulu Başkanı Registrar ya da Secretary unvanını alır. Üniversitelerde olduğu gibi yönetim kurulu dışarıdan toplum temsilcilerini de kapsamaktadır.

4.5.5. Yaygın Eğitim (İleri ve Yetişkin Eğitimi- Further And Adult Education)

İleri ve yetişkin eğitimi ile 16+ yaş üzeri kişiler yetenekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda mesleki ve akademik olarak eğitilirler. İleri ve yetişkin eğitimi zorunlu eğitim yaşını tamamlamış kişilerin ihtiyaçlarına uygun olarak mesleki, sosyal, fiziksel ve eğlence alanlı tam gün ya da yarım gün eğitim almasıdır. Yetişkin ve ileri eğitim 19. yy.'in başlarında Teknik Enstitülerce gelişmiş ve sonları teknik okulların yerini almıştır. Teknik Enstitüleri çalışan kişiler için temel okuma, yazma ve aritmetik yeteneklerin geliştirilmesi için kuruluşur ve fen ve teknik konular işlenmiştir. İngiltere İleri Eğitim Kurumları 1992'de yenilenmiştir. 1992 Yetişkin ve İleri Eğitim Kanunu yetişkin eğitimini LEA'lardan alıp İngiltere İleri Eğitim. Finans Kurumlarına (the Further Education Funding Council, FEFC) devretmiştir. Ayrıca kanun ileri eğitim enstitülerini ileri eğitim kurumları olarak özerkleştirmiştir. (Fieldhouse,1996).

Yetişkin ve ileri eğitimi İngiltere'de ileri eğitim kolejleri (further education college), tertiary colleges (yüksek okul koleji), sixth-form colleges (altıncı form koleji) ve yetişkin eğitim merkezlerince sağlanmaktadır (Merricks,2002:89 ve D'andrea ve Gosling,2002:173 ve Eurydice 2004).

-İleri eğitim kolejleri (Further Education College) : Zorunlu eğitim yaşını tamamlamış kişiler için tam gün ya da yarım gün eğitimi sağlar. Bu kolejler mesleki eğitim kursları vermelerine karşın akademik kurslarda vermektedir ve bu kurslar tamamlandıktan sonra temel aşama (foundation degree) alınır.

-Tertiary Colleges (Yüksek Okul Koleji): Sixth-form kolejleri ile ileri eğitim kolejlerinin fonksiyonlarını birleştirilmesiyle oluşan kolejlerdir. Bu kolejler akademik ve mesleki kursları kapsar.

- Sixth-Form Colleges (Altıncı Form Kolejleri): Zorunlu eğitim yaşını (16+ yaş) tamamlamış kişilere verilen akademik kurslardır.

-Yetişkin Eğitim Merkezleri (Adult Education Centers): Bu merkezler yetişkin eğitim enstitüleri ya da toplum kolejleri olarak da bilinir. Zorunlu eğitim yaşını tamamlamış kişiler için yarım gün eğitim ve yetiştirme kurslarını kapsar. LEA'lar bölgelerindeki bu kursların organize edilmesiyle sorumludur.

1992 yılında ileri eğitimin yapısı değiştirilerek İleri Eğitim Finans Kurumu (FEFC- Further Education Funding Council) oluşturulmuştur. Bu konsey ileri eğitimi LEA'lardan alıp sermayesini FEFC'den karşılayan özerk enstitüler şeklinde oluşturmuştur (FEFC,2004).

4.5.6. Kiliseye Bağlı Okullar (Piskoposluk Bölgesi ve Kilise Otoriteleri)

Dini okulların büyük çoğunluğu İngiliz Kilisesi ve Roman Katolik Kiliselerince oluşturulmuştur. Ayrıca farklı dini eğitim veren methodistler, Müslümanlar, Yahudilerce oluşturulan dini okullarda vardır. Tüm din okullar resmi (maintained) okul statüsündedir.

4.5.6.1. İngiltere Kilisesi

İngiltere Kilisesi Okullar Komitesi (The Schools Committee of the Church of England), DFES'e, diğer mesleki kurumlara ve diğer dinleri temsil eden eğitim temsilcilerine danışarak çalışır. İngiltere Kilisesi Okulları, gönüllü kurum okulları ya da bağımsız okullar olabileceği gibi yasal okullaşma sistemini içermektedir. İngiltere Kilise Okulları insan ve finans kaynaklarını İngiltere'deki piskoposluk bölgelerinden sağlar ve bu bölgeler Hıristiyanlar tabanlı eğitimin yüksek nitelikli olmasını bu okullardan ister. Ayrıca İngiliz kilisesine bağlı bir eğitim servisi bulunmaktadır. Bu servis öğrenciler, çocuklar, öğretmenler,

yönetim kurulları, aileler; rahip ve papazlar, piskoposlar ve LEA'lara bilgiler vererek önerilerde bulunmaktadır (Lankshear,2002:122-125).

4.5.7. Özel Öğretim ve Özel Okullar

Özel okullar genelde bağımsız okullar olarak bilinirler. City Technology Colleges (Şehir Teknoloji Kolejleri) ve Academies (Akademiler) dışında özel okullar devletten gelir almazlar. Özel okullar okul taksitleri ve bağışlar ile finansmanını sağlarlar. Bağımsız okulların programından başöğretmenler ve yöneticiler sorumludur ve ulusal programı dikkate almak zorundadırlar. Bağımsız okullar kurulduğunda Devlet Sekreterliğine kayıt olmak zorundadır. Bu kurumun yeterli kalitede eğitim sağlamayan özel okulları kapatma yetkisi bulunmaktadır. Buna göre özel okulların eğitimde kalite standartlarını, öğrencilerin zihinsel, ruhsal, sosyal, ahlaksal gelişimlerini, öğrencilerin sağlık, güvenliklerinin sağlanması standartlarını güvenliklerinin sağlanması standartlarını sağlaması gerekmektedir. Bağımsız Okullar konseyi (Independent Schools Council- ISC) tarafından akredite edilen özel okullar Independent Schools Inspectorate (ISI- Özel Okullar Müfettişi) tarafından Devlet ve Ofsted'ce hazırlanan tasarıya göre teftiş edilir. ISC, özel okulları temsilen iki kişi yönetim kurulu temsilcisi, beş kişi başöğretmen temsilcisi ve bir kişi muhasebeci temsilci olmak üzere sekiz kişiden oluşmuştur. Özel okullar birliğin üyesi olmadan önce akredite olmak zorundadır. Akreditasyon tam yönlü teftişi ve denetimi kapsamaktadır ve akreditasyondan sonra kapsamlı rapor yazılmaktadır (Cooke ve Woodhead,2002:159-162).

4.5.7.1. Özel Şehir Teknoloji Kolejleri ve Akademiler

Devletçe finanse edilen bağımsız okullardır. İşleyiş ve tabi olduğu kurallar resmi kolejlerle aynıdır.

4.5.7.1.1. Şehir Teknoloji Kolejleri (City Technology Colleges)

Şehir Teknoloji Kolejleri (CTCs) ve Şehir Sanat Teknolojisi Kolejleri (CCTAS) asıl olarak 1988 Eğitim Kanunu ile oluşturulmuştur ve şu an 1996 Eğitim Reformu ile yönetilmektedir. Yasal olarak bu okullar bağımsız okullar olup CTCs ile diğer bağımsız okullar arasında çok büyük farklılıklar vardır. CTC'ler diğer özel okullar gibi devlet

Sekreterliğine Kayıt olmamakta; Devlet Sekreterliği ile ayrı anlaşmaları olmaktadır. Bu okullar sponsorlar ya da destekleyici kurumlarca sahip olunup idare edilirler. DFES, resmi (maintained) okulların bütçesine yakın bir bütçe sağlar. Eğitim Reformu (1996) ile CTS'ların sahip olması gereken özellikler belirtilmiştir: (Eurydice,2004 ve DFES,2004)

- Şehir alanında olmak zorundadır.
- Okulun bulunduğu bölgedeki farklı yetenekleri sahip 11 yaş ve üzeri öğrencilere eğitim sağlamak zorundadır.
- Fen ve teknoloji ağırlıklı ya da CCTA'lar için yaratıcı sanat teknolojisi ağırlıklı geniş alanlı program hazırlamak zorundadır.
- Ödeme talep edemezler.

4.5.7.1.2. Akademiler

2000 yılında, devlet Şehir Akademi programını beyan etmiştir. Bu okullar CTC'ler gibi aynı yasayı temel alan, şehir alanlarındaki ortaöğretim kurumları olarak oluşturulmuştur. Fakat 2002 Eğitim Reformu Şehir akademi modelini kırsal olan dezavantajlarında olan tüm yaşları, ilköğretim akademileri ve okulları kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Akademiler sponsorlar tarafından kurulur. Sponsorlar sermayenin % 20'sini, geri kalanını DFES finanse eder. Akademiler şu özellikleri taşımak zorundadır: (Eurydice,2004 ve DFES,2004)

- Dezavantajlı olan bölgelerde yerleşmiş olmalıdır. Akademiler orada bulunan okulların yerine geçebilir ya da ek bir okul ihtiyacı duyulduğunda kurulur.
- Akademiler farklı yetenekleri sahip orada ikamet eden öğrencilere eğitim sağlamak zorundadır.
- Program alanlarına uygun geniş ve dengeli program hazırlamak zorundadır.
- Ücret talep edemez.

2006 yılı itibariyle İngiltere'de 33 Akademi bulunmaktadır CTC'ler ve Akademiler OFSTED (Office for Standards in Education) tarafından teftiş edilirler.

4.5.7.2. Özel İleri Eğitim Enstitüleri

İngiltere’de zorunlu eğitim sonrası eğitim sunan birçok bağımsız enstitü bulunmaktadır. Çoğu bölümler için bu enstitüler GCE A-level sınavları ve GCE As sınavları, yabancı dil olarak İngilizce kursları (EFL), notlarını yükseltmek isteyen öğrenciler için tekrar kursların yönelik akademik eğitim sunarlar. Bunların dışında sekreterlik ve ticaret kolejleri, sanat kolejleri gibi uzmanlık enstitüleri de bulunmaktadır. The British Accreditation Council for Independent Further and Higher Education (BAC) – İngiliz Yüksek ve İleri Eğitim Akreditasyon Kurumu, bu enstitüler için etkililik gibi tanıları ve standartları belirler. (Eurydice,2004).

4.5.7.3. Özel Yükseköğretim

İngiltere’de sadece tek bir özel üniversite, Buckingham Üniversitesi bulunmaktadır. Devlet bu üniversiteye doğrudan finansman sağlamaz ancak, öğrencilerine burs şeklinde olarak finansal yardım yapabilmektedir. Akademik ödünç olarak finansal yardım yapılır. Ayrıca yükseköğretim seviyesinde kurs programları sunan az sayıda özel enstitülerde İngiltere’de mevcuttur (D’Andrea ve Gosling,2002:173)

4.6. İngiliz Eğitim Örgütünün Yapısı

İngiliz Eğitim Sistemi merkezi ve yerel yönetim odaklı bir sistemdir. Eğitim sistemi bir yandan, Ulusal program ile merkezden yönetilmekte, diğer yandan eğitimle ilgili bazı kararlar yerel seviyede verilmektedir.

4.6.1.Ulusal Düzeyde Eğitim Sisteminin Yönetimi

İngiltere’de eğitim yönetimi ulusal ve yerel seviyede yapılmaktadır. Eğitim ile ilgili temel kanunlar İngiltere’de Birleşik Krallık Parlamentosunda, Londra’da kanunlaştırılmıştır. Parlamento, devlet bakanlarına ya da diğer otoritelere yönetimin detaylarını düzenlemeleri

için temsili ya da daha alt düzeyde yasaları oluşturma yetkisi vermiştir. Merkezi yönetim, eğitim hizmeti, ulusal politikaların belirlenmesi ve sistemin planlanmasından sorumlu olarak yerel yönetim ve bağımsız enstitüler bölgelerindeki eğitim yönetiminden sorumludur.

4.6.2. Eğitimden Sorumlu Bakanlıklar

İngiltere’de başbakanca atanan Eğitimden Sorumlu Devlet Sekreteri Eğitim sistemine yön vermekten ve Parlamento ile koordinasyonun sağlanmasından sorumludur. Devlet Sekreteri iki devlet bakanı ve üç parlamento sekreteri ile desteklenmektedir. Devlet Sekreteri Bakanlar Kurulunda eğitim ve yetiştirme alanını temsil etmektedir. Eğitim ile İlgili Devlet Sekreteri, Eğitim Bakanlığı (Department for Education and Skills)’ndan ve bakanlığın eğitim politikaları, stratejileri, finansmanı, eğitim giderleri ve atamalardan sorumludur. Devlet Sekreteri Eğitim Bakanlığının profesyonel çalışanları ve yöneticileri ile desteklenmektedir. Devlet Sekreteri, Eğitim Standartları Ofisi (OFSTED)’nce okulların nitelikleri ve eğitim nitelikleri hakkında bilgilendirilir ve programa ilgili tüm kaygılı noktalar üzerine bilgi verilir ve Qualifications and Curriculum Authority’nin (QCA) durumları hakkında bilgilendirilir (DfES,2004).

İngiliz eğitim sistemi merkezi yönetimle şekillendirilip yerel yönetimlerce oluşturulmaktadır. Eğitimin yerel seviyede yönetilmesi de eğitime duyulan ihtiyaç ve bireyselliğin göz önüne alınmasına neden olmaktadır. Türk eğitim sisteminde olduğu gibi eğitim bakanlığının hiyerarşik yapısı yoktur. Devlet sekreteri ve Eğitim bakanlığı eğitimle ilgilenen en üst kurumlardır.

4.6.2.1. Eğitim Bakanlığı - Department for Education and Skills (DfES)

DfES, İngiltere’de eğitim servisinin planlanması ve izlenmesinden sorumlu olan kurumdur. DfES’de daimi olarak çalışan devlet hizmetlileri görevlendirilmekte Daimi Sekreter, direkt olarak Eğitim ile İlgili Devlet Sekreterinden sorumlu olan sekreter DfES’nin başında bulunmaktadır.

DfES'nin bölgesel yapıları, şubeleri yoktur. DfES, LEA'lara ve okullara yasalara uygun şekilde yön göstererek rehberlik kılavuzları hazırlamaktadır. Parlemanto yasalarının detaylarını içerecek kanuni prosedürler ve detaylar Yasal Belgelerce sağlanmaktadır. DFES ayrıca eğitim sistemine ilişkin raporlar hazırlamakla ve istatistiksel bilgiler yayımlamakla sorumludur (DfES,2004).

Görüldüğü gibi DfES'nin Türkiye'deki gibi yoğun yetkileri yoktur.

4.6.2.2. Yeterlilikler, Program ve Değerlendirme Otoriteleri (Qualifications, Curriculum and Assessment Authorities)

Okul Programı ve Değerlendirme Otoritesi (The School Curriculum and Assessment Authority, SCAA) ile Mesleki Yeterlilikler Ulusal Konseyi (The National Council for Vocational Qualifications, NCVQ)'nin birleşmesiyle 1997 Eylül'de Yeterlilikler ve Program Otoritesi (The Qualifications and Curriculum Authority, QCA) oluşturulmuştur. QCA'nın amacı eğitim ve yetiştirme de tutarlılık ve niteliği okul öncesi kurumlardan yüksek mesleki seviyeye kadar ulaştırmaktır. QCA, asli görevi Eğitim Devlet Sekreterine okul programını etkileyen tüm etkenleri, öğrenci değerlendirmesini, okullar, kolejler ve işyerlerinde önerilen yeterlilikleri bildirir. 1997 Eğitim Reformunda QCA'ların yasal fonksiyonlarının temel faaliyetleri belirtilmiştir ve bu fonksiyonlar şunları içermektedir: (HMSO,2004 ve QCA,2004)

- Zorunlu eğitim yaşında olan öğrencilerin değerlendirilmesi, okul sınavları ve programı gözden geçirilerek incelenmesi ve Devlet Sekreterini bilgilendirmesi,
- Zorunlu eğitim yaşında olan öğrencilere kullanılan dış yeterliliklerin uygunluğu hakkında Devlet Sekreterini bilgilendirmesi,
- Dış Akademik ve mesleki yeterliklere bakış açılarını inceleme,
- Dış yeterliklerin akreditasyon ölçüsü belirleme ve geliştirme ve yeterlilikleri ölçütleri doğrultusunda akredite etme,
- Dış yeterlikler sağlayan kurslara önerilerde bulunma ve destek sağlama,
- Bilgileri yayımlama ve dağıtma,
- Beş yaş altı için öğrenim amaçlarını ve amaçlara ilişkin materyalleri geliştirme

Görüldüğü gibi eğitim sürekli bir denetim ve takip içerisindedir. Eğitim sistemine getirilen yenilikler ve yapılan değişimlerin sürekli olarak incelenmesi söz konusudur. Eğitim sisteminde yapılan değişikliklerden nasıl bir dönüt alındığı denetlenerek eğitime yön verilmektedir.

4.6.3. Yerel Seviyede Yönetim

İngiltere’de eğitim yerel düzeyde yönetimi LEA’ların sorumluluğu altındadır. LEA’lar okul öncesi, ilköğretim ve zorunlu ortaöğretim düzeylerinden sorumludur. LEA’ların temel sorumlulukları aşağıdaki unsurları içermektedir: (DfES,2004)

- Okul görevleri ve kayıt koşulları,
- Finans, / Mali Yönetim,
- Standartları geliştirme ve izleme,
- Personel gelişimi,
- Muntazam okula devamı sağlama,
- Özel eğitim ihtiyaçlarını destekleme,
- Bursların ve aylıkların temini,
- Şikayetler ile ilgilenme,
- Okul yemekleri ve ulaşım

The School Standards and Framework Act (Okul Standartları ve Yapısı Kanunu) 1998, yerel yönetimlerin örgütsel yapısını belirlemiştir. Bölgeler, yerel toplum temsilcileri ve LEA’ları içeren dernek olarak Eğitim Uygulama Forumu (Education Action Forum- EAF) ile yönetilir. Education Action Forum’un ana amacı okul standartlarını geliştirmektir. EAF, LEA’lar ve bölge dışındaki okulların birlikteliği raporları ve kaynakları ile hedeflerini belirlemek zorundadır. Buna göre ana iki hedef; öğrenci performansını geliştirecek ve diğer eğitimsel ve sosyal hedefleri de kapsayacak amaçlar belirlemektedir. (Ofsted,2004)

The Local Government Act (Yerel Yönetim Kanunu) (2000) ile eğitim sorumlulukları eğitim komitelerine bırakılmışken kanun altında yerel yönetimin yeniden yapılandırılması ile karar verici bölümleri ayırmışlardır.

Yerel yönetimde eğitim danışmanlığının yapılanmaları üç bölüme ayrılmıştır:

- Yerel Yönetim Başkanı,
- Araştırma Komiteleri ya da Panelleri,
- Tüm Konseylik,

Başkan yönetimi planlama ve bütçeden sorumlu iken araştırma komiteleri bütçe, planlar, yönetmelikler hakkında başkanı bildirirken aynı zamanda son kararın verilmesinden önce tüm poliçeleri gözden geçirir ve başkana önerilerde bulunur. Konseylik eğitimin gelişim planı, stratejiler ve her yıl okul bütçelerine bakmak ile sorumludur (DfES,2004).

İngiltere'deki eğitim sisteminin yönetimine bakıldığında Türkiye'den çok farklı bir yönetimin olduğu görülmektedir. Yönetimde yerleşme vardır ve yerel bölgeler LEA'ların sorumluluğu altındadır. Eğitim yönetiminde LEA'lar buldukları bölgenin eğitim yönetiminden ve finansmanından sorumlu olup okulları gözleme ve geliştirme görevini de üstlenmiştir.

4.6.3.1. Okul Düzeyinde İdare ve Yönetim

Okul düzeyinde idare ve yönetim bölümünde okul idaresi ve yönetimi, okulların yasal durumları, okul yöneticileri ve başöğretmenler ve sorumluluklarından söz edilmiştir.

4.6.3.1.1. Okul İdaresi ve Yönetimi

Eğitim Reformu (1988)'in altında okulların yerel idaresi (local management of schools – LMS) ve yönetimi okul yönetim kurulu ve başöğretmenlere bırakılmıştır. Okulların kendi yönetimlerinde etkili olabilmeleri için DfES, okul gelişim planı kullanmalarını önerir. Bu planın nasıl kullanılacağı iki el kitabı şeklinde verilmiştir (DfES,2004)

4.6.3.1.1.1. Okulların Yasal Durumları

Zorunlu okul yaşında olan tüm öğrencilerin (5-16 yaş) eğitiminin çoğu resmi (maintained) okullarda karşılanmaktadır. Okul Standartları ve Yapısı Reformu (1998), resmi (maintained) okullar için yeni yapı tasarlanmıştır : (DfES,2004 ve Eurydice,2004)

- Community schools (Halk okulları) : LEA’larca oluşturulan ve finanse edilen okullardır. LEA’lar okul çalışanlarını ve yönetim otoritesini görevlendirir.
- Foundation schools (Temel Okullar): Okul yönetim kurullarınca ya da okul vekillerince sahip olunan fakat LEA’larca finanse edilen okullardır. Okul yönetim kurulu çalışanları ve yönetim otoritesini görevlendirir.
- Voluntary controlled schools ve voluntary aided schools :(Gönüllü Kurumlarca Yönetilen Okullar) LEA’lar okul görevlilerini ve yönetim otoritesini voluntary controlled schoollarda görevlendirirken yönetim kurumları voluntary aided schools için bu görevi üstlenmiştir. Her iki okul türü de harcama geliri sağlarken voluntary aided schools gelirinin % 10’unu bağış yapmak durumundadır.

Üç yıl içerisinde tüm bölgelerde oluşturulacak sağlık, sosyal koruma, çocuk bakımı gibi sosyal servisler sağlayacak “Extended Okullar” Eğitim Reformu 2002’de açıklanmıştır.

City technology Colleges (CTCs), City Colleges for the technology of the arts (CCTAs) ve akademiler Eğitim Reformu 1988’de oluşturulmuş olup bağımsız okulların yerini almıştır.

4.6.3.1.1.2. Okul Yöneticileri

Her okulun okul yönetim kurulu olmak zorundadır ve yönetim kurulan verilen sorumlulukları yerine getirmek zorundadır.

Okul Yönetim Kurulunun genişliği ve derlenmesi okul kategorisi, ölçütleri ve safhasına göre değişiklik gösterir. Yönetim kurulu, aşağıdaki üyelerden oluşmaktadır: (DfES,2004)

- Başöğretmen (eğer yönetici olmayı seçmezse)

- Aile temsilcileri,
- LEA temsilcileri (LEA'larca seçilir)
- Öğretmen temsilcileri (Okulda görevli öğretmenlerce seçilir)
- Çalışanların temsilcileri,
- Vakıf temsilcisi (Gönüllü ve dini okullar için temsilciler)
- Co-opted temsilcileri (birlikte karar verici)

Yönetim Kurulunun ana rolleri şöyledir:

- Stratejik bakış sağlamak: Okul ve okul programına karar verme, bütçeyi planlama, başöğretmen ve yöneticiyi seçme, temel dersler için öğrenci hedefleri belirleme,
- Okul etkililiğini geliştirme, okul-toplum birliği sağlama,
- Sorumlulukları yerine getirme,
- Performans bildirisi hazırlama,

4.6.3.1.1.3. Başöğretmen ve Sorumlulukları

Her okulun organizasyonu, idaresi ve kontrolünden sorumlu başöğretmeni vardır. Başöğretmen okulun gelişmesi için yapıyı oluştururken programın organize edilmesi, öğretim metotları ya da kıdemli öğretmenlere öğrencilerin akademik, personel ve sosyal gelişmeleri ile davranış ve devamlılığı hakkında rehberlik eder. Başöğretmenin başlıca görevleri aşağıda verilmiştir:

- Başöğretmen okulun genel organizasyonu, yönetimi ve idaresinden sorumludur.
- Öğretmenlerin ve görevlilerin yönetimi ile günlük okul çalışanlarının yönetiminden ve liderlik yapmaktan başöğretmen sorumludur. Başöğretmenler görevlerin kararlaştırılması, danışmanlık yapma, öğretmenlerin gelişimini sağlamaktan da sorumludur.

- Başöğretmenler, programın tasarlanmasından sorumludur. Başöğretmenler Ulusal Program doğrultusunda öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun program hazırlarlar.
- Başöğretmenler okul – aile birliğini ve ilişkilerini iyi bir şekilde sağlamak zorundadır. Ailelere öğrenci başarısı, performansı ve okul programı, organizasyonu ve okulu etkileyen etkenler hakkında bilgi vermek zorundadır.
- Başöğretmenler, güvenliğin sağlanması, okul binasının etkili kullanımı ve ihtiyaçları ile oyun alanı materyallerini sağlamaktan sorumludur.
- Başöğretmenler öğrencilere öğretim vermekten ve olmayan öğretmenlerin yerini alarak eğitim vermek zorundadır.
- Başöğretmenler okul organizasyonunun, öğretim standartları ve öğrenimi düzenli şekilde yeniden gözden geçirmekten sorumludur.
- Başöğretmenler, öğrencileri okuldan çıkarma ya da kabul etmeme kararlarından sorumludur.

Başöğretmenlerin görev ve sorumluluklarından da anlaşılacağı üzere başöğretmen okullarda karar verme ve yetki gücü elinde olan kişidir. Türk Eğitim Sisteminde okul müdürleri okulun yönetiminden sorumlu iken İngiltere’de bu sorumluluk başöğretmenlere verilmiştir. Okulun yönetimi dışında öğrenci ve öğretmenlerinin gelişiminden sorumlu olan başöğretmene ulusal program çerçevesinde okul programı hazırlama yetkisi de verilmiştir.

4.7. Eğitimin Teftişi

İngiltere’de okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve ileri eğitim için ulusal görev yapan teftiş kurumları bulunmaktadır. Yükseköğretim için ise tüm Birleşik Krallığı kapsayan tek bir kurum vardır.

4.7.1. Eğitim Standartları Ofisi - OFSTED (The Office for Standards in Education)

İngiltere’de Eğitim Standartları Ofisi (OFSTED), 1 Eylül 1992’de kurulmuştur. OFSTED büsbütün DFES’den ayrı olan bir bölümdür. OFSTED’in ana amacı bağımsız ve eğitim standartlarının ve niteliğinin gelişmesini sağlamak ve Eğitimden Sorumlu Devlet Sekreterine bilgi sunmaktır (Ofsted,2004).

OFSTED, okul teftiş sistemlerinin yönetiminden sorumludur. OFSTED sistem için yapıyı oluşturur ve izler düzenler ve gözetim altında tutar. Aynı zamanda OFSTED, bağımsız müfettişlerin eğitimini sağlar ve teftiş grubunun bir üyesi olarak çalışmak isteyenlerin ve teftiş başkanlık etmek isteyenlerin kayıtlarını tutar. Ayrıca bağımsız okulların kontrol altında çalışan teftiş grubunu izler. OFSTED, eğitim ve yönetim, sınavlar, uluslar arası, karşılaştırma alanlarında raporlar tutarak yönlendirici analizler yapar; eğitim politikasının sonuçlarını belirler. OFSTED, devlet memurları olan Her Majesty’s Inspectors (HMI) dâhil bu görev ve sorumlulukları yürütecek profesyonel çalışma grubunu hizmete alır. OFSTED ile kontrol altında çalışan bağımsız müfettişler grubu müfettişlerini kendileri tayin eder (HMSO,2004; QAA,2004 ve OFSTED,2004).

Geçen yıllarda OFSTED’in sorumlulukları artırılmıştır. The Learning and Skills Act (2000), 16-19 yaş grubunun eğitimini veren ileri eğitim enstitülerinin denetimi ve teftişini Ofsted’e vermiştir. Daha sonra Eylül 2001’den itibaren The Care Standarts Act 2000 reformu altında OFSTED, tüm okul öncesi eğitim ve bakım kurumlarının teftişi ve sicil kayıtları sorumluluğunu da almıştır. (Harris,1993)

4.7.2. Yetişkin Eğitimi Deneticiliği

Yetişkin eğitiminin denetlenmesinin esasları Learning and Skills Act (2000)’de yayımlanmıştır. Yetişkin Eğitimi Deneticiliği (Adult Learning Inspectorate-ALI), Devlet Sekreterince atanan dokuz üyeden oluşur. Bir üye başkan olarak, diğer bir üye ise Yetişkin Eğitimi Amir Denetmen olarak belirlenir. Reformun altında, ALI eğitim ve yetiştirme için

gerekli bütçeyi, eğitim niteliğini ve standartlarını Devlet Sekreterine bildirmek zorundadır. ALI'nın sorumlu olduğu denetim alanları: (ALI,2004)

- 19 ve üstü yaş grubunun, LSC (Learning Skills Council) ya da LEA'larca finanse edildiği eğitim kurumları,
- İşveren kurumlarca tamamen ya da bir parça olarak 16 yaş üstü kişilerin LSC ile finanse edildiği eğitildiği kurumlar,
- İş Verme ve Yetiştirme Reformu altında finanse edilen yetiştirme kurumları,
- İşverenlerce finanse edilen ve eğitim sağlandığı kurumlar,

2001-2002 yılında Devlet Sekreteri, ek olarak ALI'ye aşağıdaki görevleri vermiştir:

- Endüstri Üniversitesi (University for Industry-Ufi) himayesinde işleyen Direk Öğrenme (LearnDirect)'lerin denetimi,
- Cezaevlerinde, Her Majesty's Cezaevi Şef Denetmeni ile birlikte öğretimin denetimi,
- Yetişkin ve halk eğitimin denetimi,
- Ofsted'e yardımcı olmak amaçlı 16-19 yaş için alan denetlemesi,
- Zaman zaman alan tarama raporları ya da tematik raporların hazırlanması.

4.7.3. Kalite Standartları Servisi (Quality Assurance Agency- QAA)

QAA 1997'de yükseköğretimin İngiltere kalite standartlarının sağlanması için oluşturulmuştur. Servis, bağımsız bir kurum olup yükseköğretim kurumları, üniversiteler ve kolejlerce finanse edilmektedir. QAA'nın yönetim kurulu yükseköğrenim enstitüleri başkanlarınca belirlenen enstitüleri temsil eden 4; Yükseköğretimin finansmanlarınca belirlenen 4; endüstri, finans, ticaret ve mesleki pratiksel deneyim kazanmış 6 bağımsız denetçiden oluşmaktadır. QAA'nın faaliyetleri şöyledir: (QAA,2004)

- Yükseköğretim enstitülerinle birlikte sürekli gelişimin sağlanması için gerekli olan nitelik ve standartlar için çalışma,
- Yükseköğretimin nitelik ve standart şartları hakkında öğrencilere, işverenlere ve diğer kişilere anlaşılır ve açık bilgiler sağlama,

- Niteliksel yapının gelişmesi ve düzenlenmesi için yükseköğretim enstitülerinle birlikte çalışma,
- Enstitü ve program seviyelerinde performansı gözden geçirerek programı düzenleme

İngiltere’de eğitimin teftişi Eğitim Bakanlığı’ndan ayrı ve özerk yapıları olan kurum ve kurullarca yapılmaktadır. Eğitim her kademe de farklı kurul denetiminden geçmektedir. Ofsted, QAA, HMI gibi denetimden sorumlu kurum ve kişilerce yapıлып eğitim her anlamda denetlenmektedir.

4.7.4. Yerel Yönetim Kurullarının - LEA’ların Teftişi

1998’den itibaren LEA’ların teftişi Her Majesty Inspectors (HMI) tarafından yürütülmektedir. Teftişin temel prensibi LEA’ların okul gelişimini, özel eğitim ihtiyaçları ve hazırlıklarını yönetim stratejilerini gözden geçirmektir. 2001 yılının sonunda tüm LEA’ların teftişi tamamlanmış olup 2002 Ocaktan itibaren teftiş yapısı yeniden düzenlenip teftişe başlanmıştır. 3 çeşit teftiş yapılmaktadır: (Ofsted,2004 ve HMI,2004)

- LEA’ların tek tek teftişi (organizasyonel teftişler)
- Bir alana ait teftiş (LEA’ların belli alanda görevlerinin teftişi)
- Eğitim servislerinin BVRs (Best Value Reviews) teftişi

Eğitim sisteminin yerel yönetiminden sorumlu olan LEA’lar, tek bir teftiş çeşidinden geçmeyip daha detaylı ve içerikli olarak denetlenmektedirler. Merkezi yönetim, eğitim yönetiminde çok sınırlı kaldığı ve sadece ulusal program ile eğitime yön verdiği için LEA’ların teftişine önem verildiği görülmektedir. LEA’lar yönettikleri servisin işleyişinden alan bilgilerine kadar tek tek teftiştten geçirilmektedir.

4.8. İngiltere’de Öğretmenlerin Yetiştirilmesi

Bu bölümde İngiltere’de öğretmen yetiştirme modelleri üzerinde durulmuştur. Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri ile hizmet içi eğitimlerinden söz edilmiştir.

4.8.1. Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitim

İngiltere’de öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi, eğitim düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Eğitim düzeyine göre öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri alt başlıklarda belirtilmiştir.

4.8.1.1. Okul öncesi, İlköğretim, Ortaöğretim Okul Öğretmenleri Hizmet Öncesi Eğitimi

İngiltere’de devlet (maintained) okullarında, ana okulları dahil olmak üzere öğretmenlik görevi yapabilmek için Qualified Teacher Status (QTS) yeterliliği almak gerekmektedir ya da Eğitim Devlet Sekreteri, Teacher Training Agency-Öğretmen Yetiştirme Kurumları(TTA) tarafından öğretim yetkisi verilmiş olmalıdır. 1998 Teaching and Higher Education Act (Öğretim ve Yüksek Öğretim Kanunu) altında devlet ya da devlet okulu olmayan okullarda görev yapan tüm öğretmenlerin General Teaching Council’a kayıt olması gerektiği belirtilmiştir.

Initial Teacher Training – ITT, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi, geleneksel olarak yükseköğretim enstitülerince, belirli periyotlarda okullarda deneyim kazanmak amacıyla stajlar sağlanıyordu. Fakat şu an ITT sorumluluğu HEIs (higher education institutions) ve okullar arasında paylaşılmıştır. Şu an kurslar HEIs kurumlarınca ya da okullarca ya da HEIs’ye bağlı okullar ve diğer kurumlarca sağlanmaktadır (Morrison ve Gray,2002:184-185).

İngiltere’de öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi sağlayan HEIs, Öğretmen Yetiştirme Kurumları (the Teacher Training Agency – TTA) ve QTS (Qualified Teacher Status)’a yönelik programları öneren Yükseköğretim kurumlarınca akretide olmaktadır. HEIs ve bağlı

olan okullar kursların planlanması ve yönetimi ile öğrenci değerlendirmeleri seçimi ve yetiştirilmesinden sorumludur. Bu kurumlar ITT kursları sağlayan kurumların neler yapmak zorunda olduklarını belirlerler.

Kurumların organizasyonu dört bölümde oluşturulmuştur:

- Kurslara giriş gereklilikleri,
- Yetiştirme ve değerlendirme,
- ITT kurumlarının yönetimi,
- Yeterlilik,

HEIs ve bağlı olan okullar ITT kurslarının planlanması, öğretim ve değerlendirmeden de sorumludur.

Okul Merkezli Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme (School – Centred Initial Teacher Training – SCITT), okul merkezli, üniversite mezunu öğretmenlerin yetiştirilmesidir. SCITT, 1994 Eğitim Reformu ile tanıtılmıştır ve TTA'nın sağladığı kurslarla yürütülür.

4.8.1.1.1. Öğretmen Yetiştirme Modelleri

Qualified Teacher Status (QTS) sertifikası için öğretmen yetiştirme temel modelleri concurrent (eş zamanlı) ya da consecutive (ard zamanlı) modelidir. İngiltere'de iş tabanlı yetiştirme de öğretmen yetiştirme modeli arasındadır (TTA,2004).

Concurrent (Eş zamanlı) Modeli

Concurrent modelindeki çoğu program ilköğretim öğretmenlerini kapsasa da bazı programlar ortaöğretim öğretmenlerinin yetiştirilmesini hedef alır.

Concurrent derecesi genellikle bütünleşmiş örüntüğü, yükseköğretimdeki dersleri, Heorik ve pratik öğretim aktivitelerini kapsayacak şekilde organize edilmiştir. Concurrent derecesi üç ya da dört yıllık tam gün yükseköğretim ile QTS öğretmen yetiştirme kurslarını kapsar. Kurslar tamamlandığında Bachelor of Education (Bed); Bachelor of Arts ya da

Bachelor of Science in Education (BSc (Ed)) yeterlilikleri alınır. Kurslar program, pedagoji ve eğitim, üniversite seviyesi ana alan ve ilköğretim ya da ortaöğretim ana derslerini içerir

Consecutive (Ard zamanlı) Modeli

Consecutive modeli ortaöğretim öğretmenlerine yönelik olsa da İlköğretim öğretmenlerini yetiştirme programları da gittikçe artmaktadır. Consecutive yetiştirme modeli, üç ya da dört yıl birinci derece (first degree) sertifika programları ve takiben bir yıl mesleki yetiştirme programları, Postgraduate Certificate in Education (PGCE) programı, pedagoji ve eğitimi, pratik öğretim becerilerini kapsar (TTA,2004).

Employment – based training (İş tabanlı yetiştirme)

24 yaş üstünün eğitim kapsayan ve 1998 yılı başlarında tanıtılan The Graduate Teacher Programme (GTP) ve Registered Teacher Programme (RTP)'den iş tabanlı yetiştirme oluşmaktadır. Okullar yeterliliği olmayan öğretmenlere QTS doğrultusunda yetiştirme programı sunarak işe alırlar. TTA sorumluluğunda olan GTP programı yetiştirilecek kişilerden çalışacakları okul bulmalarını ister. Programa dahil olanlar bir yıl lisans üstü eğitim programına tabi tutulurlar ve öğretim deneyimi kazanırlar (Gray ve Morrison,2002:190).

RTP programı, iki yıl tam zamanlı yükseköğretimi başarıyla tamamlamış ve iki yıl çalışma deneyimi kazanmış öğretmenlerin yetiştirilmesine yönelik programdır. Her iki programda okullar program süresince öğretmenlere maaş verme sorumluluğundadır. GTP ve RTP aynı zamanda farklı ülkelerde öğretmenlik eğitimi almış kişilere de yöneliktir.

4.8.1.2. İleri ve Yetişkin Eğitim Enstitüleri Öğretmenlerinin Hizmet Öncesi Eğitimi

Zorunlu eğitim sonrası eğitim için yetiştirilen kişiler ileri eğitim kurumları, tertiary kolejleri ya da sixth-form kolejlerinde görev alırlar. Ayrıca tarım ve bahçivanlık kolejleri, yetişkin ve toplum eğitim merkezlerinde de görev alabilirler.

Eylül 2001'den itibaren zorunlu eğitim sonrası eğitimde görev almak isteyen tüm eğitimciler Further Education Training Organisation (FENTO) tarafından profesyonel öğretim yeterliliği almak zorundadır. Bu tarihe kadar ise ileri eğitim eğitimcileri için özel yetiştirme kursları almak durumundaydı. Eylül 2001'den önceki eğitimcilerden de mesleki gelişimin sağlanması için bu kursların ya da eşdeğer kursların alınması istenmektedir.

4.8.1.2.1. Öğretmen Yetiştirme Modelleri

İleri Eğitim eğitimcileri için mesleki yetiştirme kursları iş-tabanlı modellerle tam gün ya da yarım gün çalışmalarla yapılmaktadır. İleri Eğitim öğretmenleri için şu kurslar mevcuttur:

- The Post Graduate Certificate in Education (PGCE) ya da Certificate in Education (Cer.Ed.) Kursları
- 16 yaş sonrasını kapsayan ve ileri eğitim için Qualified Teacher (FE) (QTFE) statüsü kazandıran kurslardır. Cert. Ed.'in PGCE'den farklı PGCE, QTS statüsü kazandırmaktadır. Kurslar bir yıllık eğitim ilkeleri ve spesifik alanın eğitimini kapsamaktadır. Yeterlilikler üniversiteler ya da diğer yükseköğretim enstitülerince alınmaktadır.
- The Further Education Teachers Certificate (İleri Eğitim Öğretmenleri Sertifikası)

Bu sertifika kursları part-time gündüz ya da akşam sınıflarında öğrenci ihtiyaçları ve pratik öğretim deneyimlerini içermektedir. Kurslar üç safhadan oluşmaktadır. 1. ve 2. safha ilk yılda, 3. safha ise bir sonraki yılda yapılmaktadır. 3 safhanın tamamlanmasından sonra PGCE/ Cert. Ed. Sertifikalarına eşdeğer yeterlilik verilmektedir.

4.8.1.3. Yükseköğretim Öğretmenlerinin Hizmet Öncesi Eğitimi

QTS, yükseköğretim enstitülerinin geçerli olmayıp, QTS'i ve okullarda deneyimi olan öğretmenlerin yetiştirilmesi şart koşulmuştur. The Institute for Learning and Teaching in Higher Education (ILT), yükseköğretim kurumlarında görev alacakların yetiştirilmesiyle

ilgilenen kurumdur. ILT yükseköğretim kurumları eğitimcilerinin yetiştirilme programını akredite eder ve altı alanda mesleki yeterlilik üzerine dayanır : (TTA,2004)

- Öğretim ve öğrenimin desteklenmesi,
- Öğrenme programların ve/veya öğrenme aktivitelerinin planlanması ve tasarlanması,
- Değerlendirme ve öğrenenlere dönüt verme,
- Etkili öğrenme çevresi geliştirme ve öğrenen destekli sistemler,
- Pratik ve kişisel gelişimin değerlendirilmesi,
- Öğretim ve destekli öğrenme ile burs,

4.8.2. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi

Öğretmenlerin sürekli mesleki gelişiminin sağlanması buldukları eğitim kademesine göre değişiklik göstermektedir.

4.8.2.1.Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitimi

Tüm öğretmenlerin öğretim metotlarını ve çalışma programlarını gözden geçirme ve sürekli mesleki gelişim sağlama alanlarında mesleki görevler vardır. Öğretmenlerin sürekli mesleki gelişimlerini (CPD- Continuing Profesional Development) sağlamadan sorumlu olan tek bir kurum yoktur. Mesleki gelişimin sağlanması şu kurumlar arasında paylaşılmıştır: (DfES,2004; TTA,2004 ve Canteach,2004)

- Eğitim Bakanlığı (DFES) ve Öğretmen Yetiştirme Kurum (TTA)
- Okul Liderliği Ulusal Koleji (NCSL)
- Genel Öğretim Kurumları
- Başöğretmenler
- İlgili Bireysel Öğretmenler

DFES, CPD için finansmanı ve programları sağlar: the Standards Fund and Grants for Education Support and Training (GEST). GEST genelde LEA'lara ödenir ve LEA'lar okullar arasında finansmanı sağlar.

4.8.2.2. İleri ve Yetişkin Eğitim Enstitüleri Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitimi

İleri Eğitim kolejleri ya da tertiary kolejlerinde görev yapan öğretmenlerin mesleki gelişim kursları alma zorunluluğu yoktur. Fakat ileri eğitim enstitü başkanları eğitimcilerini kurslara ya da konferanslara katılarak gelişimlerini sağlamalarını ister. Sixth-form kolejlerinde eğitimcilere beş günlük mesleki gelişim aktiviteleri verilir. The Learning and Skills Development Agency (LSDA) ve Further Education Development Agency (FEDA) gelişim politikasından sorumlu olan kurumlardır. Bu kurumlar yönetim gelişim programı dahil olmak üzere mesleki gelişim sağlayan kurslar düzenlerler. Öğretmenlerin CPD'si ileri eğitim enstitüleri, yükseköğretim enstitüleri ya da bağımsız yetiştirme kursları, konferanslar ile sağlanır (Evans,2002:213).

4.8.2.3. Yükseköğretim Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitimi

Yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim görevleri ve üyelerinin mesleki gelişim kursları almalarına yönelik yasal şartlar yoktur. The Dearing Report (Dearing, 1997) tüm yükseköğretim enstitüsü görevlerinin gelişimini ve yetiştirilmesini sağlayan kurslar, programlar almalarını önerir ve bu programlar için ulusal akredite sistemi sağlayan kurumlar sağlar. Buna yönelik 1999 Haziran'da the Institute for Learning and Teaching in Higher Education (ILT) oluşturulmuştur. Öğretim üyelerinin mesleki gelişimlerini sağlayan birimler birçok üniversitede mevcut olup CPD'den sorumlu tek bir kurum yoktur. ILT, yükseköğretim kurumlarında görev yapan eğitimciler için mesleki kurumdur ve ILT şu aktivitelere odaklanmaktadır: (TTA,2004 ve DfES,2004)

- Yükseköğretimde yetiştirme programlarının akredite edilmesi,
- Öğretim ve öğrenme yer alanlara destek sağlanması,

- Araştırma kadrolaştırılması ve öğretim – öğrenme gelişiminin sağlanması,
- Yeniliklere teşvik,

Yükseköğretim’de görev alanların mesleki gelişimlerini sağlamada The Higher Education Staff Development Agency (HESDA) ve The Staff and Educational Development Association (SEDA) sorumludur. HESDA, yükseköğretim çalışanlarının stratejik gelişimini ve yetiştirilmesini sağlar. SEDA görevlilerin ve eğitimsel geliştiriciler için mesleki kurumdur ve amacı yenilik oluşturma ve iyi pratik sağlamaktır. Ayrıca, CPD için öğretim görevlileri ve öğretmenlere yönelik programlar hazırlar (Hesda,2004).

4.9.Eğitimin Finansmanı

Finansman, Eğitim Bütçesi

İngiltere’de DFES tüm eğitim kurumlarının finansmanından sorumludur. DFES LEA’lara okulların ihtiyaç duyduğu paraları göndermekte ve bu paralar LEA’lar tarafından okullara dağıtılmaktadır. LEA’lar okul harcamalarını ve genel harcamaları gösteren rapor hazırlamak zorundadır.

İleri ve yükseköğretim enstitülerinin finanse edilmesinden kaynak sağlayan kurumlar (funding bodies) sorumludur. Enstitüler funding bodies’e finansal rapor/bilgi sunmaktadır. Üniversite ve kolejlerden finansal bilgiyi toplayan ve yayınlayan kuruluş ise HESA- Higher Education Statistics Agency’dir.

Öğrenme ve Beceri Reformu (The Learning and Skills Act) 2000 reformu altında Learning and Skills Council (LSC) İngiltere’deki 16 yaş üzeri öğrencilerin eğitimin planlanması, niteliklerinin artırılması ve finanse edilmesinden Nisan 2001’den itibaren sorumlu olmuştur. LSC, işverenleri, ticaret sendikalarını, eğitim ve yetiştirmeyi sağlayanlarını ve toplum gruplarını temsil eden 12 kişiden oluşmaktadır. LSC’nin iki Kanuni Komitesi ve 47 yerel kurum vardır ve bunlar buldukları bölgenin ihtiyaçları işverenlerin ihtiyaçlarını belirlemekten ve eğitim kurumlarının finansmanını sağlamaktan sorumludur. The Learning

and Skills Act 2000 altında LSC'lerini sağlamak zorunda olduğu imkânlar şöyledir: (www.hefce.ac.uk)

- Tam gün ya da yarım gün eğitim ve yetiştirme sağlamak,
- 16 ile 19 yaş arası kişiler için eğitimleri ile bağlantılı boş zaman işleri sağlamak ve bunu 19 yaş üzeri kişiler içinde sağlamak,

LSC'nin görevleri ise şunları kapsamaktadır:

- İleri eğitim,
- Mesleki alanlarda yetiştirme,
- İş gücü gelişimi,

Yükseköğretim kurumlarının ve enstitülerinin öğrenim ve araştırma masrafları The Higher Education Funding Council for England (HEFCE) tarafından finanse edilmektedir.

İngiltere'de devletin eğitim için ayırdığı bütçe ve harcamalar, eğitim kademelerine ve yıllara göre tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26: İngiltere Eğitim Giderleri (Ülke Harcamaları £ milyon olarak)

Yıllar	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*
1991 /92	7,247 (17973)	7,787 (19312)	1.245 (3088)	2.437 (6044)	4.454 (11046)	.....	.....	1.361 (3375)
1992 /93	8.262 (20490)	8.347 (20701)	1.354 (3358)	3.361 (8335)	4.136 (10258)	.....	.....	1.009 (2502)
1993 /94	8.712 (21606)	8.615 (21365)	1.420 (3522)	.....	.....	4.908 (12172)	3.072 (7619)	905 (2244)
1994 /95	9.094 (22553)	8.875 (22010)	1.451 (3598)	.....	.....	5.192 (12876)	3.200 (7936)	963 (2388)
1995 /96	9.352 (23193)	8.844 (21933)	1.493 (3703)	.....	.....	5.472 (13571)	3.392 (8412)	948 (2351)
1996 /97	9.697 (24049)	9.194 (22801)	1.578 (3913)	.....	.....	5.729 (14208)	3.694 (9161)	1.277 (3167)
1997 /98	10.405 (25804)	9.322 (23119)	1.655 (4104)	.....	.....	5.693 (14117)	3.718 (9221)	1.355 (3360)
1998 /99	23.069 (57211)	.....	.....	.....	.....	4.76 (11720)	5.064 (12558)	4.611 (11435)
1999 /00	24.441 (60614)	.....	.....	.....	.....	5.166 (12812)	5.216 (12936)	4.278 (10609)
2000 /01	26.926 (66776)	.....	.....	.....	.....	5.813 (14416)	5,167 (12814)	3.861 (9575)
2001 /02	29.867 (74070)	.....	.....	.....	.....	5.628 (13957)	6.810 (16889)	3.989 (9893)

Açıklamalar :

(1) (*) belirtilen numaraların açıklamaları:

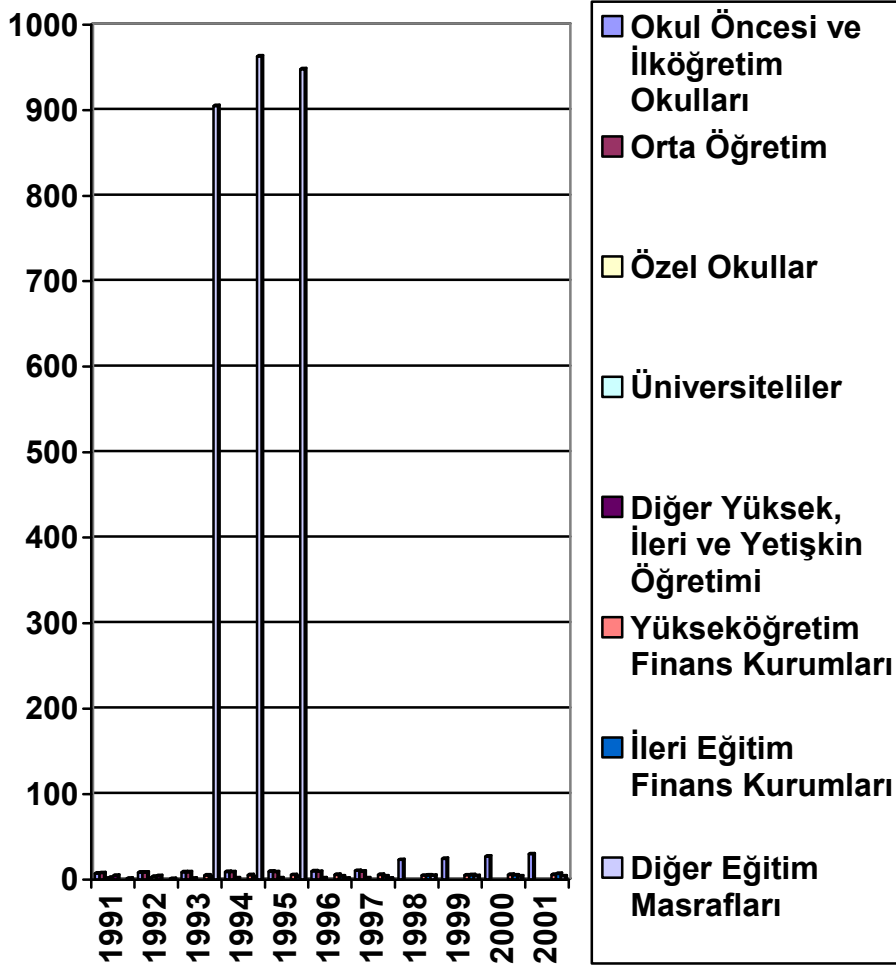
- 1 : Okulöncesi ve İlköğretim Okulları
- 2 : Ortaöğretim
- 3 : Özel Okullar (Özel Öğretim)
- 4 : Üniversiteler
- 5 : Diğer Yüksek İleri ve Yetişkin Öğretimi
- 6 : Yükseköğretim Finans Kurumları
- 7 : İleri Eğitim Finans Kurumları
- 8 : Diğer Eğitim Masrafları

(2)Harcamalar içerisinde üstte belirtilen miktarlar İngiliz Pound (£) 'u üzerindedir. Altında yer alan miktarlar ise YTL'ye çevrilmiş halidir. (YTL değerlerinin ortalama değerleri yazılmıştır 14.2.2005 itibariyle)

Eğitim harcamalarına bakıldığında okul öncesi ve ilköğretime ayrılan bütçe 1991-1992 öğretim yılında £ 7.247 milyon iken 2001-2002 öğretim yılına doğru sürekli artış sağlanmış ve okul öncesi ve ilköğretim için yapılan harcamalar £ 29,867 milyon olmuştur. Ortaöğretimde ise yine bir artış sağlanmış ve 1991-1992 yılında £ 7,787 milyon olan harcamalar, 1997-1998 öğretim yılında £ 9,322 milyona yükselmiştir. Özel okullar için yapılan eğitim harcamalarında ise sürekli bir artış söz konusudur ve 1997-1998 öğretim yılında £1,655 milyona yükselmiştir. Yüksek öğretim finans kurumlarının yüksek öğretim için ayırdığı bütçede de yıllara göre değişimler yaşanmış olsa da 2001-2002 öğretim yılında artarak £ 5,628 milyon olmuştur. Eğitim harcamalarındaki bu artış ileri eğitim finans kurumları içinde geçerli olmuş ve 1994-1995 öğretim yılında ayrılan bütçe £3,072 milyon iken 2001-2002 öğretim yılında bu bütçe £6,810 milyona ulaşmıştır. Eğitim alanında yapılan diğer masraf harcamalarında ise yıllara göre sürekli bir artış yaşanmıştır.

Eğitim kademelerine ve yıllarına eğitim için yapılan harcamalar grafik 21'de de görölmektedir.

Grafik 21 : Eğitim Harcamalarının Yıllara ve Eğitim Kademelerine Göre Dağılımı

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçları ve araştırma bulgularına dayalı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1.Sonuç

Türk ve İngiliz Eğitim Sistemleri'nin karşılaştırıldığı bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Türk Eğitim Sistemi 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu üzerine oturtulmuştur ve sistem bu kanunda belirtilen ilke ve amaçlar doğrultusunda yürütülmektedir. İngiliz Eğitim Sistemi ise 1988 Ulusal Program esaslarına göre düzenlenmiştir.

Her iki ülkenin eğitim sistemleri incelendiğinde kendi sosyo-ekonomik, kültürel ve politik yaşantılarını da dikkate alarak en uygun ilkeleri belirlemeye çalıştıkları görülmektedir. Her iki ülkedeki eğitim yasaları toplumsal değerleri ve bireysel özellikleri ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bir yandan öğrencilere ulusal değerler kazandırılarak devletin varlığı korunmakta, hem de öğrencilerin bireysel özellikleri geliştirilerek toplumsal gelişme sağlanmaya çalışılmaktadır.

Eğitim ilke ve amaçları belirlenirken yaşanan küreselleşme süreci içinde ulusal değerlerin yanında evrensel değerlerin de kazandırılacağı ilkeler ve amaçlar da esas alınmalıdır. Türk Eğitim Sistemi'nde amaç ve ilkeler devletin varlığını korumak ve sistemini devam ettirmek için gerekli olan değerleri içermektedir.

Türk Eğitim Sistemi'nin teşkilat yapısı hiyerarşik ve çok bürokratik bir yapıya sahiptir. Eğitim yönetiminde Milli Eğitim Bakanı önemli bir rol üstlenmekte ve tüm kararlar merkezden alınmaktadır. Oysa İngiltere'de Eğitim Bakanlığı çok bürokratik bir yapıya sahip olmayıp eğitime yön verici rolü üstlenmektedir ve yerel yönetim kurulları ile desteklenmektedir. Böylelikle bölgelere göre duyulan ihtiyaçlar ve bireysel ihtiyaçlar göz ardı

edilmeksizin eğitim verilmektedir. Yerel yönetim ile gelişimlere ve değişimlere açık ve kolay motive olabilen bir eğitim sistemi ortaya konmaktadır.

Merkeziyetçi bir yapısı olan Türk Eğitim Sistemi'nde ekonomik, sosyal ve teknolojik alanlarda değişimlere kolay motive olabilecek yapının oluşturulabilmesi için eğitim sisteminde bazı yetkiler yerel yönetimlere devredilmelidir. Ayrıca merkeziyetçi bir sistem ile tek tip programın sunulması, bölgenin ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanmasını mümkün kılmamaktadır. Bireylerin ihtiyaçlarına uygun programları seçebilme özgürlüğünün olmaması merkeziyetçi sistemin olumsuz yanlarından biridir. Ancak şunu da söylemek gerekir ki merkeziyetçi sistem bölgeler arasındaki farklılıkları en aza indirmekte, ülke düzeyinde bütünlük sağlamaktadır. Türk Eğitim Sistemi'nin de İngiliz Eğitim Sistemi'nde olduğu gibi merkezi yönetimin eğitime yön verici nitelik taşıması ve yerel yönetim ile eğitimin daha yerel bir hale getirilmesi gerekmektedir. Burada eğitimde merkezi sistemi olumsuz, yerel sistemi ise olumlu bir sistem olarak görmek uygun bir düşünce değildir. Her iki sistemin de olumlu ve olumsuz tarafları bulunmaktadır. Merkezi sistemin en olumlu yönü şüphesiz ki eğitim uygulamalarında tüm ülkede bütünlük sağlanabilmesidir. Buna rağmen Türkiye'de merkezi sistemden sürekli şikâyet edilmekte ve merkezdeki tüm yetkilerin yerel birimlere bırakılması istenmektedir. Ancak burada hangi yetkilerin yerel birimlere bırakılacağına kararlaştırılması önemlidir. Nitekim İngiltere daha önce yetkilerin hemen hemen tamamının yerel birimlerde bulunduğu aşırı yerel olan eğitim sistemini 1988'de değiştirme yoluna gitmiş ve yerel birimlerin bazı yetkilerini merkez birimlere aktarmıştır. Daha önce her okul ve/veya bölge programlarını kendisi hazırlarken, Eğitim Bakanlığı, Ulusal Program (National Curriculum) adı altında temel derslerin programını hazırlamış ve tüm okul ve bölgelerde bu programın aynen uygulanmasını zorunlu tutmuş, bu dersler dışında kalan dersleri seçimlik olarak okul ve bölgelerin hazırlayıp uygulayabilmesine olanak tanımıştır. Böylece yarı merkezi- yarı yerel bir sistem ortaya çıkmıştır. Merkezi sistemin yerelleştirilmesi gerektiği konusundaki yapılacak çalışmalarda İngiliz Eğitim Sistemi Türkiye için iyi bir model olabilir.

Türkiye'de zorunlu eğitim 8 yıl olup 6-14 yaş arası çocukları içermektedir. İngiltere'de ise zorunlu eğitim 11 yıl olup 5-16 yaş arası çocukları içermektedir. Bu açıdan bakıldığında da İngiltere'nin zorunlu eğitim süresinin Türkiye'den fazla olduğu görülmektedir. Zorunlu eğitim süresinin fazlalığı hiç şüphesiz ki daha eğitilmiş ve bilinçli yurttaşların yetiştirilmesini sağlayacaktır. Türkiye'de zorunlu eğitim 8 yıllık kesintisiz eğitimi

kapsamaktadır. İngiltere’de ise eğitim ulusal programa göre dört kademeye ayrılmıştır ve zorunlu eğitim bu dört ana kademeyi kapsamaktadır. Eğitim kademeleri incelendiğinde de her iki ülkede de okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Fakat okullaşma oranları incelendiğinde İngiltere ve Türkiye arasında okul öncesi eğitimde büyük farklar bulunduğu görülmektedir. Türkiye’de okul öncesi okullaşma 1996-1997 istatistiklerine göre sadece %8,5 olup (MEB,İstatistik,2004), bu oran İngiltere’de, %94’tür (National Statistics,2003). Zorunlu Eğitimde ise Türkiye’de okullaşma oranı 1996-1997 istatistiklerine göre %88.9, yüksek öğretimde ise %22.4’tür (MEB,İstatistik,2004). İngiltere ise yüksek öğretimde okullaşma oranı %64’tür (National Statistics,2003). Eğitim kademelerine göre okullaşma oranları incelendiğinde İngiltere’de her eğitim kademesinde okullaşma oranı Türkiye’ye göre daha fazladır.

Her iki ülkenin eğitim kademelerinde değerlendirme süreçleri incelendiğinde Türkiye’de öğretmenlerin kendi değerlendirmelerini yaptıkları, ancak İngiltere’de her kademe sonunda belirli alanlarda ulusal testler ile değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Türkiye’de de ulusal testler ön plana çıkarılarak değerlendirilme sürecinin olması bölgeler arası eğitim farklılıklarına ve bölge okullarına göre eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde önemli etkiler yapacağı düşünülmektedir. Ancak son zamanlarda Türkiye’de de ilköğretim öğrencileri için genel sınavların yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bu girişim Türkiye için olumludur. Bu sınavların her kademe için yapılması ve yaygınlaştırılması gereklidir.

İngiliz ve Türk Eğitim Sistemi arasında dikkati çeken diğer bir özellik mesleki eğitime verilen önem derecesidir. İngiltere’de mesleki eğitime önem verilerek ara insan gücü yetiştirilmesinde kurumlar işlevsel özellik kazanmaktadır. Türkiye’de de mesleki eğitim ve ara insan gücü yetiştirmede bazı çabalar bulunmaktadır. Türk mesleki eğitimi İngiltere’den daha eski bir geçmişe sahiptir. Yaklaşık 150 yıldır mesleki eğitimde sürekli gelişmeler yaşanmaktadır. Ancak burada sorun yeterli yöneltmenin yapılmamasıdır. İngiltere’de öğrencilere yöneltme ve danışmanlık hizmetleri sağlanırken ülkemizde yeterince verilememektedir. Ayrıca İngiltere’de ortaöğretimde öğrenci sayısı bakımından meslek okulları daha ağırlıklı iken Türkiye’de genel liseler daha ağırlıklıdır. Tüm bunlara rağmen, Türkiye’de mesleki eğitimin öneminin farkına varıldığı ve bu alanda sürekli gelişmelerin yaşandığı görülmektedir.

Teftiş konusunda ise Türk Eğitim Sistemi'nde teftiş Milli Eğitim Bakanlığı'nın merkez örgütünde yer alan kuruldur. Eğitimin teftişi teftiş kurulu tarafından belirlenen müfettişlerce yapılmaktadır. İlköğretim okullarının teftişi ise İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesindeki müfettişlerce yapılmaktadır. Müfettiş sayıları ve teftiş personeli gerekli ihtiyacı karşılayamamakta ve yetersiz kalmaktadır. İngiliz Eğitim Sistemi'nde ise teftiş, Eğitim Bakanlığı'ndan ayrı bir kuruldur. Eğitimin teftişi tek bir kurul tarafından değil çeşitli kurullarca yapılmaktadır. Eğitim Standartları Ofisi, eğitim standartlarını ve niteliğini arttırma amaçlı incelemelerde bulunmaktadır. Çeşitli müfettişlerle çok yönlü bir denetim ile eğitim eksiklikleri saplanarak giderilmeye çalışılmaktadır. Türkiye'de ise teftiş kurulu eğitimin teftişinden sorumlu olup eğitimin uygun şartlarda yapılıp yapılmadığını incelemektedir. Oysa eğitim danışmanlığı yapacak ve eğitimi geliştirmeye yönelik çalışmalar ve denetim yapacak bir kurulun varlığı kaçınılmazdır.

Her iki ülkenin öğretmen yetiştirme sistemlerine bakıldığında da farklılıklar göze çarpmaktadır. Türkiye' de öğretmen yetiştirme Cumhuriyet Döneminden itibaren sürekli bir gelişim göstermiş ve öğretmen olabilmek için üniversite mezunu olma zorunluluğu getirilmiştir. Öğretmenler üniversitelerin eğitim fakültelerinde yetiştirilmektedir. Üniversitelere giriş ÖSYM tarafından hazırlanan merkezi bir sınavla gerçekleştirilmektedir. Ancak bu sınavda öğretmenlik için öğrencilerin uygun yeterliliklere sahip olup olmadıkları ölçülememektedir. Öğretmen, bir model olduğu için bu modeli en iyi taşıyabilecek ve gerçekleştirebilecek bireylere ihtiyaç vardır. İngiltere'de ise böyle bir merkezi sınavla öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci alınmamaktadır. Öğretmen olmak isteyen adaylara çeşitli eğitim modelleri uygulanarak öğretmen eğitimi verilmektedir. Öğretmen adaylarında niteliğe bakılarak seçim yapılmaktadır. Bu seçim sürecinin Türkiye'de de uygulanması yararlı olacaktır. Bu şekilde öğretmenliğe uygun niteliklere sahip olan öğrenciler eğitim fakültelerine kabul edilecektir. Türk Eğitim Sisteminde kurumlarda yer alacak yöneticiler ve öğretmenler sınavlarla atanmaktadır. Oysa İngiliz Eğitim Sisteminde okullar kendi eğitimcilerini ve kurum çalışanlarını kendi koşul ve şartlarına uygun olarak seçmektedir. Böyle bir sistemin Türkiye'de uygulanabilirliği konusunda deneme çalışmaları yapılabilir.

Son olarak, her iki ülkenin eğitim finansmanlarına bakıldığında, Türk Eğitim Sistemi'nin finansmanı ile İngiliz Eğitim Sistemi'nin finansmanında büyük farklılıklar görülmektedir. İngiltere'de merkezi yönetim ve yerel yönetim eğitimi birlikte finanse etmektedir. Türkiye'de ise devlet, eğitim sisteminin finanse edilmesinde tek kaynaktır. Ayrıca

Türkiye ve İngiltere'nin eğitim için ayırdığı bütçede de farklılıklar söz konusudur. Türkiye'de eğitimin ulusal bütçe içindeki payı %7,60; ulusal gelir içindeki payı %2,65 iken (MEB,2002), İngiltere'de eğitimin ulusal bütçe içindeki payı %11,4; ulusal gelir içindeki payı %4,7'dir (National Statistics,2003). Görüldüğü gibi İngiltere'de eğitim hizmetlerine bütçeden daha fazla pay ayrılmaktadır.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırma ile ilgili öneriler ve araştırmacılara sunulan öneriler yer almaktadır.

5.2.1. Araştırma İle İlgili Öneriler

1) Türkiye'de eğitim kademelerinde okul öncesi dönemden yükseköğretime kadar olan döneme kadar okullaşma oranı düşük olup eğitim dışında kalan nüfus oranı yüksektir. Eğitimin tüm nüfusa ulaşabilmesi ve her bireyin eğitim sürecinden geçmesi gereklidir.

2) Eğitim hayat boyu devam eden bir süreç olarak görülerek eğitimin kurumlarla sınırlı kalmaması ve yetişkinlerin sürekli bir eğitimden geçmesi gerekmektedir. Hayat boyu eğitimin daha fazla yaygınlaştırılması gerekmektedir.

3) Türkiye'de mesleki eğitim daha fazla yaygınlaştırılmalı, ilköğretim mezunları ağırlıklı olarak meslek liselerine yönlendirilmelidir.

4) Her eğitim kademesinde rehberlik ve yönlendirme hizmetlerine yer verilmelidir.

5) Türkiye'de eğitim sistemi, İngiltere olduğu gibi merkezi ve yerel yönetim yetkilerinin bir arada paylaşıldığı bir sistem haline getirilebilir. Böylelikle hem yerel düzeyde ve bireysel düzeyde ihtiyaçlara cevap verilerek eğitimde program çeşitliliği sağlanmış olacak, hem de merkezi kurumların yetkileri nedeniyle bölgeler arasında farklılıklar en aza indirilecektir.

6) Türkiye'de öğretmen yetiştirmede öğretmenlik mesleğine uygun kişiler uygun eğitim süreçlerinden geçmeli ve daha fazla önem kazanmalıdır. Öğretmen adayları için özel

bir sınav sistemi getirilmeli ya da eğitim fakültelerine başvuracak öğrencilerde nitelik açısından belirli giriş ölçütleri aranmalıdır.

7) Türkiye’de teftiş kurulunun görev ve nitelikleri değiştirilmelidir. Müfettişlerin eğitim kademelerine göre ayrılarak uzmanlaşması ve eğitim denetçiliği yapması gerekmektedir. Eğitimin gelişmesi ve eksikliklerinin giderilmesi için araştırmalar yapmalı, eğitim sistemini ve eğitim sisteminin işleyişini sorgulamalı ve İngiltere’de olduğu gibi araştırma raporları hazırlamalıdır.

8) Eğitim finansmanının tek kaynağı devlet olarak görülmeyip farklı finans kaynakları oluşturulmalıdır. Yerelleşme ile bölgesel kaynaklara ulaşılmalı ve okullar bütçe sağlayabilecek faaliyetlerde bulunmalıdırlar ve toplum eğitim sürecine aktif olarak katılmalıdır.

5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

1) Karşılaştırmalı eğitimi etkileyen faktörler göz önüne alınarak Türk ve İngiliz Eğitim Sistemleri daha ayrıntılı olarak araştırılmalıdır.

2) İngiliz Eğitim Sistemi’nin Avrupa Birliği ülkelerinin eğitim politikalarına olan etkileri araştırılarak Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ile Türkiye Eğitim Sistemi ve Politikası değerlendirilebilir.

3) Türk Eğitim Sistemi ve politikasını daha etkili ve verimli olarak değerlendirebilmek için merkezi yönetim odaklı sistemler, yerel yönetin odaklı sistemler ve yarı merkezi yarı yerel yönetim odaklı sistemler incelenerek farklı ülkelerin eğitim sistemleri ile karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Altbach, P.G. ,Kelly, G.P. “Comparative Education: Challenge and Response.” *Comparative Education Review*.30,1 , 89-107, 1986

Akyüz, Yahya. *Türk Eğitim Tarihi*. 8. Basım. İstanbul: Alfa Yayınları, 2001

Akyüz, Yahya. “ Türkiye’de Çağdaş Anlamda Öğretmenlik Mesleğinin Doğuşu” *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ed. Yüksel Özden. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002 (34-61)

Arnove, Robert F. , Kelly, Gail P. and Altbach, Philip G. “Approaches and Perspectives” *Comparative Education*. (Ed. R.F. Arnove, G.P. Kelly and P.G. Altbach) London: Collier Macmillan Publishers (3-11)

Arthur, James. “Roman Catholic Schools” *Education in the United Kingdom*. (Ed.L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (135-145)

Aytaç, Kemal. *Avrupa Okul Sistemlerinin Demokratlaştırılması*. 3. Basım. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1985

Başaran, İbrahim Ethem. *Türkiye Eğitim Sistemi*. 3. Basım. Ankara: Yargıcı Matbaası,1996

Binbaşıoğlu, Cavit. *Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri*. Tarihsel Bir Çerçeve.İzmir: Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993

Bursalıoğlu, Ziya. “Türk Eğitim Sistemi” *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. (Ed. Demirel, Ö. ve Kaya, Z.). Ankara : Pegem A Yayınları, 2001 (146-173)

B.Cooke, Alistair ve Woodhead, David. “Independent Schools” *Education in the United Kingdom*. (Ed.L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (158-166)

Cho, İn Kyung . *Güney Kore Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi ,Eğitim Bilimleri Enstitüsü ,1997

Cicioğlu, Hasan. *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim*. Ankara : Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1985

D'Andrea, Vaneeta-Marie ve W.Gosling, David. "University Education" *Education in the United Kingdom*. (Ed. L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (169-182)

Dearing,R. *Review of Qualifications for 16-19 year olds:Full Report*. London:Schools Curriculum and Assessment Authority,1995

Demirel, Özcan. *Karşılaştırmalı Eğitim*. Ankara : Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1992

Demirel, Özcan. *Eğitim Sözlüğü*. 2. Basım. Ankara : Pegem A Yayıncılık, 2003

Demirel , Özcan. *Karşılaştırmalı Eğitim*. Ankara : Pegem A Yayıncılık, 2000

Demirtaş, Abdullah. *Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri*. İzmir: Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993

Department of Education and Skills. *Statistics of Education: Schools in England* . London: Her Majesty's Stationery Office,2003

Department of Education and Skills. *Schools:Building on Success*. London:DfEE

Erdem, Ali Rıza. *21. Yüzyıla Girerken Nasıl Bir İnsan Modeli Yetiştirelim?*. Ankara : Anı Yayıncılık, 1998

Erdoğan, İrfan. *Çağdaş Eğitim Sistemleri*. 5. Basım. İstanbul : Sistem Yayıncılık,2003

Ergüneş, Yalçın. "Türk Milli Eğitim Sisteminin Yapısı" *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. (Ed. Y. Özden. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002 (65-84)

Edwards, Reginald. "General Problems of Scientific Method-Introduction" *Relevant Methods in Comparative Education*. (Ed. R.Edwards, B.Holmes and J.Van de Graff). Hamburg: Unesco Institute for Education, 1973 (25-41)

Edwards, R. “Some Theoretical Methods for Comparative Education-Introduction” *Relevant Methods in Comparative Education*. (Ed. R.Edwards, B.Holmes and J.Van de Graff). Hamburg: Unesco Institute for Education, 1973 (95-109)

Fidan, Nurettin ve Erden, Münire. *Eğitime Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları, 1998

Fieldhouse,R. *A History of Modern British Adult Education*. Leicester : NIACE,1996

Halls , W.D. “Trends and Issues in Comparative Education” *Comparative Education*. (Ed. Halls, W.D.) London: Jessica Kingsley Publishers/UNESCO, 1990 (21-63)

Harris, N. *Law of Education: Regulation, Consumerism and the Education System*. London : Sweet & Maxwell,1993

Hyams, O. *Law of Education*. London : Sweet & Maxwell,1998

Holmes, B. “Conceptual Analysis and Empirical Inquiry” *Relevant Methods in Comparative Education*. (Ed. R.Edwards, B.Holmes and J.Van de Graff). Hamburg: Unesco Institute for Education, 1973 (41-57)

Holmes, B. *Comparative Education : Some Considerations of Method*. London : Ailen and Unwin Publication,1981

İbrahimova, Saadet. *Azerbaycan ve Türkiye`de Uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002

Johnson, Paul. “Education Policy In England” *Oxford Rewiew of Economic Policy*, Vol.20, No.2 . Oxford: Oxford University Press, 2004

Jullien, Marc – Antoine. (Çev. Prof. Dr. Kemal Aytaç) *Mukayeseli Eğitim Üzerine Bir Eserin İlk Taslağı*. Ankara: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Basımevi, 1979

Kara, Mehmet . Türk ve Fransız Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması. Elazığ : Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , 2001

Kaya, Yahya Kemal. İnsan Yetiştirme Düzenimiz . Ankara : Hacettepe Üniversitesi, 1984

Kelly, A V. The National Curriculum. London: Paul Chapman Publishing Ltd., 1990

King,Edmund. “ A Century of Evolution in Comparative Studies” Comparative Education. Oxford: 36,3, 267-279, 2000.

King, E. Other Schools and Ours Comparative Studies for Today. London : Holt, 1979

Koçer, Hasan Ali. Türkiye 'de Öğretmen Yetiştirme Problemi (1848-1967). Ankara: 1967

Küçükahmet, Leyla. Öğretmen Yetiştirme Programları ve Uygulamaları. Ankara : Gazi Üniversitesi , 1993

Lauwerys, Joseph A. ,Varış, Fatma ve Neff, Kenneth. Mukayeseli Eğitim. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi,1979

Laycock, Liz. “Primary Schools” Education in the United Kingdom. (Ed.L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (69-80)

Long, Peter. “Early Years Education” Education in the United Kingdom. (Ed. L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (55-66)

Maasrif Vekaleti İngiliz Maarif Kanunu . İstanbul : Maarif Basımevi, 1955

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). Milli Eğitim Temel Kanunu. Ankara : Milli Eğitim Basımevi,1975

Milli Eğitim Bakanlığı. Milli Eğitim İstatistikleri 2004-2005. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, 2005

Meredith, Paul . “England” *Education in the United Kingdom*. (Ed. L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (3-15)

Merricks, Linda. “Further Education” *Education in the United Kingdom*. (Ed. L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (96-105)

Moon,Bob. *A Guide to the National Curriculum*. Fourth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2001

Morrison, Ian ve Gray, John. “Developing Models for Initial Teacher Training: Challenges, Changes and Future Directions” *Education in the United Kingdom*. (Ed. L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (183-194)

National Curriculum. London : DFEE ve QCA, 1999

National Commission of Inquiry into Higher Education (NICHE). *Higher Education for a Learning Society*. London: HMSO, 1997

NICHE (National Commission of Inquiry into Higher Education). *Higher Education for Learning Society*. London : HMSO,1997

Nunn, Jacqueline. “Secondary Schools and Sixth Forms” *Education in the United Kingdom*. (Ed.L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (82-95)

O’Hear, Philip. “Coherence in Curriculum Planning” *Assessing The National Curriculum* (Ed. P. O’Hear and. J.White). London : Paul Chapman Publishing Ltd., 1993 (15-25)

Oğuzkan, A.Ferhan. *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara : Gül Yayınları, 1993

Öz, Feyzi. *Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Sisteminde Teftiş*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Basımevi,2003

Öztürk, Cemil. *Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası* . Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1996

Peker, Dilşat. Azerbaycan, Kazakistan ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999

Resmi Gazete. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (3797 S.K.) 12.05.1992 tarih ve 21 226 sayılı.

Resmi Gazete. İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun. 18.08.1997 tarih ve 23 084 sayılı.

Robson, S. ve Smedley, S. Education in Early Childhood: First Things First. London: David Fulton, 1996

Saracaloğlu, Asuman Seda. Türk ve Japon Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Karşılaştırılması. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 65 , Ege Üniversitesi Basımevi, 1992.

Sağlam, Mustafa. Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi , 1999

Şişman, Mehmet. Öğretmenliğe Giriş. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2000

The English Education System, An Overview of Structure and Policy . A briefing paper, DfEE, 1995

Thomas, R. Murray. "The Nature of Comparative Education" International Comparative Education Practices, Issues & Prospects. (Ed. R. M. Thomas). Oxford: Pergamon Press,1990

Topbaş, Eriman. Türkiye ve Fransa`da Sınıf Öğretmeni Yetiştiren Kurum Programlarının Karşılaştırılması. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001

Türk, Ercan. Türk Eğitim Sistemi ve Yönetimi. Ankara : Nobel Yayınları,2002

Türk, Ercan. *Türk Milli Eğitim Sistemi*. Ankara : Nobel Yayınları, 1999

Türkoğlu, Adil. *Fransa, İsveç ve Romanya Eğitim Sistemleri*. A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 121. Ankara. A.Ü.Basımevi, 1985 (Doçentlik Tezi)

Türkoğlu, Adil. *Karşılaştırmalı Eğitim*. Adana : Baki Kitabevi, 1998

Türkoğlu, Adil. *99 Soruda Eğitim Bilimine Giriş*. Adana, 1997

Ulich, R. *The Education of Nations*. Cambridge : Harvard University Press, 1961

UNESCO, *World Survey of Education*. Paris: 1955

Ültanır, Gürcan. *Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi*. Ankara : Eylül Kitap ve Yayınevi, 2000

W.Lankshear, David. “Church of England Schools” *Education in the United Kingdom*. (Ed.L. Gearon). London: David Fulton Publishers, 2002 (123-134)

White, John. “What Place for Values in the National Curriculum?” *Assessing the National Curriculum* (Ed. P. O’Hear and J.White). London: Paul Chapman Publishing Ltd., 1993 (9-14)

Yılmaz, Nilüfer. *Türkiye`deki İlk ve Ortaokullarda Müzik Eğitimi ile Bulgaristan`daki İlk ve Ortaokullarda Müzik Eğitiminin Karşılaştırılarak İncelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 1994

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) 6.10.1997 tarih ve B.30.0.000.0.01/534-22449 Sayılı Yazısı ve ekleri

Elektronik Kaynaklar

Adult Learning Inspectorate <http://www.ali.gov.uk/html/index.htm>

Department of Education and Skills <http://www.dfes.gov.uk/>

Further Education Funding Council <http://www.fefc.ac.uk/>

Her Majesty's Stationary Office <http://www.hmso.gov.uk>

Higher Education Statistics Agency <http://www.hesa.ac.uk/>

Higher Education Funding Council <http://www.hefce.ac.uk/>

<http://www.parentcentre.gov.uk/linkAttachments/ACF113.gif>)

<http://www.teach.gov.uk/php/read.php?sectionid=134>

<http://www.eurydice.org/>

<http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/europe/uke.htm>

<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/uk.html#Govt>

Milli Eğitim Bakanlığı <http://www.meb.gov.tr/>

MEB Araştırma , Planlama ve Koordinasyon Kurulu <http://apk.meb.gov.tr/>

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı <http://tkb.meb.gov.tr/>

MEB Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü <http://ooegm.meb.gov.tr/>

MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü <http://iogm.meb.gov.tr/>

MEB Erkek Teknik Öğretim genel Müdürlüğü <http://etogm.meb.gov.tr/>

MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü <http://ogm.meb.gov.tr/>

MEB Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü <http://ktogm.meb.gov.tr/>

MEB Ticaret ve Turizm Genel Müdürlüğü <http://ttogm.meb.gov.tr/>

MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü <http://oyegm.meb.gov.tr/>

MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü <http://dogm.meb.gov.tr/>

MEB Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü <http://yogm.meb.gov.tr/>

National Statistics <http://statistics.gov.uk>

National Curriculum <http://www.nc-uk.net/what-is.html>

Office for Standards in Education <http://www.ofsted.gov.uk/>

Quality Assurance Agency <http://www.qaa.ac.uk/>

Teacher Training Agency <http://www.tta.gov.uk/php/read.php?sectionid=1>

Yükseköğretim Kurulu <http://www.yok.gov.tr/>

EKLER

EK 1 : İngiltere’de Bölgelere Göre Yerel Yönetim Otoritelerinin Dağılımı

<u>Bölge</u>	<u>Yerel Yönetim Otoriteleri</u>	<u>Bölge</u>	<u>Yerel Yönetim Otoriteleri</u>
North East	Darlington	East of England	Bedfordshire
	Durham		Cambridgeshire
	Gateshead		Essex
	Hartlepool		Hertfordshire
	Middlesbrough		Luton
	Newcastle-upon-Tyne		Norfolk
	North Tyneside		Peterborough
	Northumberland		Southend-on-Sea
	Redcar and Cleveland		Suffolk
	South Tyneside		Thurrock
	Stockton-on-Tees		
	Sunderland		
North West	Blackburn with Darwen	London	City of London
	Blackpool	Inner London	Camden
	Balton		Hackney
	Bury		Hammersmith and Fulham
	Cheshire		Haringey
	Cumbria		Islington
	Halton		Kensington and Chelsea
	Knowsley		Lambeth
	Lancashire		Lewisham
	Liverpool		Newham
	Manchester		Southwark
	Oldham		Tower Hamlets
	Rochdale		Wandsworth
	Salford		Westminster
	Sefton		
	St.Helens		

<u>Bölge</u>	<u>Yerel Yönetim Otoriteleri</u>	<u>Bölge</u>	<u>Yerel Yönetim Otoriteleri</u>
North West	Stockport	Outer London	Barking and Dagenham
	Tameside		Barnet
	Trafford		Bexley
	Warrington		Brent
	Wigan		Bromley
	Wirral		Croydon
Yorkshire and The Humber	Barnsley		Ealing
	Bradford		Enfield
	Calderdale		Greenwich
	Dancaster		Harrow
	East Riding of Yorkshire	Havering	
	Kingston	Hillingdon	
	Kirklees	Hounslow	
	Leeds	Kingston-upon-Thames	
	North East Lincolnshire	Merton	
	North Lincolnshire	Redbridge	
	North Yorkshire	Richmond-upon-Thames	
	Rotherham	Sutton	
	Sheffield	Waltham Forest	
	Wakefield	South East	Bracknell Forest
York	Brighton&Have		
East Midlands	Derby		Buckinghamshire
	Derbyshire		East Sussex
	Leicester City		Hampshire
	Leicestershire		Isle of Wight
	Lincolnshire		Kent
	Northamptonshire		Medway
	Nottingham		Milton Keynes
	Nottinghamshire		Oxfordshire
	Rutland	Porthmouth	
	Reading		

<u>Bölge</u>	<u>Yerel Yönetim Otoriteleri</u>	<u>Bölge</u>	<u>Yerel Yönetim Otoriteleri</u>
West Midlands	Birmingham	South East	Slough
	Coventry		Southampton
	Dudley		Surrey
	Herefordshire		West Berkshire
	Sandwell		West Sussex
	Shropshire		Windsor and Maiden
	Solihull	Wokingham	
	Staffordshire	South West	Bath and NE Somerset
	Stoke-on-Trent		Bournemouth
	Telford and Wrekin		Bristol, City of
	Walsall		Cornwall
	Warwickshire		Devon
	Wolverhampton		Dorset
Worcestershire	Gloucestershire		
	Isles of Scilly		
	North Somerset		
	Plymouth		
	Poole		
	Somerset		
	South Gloucestershire		
	Swindon		
	Torbay		
	Wiltshire		

Kaynak : Statistics of Education, DfES 2003